

₹ 20

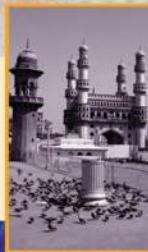
అక్షోబర్ – 2016

రహ్మాన్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక
ల్యూండ్

- ప్రాచీన నాగరికత ఆనవాళ్లు
- గోరటి వెంకన్నకు పురస్కారం
- పెరిగిపోతున్న విపత్తులు
- చరిత్ర తిరగరాద్దాం!

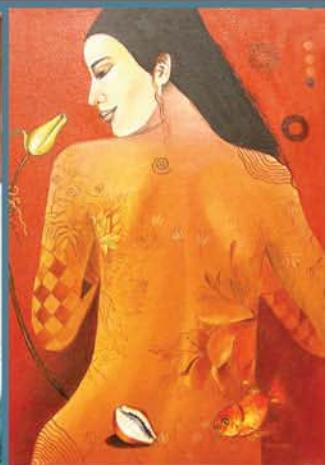
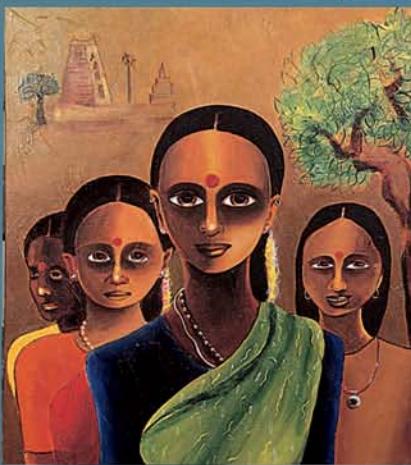

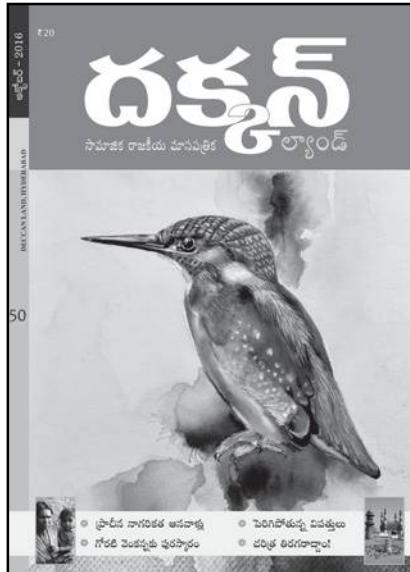

Artist: Akbar

బక కవి, రచయిత తన లక్ష్మాలతో
పారకులతో అనుసంధానం కావడం
కొంత తేలిక. రంగులతో, దేఖులతో
జలా చేయడం మాత్రం ఎంతో కష్టం.
అలాంటి దాన్ని ఎంతో అలవీకగా
సాధించారు ప్రముఖ
చిత్రకారుడు లక్ష్మీ.

ప్రత్యేక కథనం లోపలి పీచెల్లి

రంగుల్లో పక్కల కిలకిలలు

తెలంగాణలో మరీ ముఖ్యంగా మీడియా రంగంలో ప్రముఖంగా చెప్పుకోదగ్గ ఆర్టిస్టులో ఒకరు అక్షర్. వివిధ మాధ్యమాల్లో ఆయన చిత్రాలు వేశారు. ఆయన వేసిన చిత్రాలు లక్షల్లో ఉంటాయి. సామాజికతను ప్రతిబింబించే వాటితో పాటుగా పక్కలు, జంతువులను కూడా ఆయన ఎంతో ఆకర్షణీయంగా చిత్రించారు. అక్షర్ చిత్రించిన ఒక పక్కి చిత్రం ఈ సంచిక ముఖుచిత్రం.

"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail: deccanlandindia@gmail.com website : www.deccanland.com

'చెత్త' తగ్గించుకుండా!

ప్రాదరాబాద్‌ను వేధిస్తున్న ప్రధాన సమస్యల్లో 'చెత్త' అతి ముఖ్యమైంది. తడి, పొడి చెత్తలను వేరుచేయడం, ఆనుషత్తుల్లో వివిధ రకాల వ్యూహాలను వేర్చుకు ఉంచడం లాంటి విధానాలు ప్రవేశపెట్టి కొన్నేళ్ళు అవుతోంది. అయినా, ఇప్పటికీ కూడా ఆయా విధానాలను సమాజం అంతగా పట్టించుకోవడం లేదు. ప్రజల్లో అవగాహన పెంచడంతో పాటుగా భావితరాలను ఈ విషయంలో జైతన్యపంతులను చేయడం మరింత ముఖ్యం. అందుకు గాను పార్యాంశాల్లో ఈ అంశాన్ని కూడా చేరుస్తే బాగుంటుంది. ఈ అంశంపై పిల్లలతో వివిధ ప్రాజెక్టులు చేపట్టిందుకు జీపోచెంసీ సంబంధిత పారశాలతో కలసి పని చేస్తే బాగుంటుంది. మూలం వర్ష చెత్త ఉత్సవిని తగ్గించుకోవడంపై, రీసైకింగ్ విధానాలపై ప్రజల్లో అవగాహన పెంచాలిన అవసరం ఉంది. గత సంచికలో ప్రచురించిన 'చెత్త తగ్గితేనే సగరానికి మేలు' రిపోర్ట్లో ఈ విషయాలను చర్చించడం వర్ణించుట వార్షికీయం.

-డి.కుమార్, ప్రాదరాబాద్

మరుగున పడిన మహానీయులు

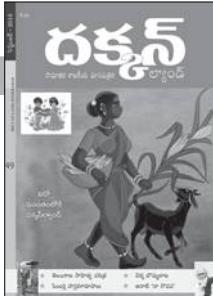
గత సంచికలో ప్రచురించిన 'ప్రాదరాబాద్ పైర్‌బ్రాండ్ సుమిత్రబాయి' వ్యాసం బావుంది. వివిధ కారణాల వల్ల ఇలాంటి నాయకులు, సామాజిక ఉద్యమకారులు చరిత్రలో మరుగునపడిపోయారు. వారి గురించిన కథనాలు నేటి తరానికి స్వార్థిని అందించేందుకు తోడ్పడుతాయి. చేసిన మేలును మరిపోవడం మన సంప్రదాయం కాదు. ఆయా వ్యక్తులు సమాజానికి చేసిన సేవలను స్వరించుకోవడం హర్షించుట వ్యక్తుల చరిత్రను వెలికించి యడం అంత సులభం కాదు. అయినప్పటికీ ఎంతో సమర్థంగా ఆపిని చేస్తున్న సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్కు అభినందనలు.

-ఎం.కిరణ్, సికింద్రాబాద్

మీ లేఖలను మాకు పోస్ట్ ద్వారా పంపవచ్చు లేదా
deccanlandindia@gmail.comకు మొయిల్ చేయవచ్చు.

సర్వార్థ తరఫున సాంస్కృతిక లక్ష్మీమెంట్ డ్రెవ్

గల్ఫ్ ఉద్యోగ బాధితుల కడగండ్లు తెలిసినవే. ఈ వెతలను దూరం చేసేందుకు ప్రభుత్వం ముందుకు వచ్చి స్వయంగా రిక్రూట్‌మెంట్ డ్రెవ్ చేపట్టడం విశేషం. ఇందుకు గాను టామ్‌కామ్ (తెలంగాణ ఓవర్‌న్స్ మ్యాన్‌పవర్ కంపనీ) సాంస్కృతిక అంశాలలో పేరుపొందిన దవాఖానాల్లో స్టాఫ్‌నర్సులు, పారామెడికల్ సిబ్బంది కోసం రిక్రూట్ మెంట్ నిర్వహిస్తోంది. మరిన్ని వివరాలకు ప్రాదరాబాద్‌లోని మల్లేపల్లి ఎట్టిక క్యాంపస్‌లో ఉన్న టామ్‌కామ్ కార్యాలయాన్ని సందర్శించవచ్చు. 040-23342040, 8886882127లో నంపు దించవచ్చు. లేదా <http://tomcom.telangana.gov.in> వెబ్‌సైట్ చూడవచ్చు.

దక్కన్ ల్యాండ్ |

కొండ లక్ష్మీ బాపూజీ సత జయంతి

- ప॥ కొండ లక్ష్మీ బాపూజీ -
బడుగు వర్గాలకు బాటసారి
ప్రత్యేక తెలంగాణ పోరుదారిలోన -
తొలిపొద్దువై తొవ్వుచూపిన నేస్తము!
చ॥ సెప్పెంబరు 27వ తేదిన -
పండొమ్ముది వందల పదిహేనులో బుట్టి
రెండువేల పన్నెండు దాకా -
రేయి పగలు తెలంగాణ పోరులో నిలిచే
॥కొండ లక్ష్మీ॥
- చ॥ అడవితల్లి ఆ అదిలాబాదులో -
వాంకిడిలో నెలవెంకగ పుట్టావు
బతుకు గువని ఆ చేనేత బతుకుల్లో -
గంజిలో మెతుకువై పొనాలు నిలిపావు
॥కొండ లక్ష్మీ॥
- చ॥ సహకార సంఘాలు ఎన్నో పెట్టినవు -
కులవ్యత్తులయక కూడు, గూడు చూపించావు
బలపీస వర్గాల కౌరకు పోరాడినవు -
'బాపూజీ'గా పేరు తెచ్చుకున్నావయ్యా
॥కొండ లక్ష్మీ॥
- చ॥ నిజాంతో నీవు నిలిచి పోరాదవు -
తెలంగాణా పొరుషం చాటి చూపించావు
రాజకీయ రణరంగంలో దూకావు -
తొలి శాసన సభ్యుడిగా గెలిచి నిలిచావు
॥కొండ లక్ష్మీ॥
- చ॥ తొలి తెలంగాణలో తొలిపద్మవై పోడిచి -
మలి తెలంగాణలో వీరుడివై నిలిచావు
మరిచిపోదు తెలంగాణ తల్లి నిన్ను -
తరతరాలు నిన్ను తలచి, కొలిచేరయ్యా!
॥కొండ లక్ష్మీ॥

-భోనాల ప్రకాశ్‌సెల్: 7306658323

చందాదారులకు మనవి

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో కొత్తగా జిల్లాలు ఏర్పడిన నేపద్యంలో చందాదారులు తమ జిల్లాను సూచిస్తూ చందా నెంబర్‌తో పాటుగా పూర్తి చిరుసామాను పోస్ట్ లేదా ఇ- మొయిల్ ద్వారా తెలియజేయాలిందిగా కోరుతున్నాం.

మా చిరుసామా:
DECCAN LAND
"CHANDRAM" 490,
St.No. 12, Himayatnagar,
Hyderabad - 500 029.
E-mail: deccanlandindia@gmail.com

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంపుటి: 5 సంచిక : 2 పేజీలు : 60

అక్టోబర్ - 2016

సంపాదకులు

యం. వేదకుమార్

అసెసియేట్ ఎడిటర్

ఎన్. వంశి మాహాన్

సెల్ : 9848902520

లే అవుట్ & కంపెంజింగ్

చరిత ఇంప్రైషన్స్

కవర్పేజీ ముఖాచిత్రం
అక్ష్యు

వాణిజ్య ప్రక్రటికులు

9030626288

ముద్రణ:

DECCAN PRESS

ఆజామాబాద్, హైదరాబాద్-500 020.

కార్యాలయ చిరునామా

DECCAN LAND
"CHANDRAM" 490,
St.No. 12, Himayatnagar,
Hyderabad - 500 029.

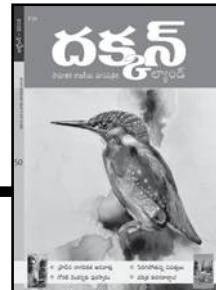
Mobile: 9030626288
Fax: 040-27635644

E-mail: deccanlandindia@gmail.com
website : www.deccanland.com

వార్షిక చందా

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక చందాదారులుగా
చేరడ్యుకున్న వారు ఔ చిరునామాక రూ. 200
ఎం.బ. పంపించవచ్చు. లేదా దక్కన్ల్యాండ్ పేరిట
డీసీ పంపవచ్చు. చిరునామా, ఫోన్ నెంబర్
విపరాలు స్పెషంగా తెలియజ్ఞేయగలరు.

లీఠవలి పేజీల్లో...

సాలె పురుగు	బాలచెలిమి	6
బతుకమ్మ పాట - విశేషాంశాలు	డా॥ బుక్కు బాలస్వామి	8
తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్ర నిర్మాణ	సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి	9
శ్రీ డా॥ ముడుంబై రంగ కృష్ణమాచార్యులు	బక్కు బాబురావు	14
ప్రాచీన నాగరికత ఆనవాళ్ల	జిసాయిక్ష్యు	15
రామపు వాస్తు శిల్పాలు, పరివార దేవాలయాలు ... ద్వావనపల్లి సత్యనారాయణ	19	
నగరాల్లో పెలిగిపోతున్న విపత్తులు	కట్ట ప్రభాకర్	21
సుస్థిర నగరంగా తీర్చిద్దుకుండాం	వెంకట్	23
మాటల్లో చెప్పేలేని భావాలకు దృశ్యమాపం	రాజేష్	25
ఎగిల దునికే సెలయేక్కు గోరటి వెంకన్ పాటలు	అంబటి వేకువ	27
అక్షర చిత్రకారుడు అక్షర్	శ్రీనాథ్	35
ప్యవసాయం	సి.పొచ్.పల్లవి	39
పజ్లక్ డిమాండ్	దక్కన్ న్యూస్	40
మహామనీషి తారకం	జ.ఎస్.రాములు	43
బాలసాహిత్యం ప్రపంచంలో రెండురోజులు	డా.వి.అర్.శర్మ	45
తెలంగాణ చరిత్ర తిరగరాధ్యాం!!	సంగిశెట్లి శ్రీనివాస్	49
బాలపుడ్లో మన 'కోపిామార్' అజిత్	హాచ్.రమేష్బాబు	51
పుస్తక సమీక్ష	సంకేపల్లి నాగేంద్రశర్మ	57
పుస్తకం	దక్కన్ న్యూస్	58

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అచ్చువుతున్న రచనలలో వ్యక్తమువుతున్న అభిప్రాయాలన్నింటితో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండాలిన అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను ప్రజాస్వామిక అభిప్రాయ వేదికగా, ప్రజాపక్ష రాజకీయార్థిక, సామాజిక విశేషమావేదికగా తీర్చిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుగుణంగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నాభిప్రాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. వివిధ రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, సమస్యలపై, పరిపూర్వ మార్గాలపై పొరకుల్లో అవగాహన పెంపాడించడమే 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్యం.

నాలె పురుగు

పారాచూట్ సహాయంతో ఆకాశంలో ఎగురుతున్న మనుషులను మీరు చూసే ఉంటారు. కనీసం మనుషులు అలా గాలిలో తేలుతూ పోగలరని వినైనా ఉంటారు. కానీ ఒక చిన్న పురుగు సొంతంగా పారాచూట్ తయారు చేసుకుని ఆకాశంలో పికార్యు కొడుతుందంటే నమ్మలేకుండా ఉన్నారు కదూ! కానీ ఇది నిజం.

పిల్ల సాలీళ్ళ ఒక స్తుంభం మీదకో లేక కొంచెం ఎత్తుగా ఉన్న వస్తువు మీదకో ఎగుకుతాయి. తరవాత దానిమీద కూర్చుని రెండు పట్టుదారాలు నేస్తాయి. ఆ దారాలను పారాచూట్ లాగా వాడి ఎంచక్కా గాలిలో తేలుతూ పోతాయి. ఇవి గాలిలోకి ఒక కిలోమీటరు ఎత్తులో ఎగురుతూ దాదాపు 350 కిలోమీటర్ల దూరం గగన విహిరం చేసి వస్తాయి.

అసలు సాలీళ్ళలో నలబైలే రకాలు ఉన్నాయి. ఇవి మనకి ఎక్కడ బిడితే ఆక్కడ కనిపిస్తాయి. సాలీడుకు ఒకటి కాదు, రెండు కాదు ఏకంగా ఎనిమిది కళ్ళు ఉంటాయి. అయితే సాలీడు తన కళ్ళ మీద కంటే స్వర్ప జ్ఞానం మీదే ఎక్కువ అధారపడుతుంది.

సాలెగూడను మీరు చూసే ఉంటారు. సాలీడు రకరకాల గూళ్ళను అనేక నమూనాలలో అల్లుతుంది. ఈ గూడు అల్లడానికి కావలసిన పట్టుదారాలన్నించిని సాలీడు తన కడుపు చివరనగల ఒక భాగంలోంచి తయారు చేసుకుంటుంది. ఆ దారాలతో చక్కగా గూడు అల్లుకొని దాంట్లో కూర్చొని ఉంటుంది. ఏదన్నా పురుగు వచ్చి ఆ గూటి మీద వాలిందో, ఇహ అది బయటకు పోలేదు. ఆ గూటికి అతుక్కపోతుంది. సాలీడు చకచకా ఆ పురుగు దగ్గరకు పోయి దానిని పట్టుదారాలతో మూటలా కట్టివేస్తుంది. సాలీడు ఘనాహోరం తినలేదు. అందుకే ఆ పురుగు శరీరంలోకి ఒకరకమైన ద్రవాన్ని పంపి ఆ పురుగును రసంగా మార్చి వేస్తుంది. తరవాత ఎంచక్కా ఆ రసాన్ని పీల్చుకుని తాగుతుంది.

ఆడసాలీడు మనసు దోచుకోవడానికి మగసాలీడు రకరకాల

నృత్యాలు చేస్తుంది. అలా నృత్యాలు చేస్తా తన కాళ్ళమీద, పొట్టమీద ఉన్న అందమైన రంగులను ఆడ సాలీడుకు చూపిస్తుంది. దాంతో ఆడసాలీడు మగ సాలీడుతో జతకట్టడానికి ఇష్టపడుతుంది. జతకట్టగానే మగసాలీడు పారిపోతుంది. అలా పారిపోకపోతే ఆడ సాలీడు దానిని చక్కగా భోంచేస్తుంది. ఎంచేతనంటే ఆడసాలీడు మగ సాలీడుకన్నా పెద్దది కనుక.

కొన్ని రకాల సాలీళ్ళు ఇళ్ళు కట్టుకొని ఉంటాయి. వాటికి తలుపులు కూడా ఉంటాయి. ఇవి మన ఇళ్ళ తలుపులు లాగ తెరుచుకుంటాయి. మూసుకుంటాయి. ఈ తలుపులకు సాలీళ్ళు రెమ్మలతో మద్దితో నగిపీలు చేస్తాయి. దీనివల్ల తలుపులు అందంగా కనిపించడమే కాకుండా అవి శత్రువుల దృష్టిలో పడకుండా ఉంటాయి. కొన్ని సాలీళ్ళు తమ ఇళ్ళకి దొంగతలుపులు కూడా పెట్టుకుంటాయి. శత్రువు ఆకస్మాత్పూగా మీదపడితే అవి దొంగ తలుపుల గుండా తప్పించుకొని పారిపోతాయి.

ఇంకో రకం సాలీళ్ళు నీటి అడుగున ఉంటాయి. ఇవి నీటి మొక్కల మధ్య గంట ఆకారంలో గూటిని కడతాయి. మరి నీటి అడుగుకు గాలిరాదు కదా! అందుకని అవి నీటి పైకి వచ్చి గాలిబుడగలను తమ శరీరం మీదగల వెంటుకలలో ఇరికించుకొని నీటి అడుగుకు వెళ్ళపోతాయి. అలా తీసుకు వెళ్ళిన గాలిద్వారా అవి శ్వాసిస్తాయి. అంతేకాదు ఆ గాలిబుడగలను, నీటి మొక్కల గొట్టాలలో నిలవ చేసుకుంటాయి. అంటే మనం ఆక్షిజన్సు సిలిండర్లలో నిలవ చేస్తాం చూడండి అలాగన్న మాట.

కొన్ని రకాల సాలీళ్ళు పడిపోను సంవత్సరాల పాటు జీవిస్తాయి. ఆహారం దొరకకషోతో ఇవి తిండి లేకుండా ఎన్నో రోజుల పాటు బ్రతుకగలుగుతాయి.

(ఎఫ్రీల్ 1991 బాల చెలిమి)

మన వారసత్వాన్ని కాపాడుకుండా!

మంచి రోజులు వచ్చాయి!

తెలంగాణ స్వరాప్తం ఏర్పడగానే ప్రతి ఒక్కరి మదిలోనూ మెదిలిన భావన ఇదే. స్వరాప్తం ఏర్పడగానే అప్పటివరకూ ఉండిన ప్రాధమ్యాలు ఒక్కసారిగా మారిపోయాయి. తెలంగాణ అభివృద్ధికి మార్గం సుగమం అయింది. మరీ ముఖ్యంగా మన ప్రాచీన చారిత్రక వారసత్వాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటే కొత్తగా ఎన్నో చారిత్రక స్థలాలు వెలుగులోకి వస్తున్నాయి. ఎన్నో చోట్ల తెలంగాణ ప్రాచీన చరిత్ర అనవాళ్ళు దొరుకు తున్నాయి. ఆరుడశాభ్యాలుగా వెలుగులోకి రాకుండా పోయిన విశేషాలెన్నో ఇప్పుడు పతాక శీర్షికలవుతున్నాయి.

ఆధునిక చరిత్రలో పైదరాబాద్ దక్షన్ వారసత్వానికి ఎంతో ప్రాధాన్యం ఉంది. ఈ ఏడాదితో పైదరాబాద్కు 425 ఏళు వచ్చాయి. పైదరాబాద్ కేంద్రంగా సాగిన ఆ నాటి చారిత్రక వారసత్వ విశేషాలను పరిరక్షించుకోవాలి. పైదరాబాద్ నగరాన్ని సుస్థిరదాయక అభివృద్ధితో ముందుకు తీసుకెళ్ళాలి. వాయు, జలకాలుష్యాల నుంచి కాపాడుకోవాలి. ఘనవ్యూలను క్రమపద్ధతిలో పరిలించుకోవాలి. భూగర్భ జలాలు కలుషితం కాకుండా చూసుకోవాలి. రహదారులు, డ్రైవేజీ, వరదనీటి కాల్సులు, రవాణా వంటి మౌలిక సదుపాయాలను మెరుగుపరుచుకోవాలి. చదువు, ఆరోగ్యం, వ్యాపారం తదితరాల్లో ముందడుగు వేయాలి.

పైదరాబాద్ నగరం పైదెక్ సిటీ నుంచి గ్రేబుల సిటీగా పరివర్తన చెందిన ప్రస్తుత తరు ఉంలో గతం గత: అని గాకుండా పురావస్తు విశేషాల పరిరక్షణ కూడా ప్రాధాన్యం సంతరిం చుకుంది. పైదరాబాద్కు సమీపంలోని కొండాపూర్లో, ప్రాచీన చరిత్రను వెలుగులోకి తీసుకువచ్చే అపకాశంఉన్న పురావస్తు తప్పకాలు నిలిచి పోయాయి. సుమారుగా వంద ఎకరాల్లో విస్తరించి ఉన్న ఈ సైట్ కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆధీనంలోని ఆర్బియాలాజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా ఆధీనంలో ఉంది. నిజానికి ఇక్కడ పురావస్తు విశేషాలను సుమారుగా వందేళ్ళ క్రితమే ఒక విదేశి పరిశోధకుడు గుర్తించి ఆరో నిజాం దృష్టికి తీసుకెళ్ళాడు. ఆ తరువాత 1940 ప్రాంతంలో ఏదో నిజాం అక్కడ తప్పకాలు సాగినచి అక్కడ దొరికిన కొన్ని పురాతన వస్తువులను అక్కడే ఒక చిన్న మ్యాజియం నిర్మించి ఉంచారు. ఆయన తరువాత ఆ సైట్ ను పట్టించుకునే వారే కరువయ్యారు. ఇప్పటి వరకు జరిగిన తప్పకాలు ఐదు శాతం కూడా ఉండవని అంచనా.

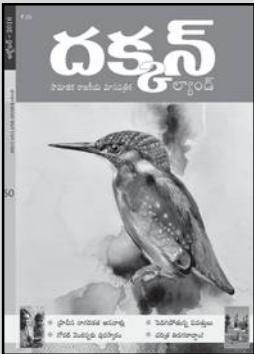
పెద్ద పెద్ద ప్రాజెక్టులు కట్టిన సందర్భాల్లో తెలంగాణ అమూల్య చారిత్రక సంపదను కోల్పోతూ వచ్చింది. నాగార్జునసాగర్, పోలవరం లాంటి ప్రాజెక్టులను ఇందుకు నిదర్శనంగా చెప్పవచ్చు. కోల్పిలింగాలలో లభ్యమైన చారిత్రక వారసత్వ సంపదను కాపాడుకోవాలిన అవసరం ఉంది. కొల్లాపూర్ తప్పకాలను ప్రారంభించాల్సి ఉంది. గత రెండేళ్ళలో ఎంతో మంది బెత్తాపొకులు, పరిశోధకులు తెలంగాణ ఘనవారసత్వ ఆనవాళ్ళ వెలికితీతకు ఎంతగానో కృషి చేస్తున్నారు. వారి కృషి ద్వారా వెలుగులోకి వస్తున్న పురావస్తు చారిత్రక విశేషాలను పరిరక్షించుకునేందుకు కృషి చేయాలి.

గతమే భవిష్యత్తుకు పునాది. తెలంగాణ ప్రాంతానికి, తెలంగాణ వాదానికి, తెలంగాణ సమాజానికి ఒక ప్రత్యేకతను అందించేది ఇక్కడి చారిత్రక వారసత్వమే. దాన్ని కోల్పోయిన నాడు మన ప్రత్యేక అస్త్రిత్వం మనుగడలో లేకుండా పోతుంది. సమాజం విచ్చిన్నమైపోతుంది. అలాగాకుండా ఉండాలంటే మన ఘన చారిత్రక వారసత్వాన్ని కాపాడుకోవాలి. ఆ దిశలో కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు తగువర్యలు తీసుకోగలవని ఆశిధ్యం. ఆ చర్యలు తీసుకునేలా వివిధ సామాజిక సంస్థలు చొరవ తీసుకోవాలి.

వేదకుమార్. యిం

(యం. వేదకుమార్)

ఎడిటర్

తెలంగాణలో తొలి రామాయణం

బతుకమ్మ పాట - విజేషాంశాలు

తెలంగాణలో బతుకమ్మ పండుగ ప్రత్యేకత

ప్రతిజాతి చరిత్రకు, సంస్కృతికి, సంప్రదాయాలకు, నమ్మకంకు, జీవన విధానానికి పండుగలు, ఉత్సవాలు ప్రతిబింబాలుగా నిలుస్తుని. పండుగంబే సంతోషంగా, ఉత్సాహంగా, ఉల్లాసంగా గడిపే సమయం. ప్రతి ఆచారం వెనుక ఒక అంతరార్థం, ఒక ప్రమోజనం, ఒక పరమార్థం ఉంటుంది. ప్రతి సంవత్సరం మనం వేదుకగా జరుపుకునే పండుగలు, ఉత్సవాలు, సంబరాలు మనజాతి సామూహిక జీవన విధానానికి, సంప్రదాయానికి, సుఖసంతోషాలకు ప్రతీకలు.

బుతువుల పరంగా ఆలోచించినపుడు శ్రావణ, భాద్రపద మాసాలలో కురిసిన వర్షంతో పులకరించిన పుడమితల్లి ఆకపుచ్చని ఆకులతో, ఘూలతో, పండ్లతో ప్రకృతిని అలంకరిస్తుంది. అందుకే భాద్రపదమాసంలో జరుపుకునే పార్వతీ తనయుదైన విఫ్ఱునాయకుని 21 పత్రాలతో, ఘూలతో, పండ్లతో ఘూజించి అన్ని విఫ్ఱులు తొలగిపోవాలని హిందువులందరూ కోరుకుంటారు. తర్వాత శక్తి ఆరాధన లేదా మాత్రరాధనకు గుర్తుగా బొడ్డెమ్మ, బతుకమ్మ దసరా పండుగలను తెలుగు ప్రజలు ఎంతో సంబంధంగా జరుపుకుంటారు. వరుసగా వచ్చే ఈ మూడు పండగులలో కూడా శక్తి స్వరూపిణిమైన దేవీ మాతును విభిన్న రూపాలతో ఉపాసించి, ఘూజించడం విశేషం.

కేవలం తెలంగాణ ప్రాంతంలో జరిగే ట్రైల పండుగలే 'బొడ్డెమ్మ' 'బతుకమ్మ' పండుగలు. భాద్రపద బహుళ పంచమి నుండి తొమ్మిది రోజులు మహాలయ అమావాస్య వరకు 'బొడ్డెమ్మ' పండుగ జరుపుకుంటాం. ఆశ్చర్యయిజ శుభ పాష్యమి నుండి నవది వరకు శరన్వరాత్రులతో జరిపేది బతుకమ్మ పండుగ. దసరా నవ రాత్రులకు సమాంతరంగా, ఒకే కాలంతో తెలంగాణలోని పల్లె సీ మలలో బతుకమ్మ పండుగును ఎంతో సంబంధంగా జరుపు కుంటారు. తెలంగాణ ప్రజల సంస్కృతికి ప్రతీకగా నిలిచే, ప్రత్యేకమైన బతుకమ్మ పండుగ తొమ్మిది రోజులు వివిధ ఘూల పరిమళాలతో, అటపాటులతో పల్లెసీమలు అనంద సముద్రాలుగా మారిపోతపి. మురిసిపోతచి. ఘూలతో భగవంతున్ని ఘూజించడం సంప్రదాయ మైతే, ఆ ఘూలనే దేవతగా ఘూజించండం తెలంగాణ ఆడపడుల ప్రత్యేకత. నీరు, ఘూలు, పడతులు, పాటలు, అటలతో కూడుకున్న పండుగనే బతుకమ్మ పండుగ. తెలంగాణ సంబంధమైన ఈ ఉత్సవం మహాలయ అమావాస్య నుండి 'ఎగిలిపూల బతుకమ్మ'గా ప్రారంభమై మహానవమినాడు 'సద్గుల బతుకమ్మ'గా ముగుస్తుంది.

తెలంగాణ సాంస్కృతిక వైభవానికి, విశిష్టతకు ప్రతీకమైన బతుకమ్మ పండుగును తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్ర పండుగాగా

ప్రకటించిన తర్వాత, తెలంగాణ జాగ్రత్తి అధ్యక్షులాలు, నిజమాబాద్ పొర్సమెంట్ సభ్యులాలు కల్పకుంటల్లి కవిత చౌరవతో ప్రపంచవ్యాప్తంగా బతుకమ్మ పండుగ ప్రసిద్ధి పొందింది. బతుకమ్మ పండుగ పుట్టు ఘూర్చోత్తరాలకు సంబంధించి అనేక కథనాలు ప్రచారంలో ఉన్నాయి. ఏది విమైనా ధనిక, బీద భైదం లేకుండా మహిళలు ఆనందోత్సాహాలతో ఈ పండగును జరుపుకుంటారు. తెలుగించి ఆడపడులు తమ పసుపు కుంకుమలను కాపాడాలని జగదంబను కోరుతా, పాటలు పాడుతూ బతుకమ్మసు ఆడుతరు. ప్రీల మాంగ జ్యోతి రాజీంచే చల్లని బతుకమ్మ పేరుతో జరుపుకునే ఈ పండుగ వాస్తవానికి మంగళగౌరీ ఘూజనే అయినప్పటికీ, ఈ బతుకమ్మసు మహాలక్ష్మి, మహాసరస్వతి, మహాకాళి అవతారాలుగానే భావించి ఘూళిస్తరు. తెలంగాణ ప్రజలు ఈ తొమ్మిది రోజులూ పార్వతీదేవి పుట్టించికి వచ్చినట్లుగా భావించి, ఘూజించి తొమ్మిదో రోజు ని మజ్జనం చేసే సమయంలో తిరిగి ఆత్మగారించికి అంటే శివిని వద్దకు వెళ్ళే విధంగా రూపొందించబడింది. ఆది ప్రకృతి, పురుషుల బక్క ఆరాధనగా, ప్రకృతి ఆరాధనగా కూడా భావించవచ్చు).

వావిళ్ళ బుక్కా సిద్ధాంతి విరచిత రామాయణం బతుకమ్మ పాట - రచనా - విశేషాలు:

బతుకమ్మ పాటలన్నీ అజ్ఞాత కవలచేత, కవయిత్రులచేత ఆపువుగా రచింపబడి, ఘూళికి ప్రచారంలో పరివ్యాప్తమవుతవి. సరళమైన భాషతో, రాగయుక్తమైన లయతో ప్రజల బ్రతుకు చిత్రాలను ఆపిపురించే పాటలు బతుకమ్మ పాటలు, ఉయ్యాల పాటలు.. ఈ పాటతో శారాణికాలు, చారిత్రకాలు, సాంస్కృతికాలు, సామాజికాంశాలతో కూడి సూచిగా ప్రజలలోకి వ్యాపించే శైలితో రచింపబడుతచి.

ఆట్లే జనం భాషలో జనుల కొరకు తాను రాసిన రామాయణం బతుకమ్మ పాట' కుశలవుల బతుకమ్మ పాట'లుగా 1930లో ప్రజాకవి వావిళ్ళ బుక్కా సిద్ధాంతి సికిందరాబాదులో అచ్చు వేయించారు. వీరు పాలమూరు జిల్లా కల్పకుర్తి తాలూకాలోని 'ఎల్లమ్మ రంగావరం' గ్రామ వాస్తవ్యాలు. వీరి మాతా పితలు రామమ్మ, లక్ష్మయ్యలు వీరికి పంచాక్షరి, వేదాంతి అనే తమ్ముళ్ళు, గురుపాదమ్మ, గురులింగమ్మ అనే చెల్లెల్లు ఉన్నారు. సిద్ధాంతిగారు రామాయణ కథను సరళమైన ప్రాంతియ మాండలికంలో, సాజీవభాషలో రచించి, ప్రచారంలోనికి తెచ్చారు.

తరువాయి 37వ పేజీలో

తెలంగాణ సాహిత్య దృశ్యం

తెలంగాణ నౌహిత్య చరిత్ర నిర్వాణం

నీధ్వంతాలు - పద్ధతులు

(గత సంచిక తరువాయి)

మౌలిక లేదా జానపద సాహిత్యం

జన్మాన్తర సుంది జానపద సాహిత్యాన్ని సాహిత్య చరిత్రలో భాగం చేయలేదు. కేవలం శిష్టుల సాహిత్యాన్ని సాహిత్య చరిత్రగా నిర్మించిందు. ఈ మౌలిక సాహిత్యాన్ని సాహిత్య చరిత్రలో భాగం చేసినట్లయితే ఆయాకాలాల నాటి అనేక సామాజిక పరిణామాలు మనకు అవగతమవుతయి.

సాహిత్య చరిత్ర నిర్వాణంలో అనేక ప్రక్రియల్ని కూడ పరిగణన లోకి తీసుకోవాలి.

సాహిత్య పరిణామ అంతర గతితాల్ఫ్కత:

సాహిత్య కృతుల్లోని వస్తువు (Content, outlook) అనేక సామాజిక రాజకీయ, ఆధ్యాత్మిక కారకాల వల్ల నిర్దేశించబడుతుంది. కానీ 'రూపం' కేవలం వీటి వల్లనే నిర్దేశించబడదు. సాహిత్యానికి ఉన్న సాపేక్షిక స్వంతంత్ర ప్రతిపత్తి వలన సాహిత్య కక్ష లోనే జరిగే పరిణామం వల్ల రూపం (Form), ప్రక్రియలు (Generes) రూపొందుతప్పి. ఈ ఎరుక తో కూడ తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్రను నిర్మించ వలసి ఉంటుంది.

సాహిత్య చరిత్ర నిర్వాణంలో ఈ సిద్ధాంతాల పాత్రానే గాక, సాంకేతిక పద్ధతుల పొత్త కూడ గణియంగా ఉంటుంది. ఇప్పుడు నాటి గురించి తెలుసుకుందాం.

నాణాల పరిశీలన:

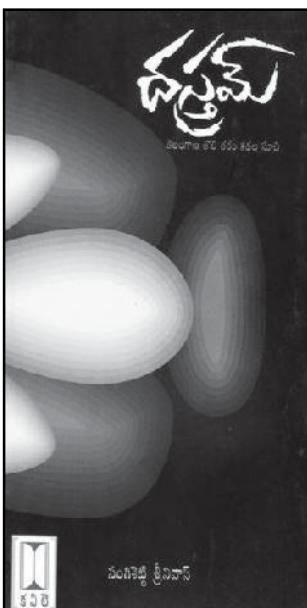
నాణాల పరిశీలన కూడ తెలంగాణ భాషా సాహిత్య చరిత్రల నిర్వాణానికి దోహదం చేస్తుంది. ఉదాహరణకు డా. దేమే రాజారెడ్డి గారి నాణాల పరిశీలన వల్ల తొలి తెలుగుపదం 'నాగబు' కాదని తెలంగాణలోనే 'నారన' తొలి తెలుగు పదం అని తెలిసింది.

శాసనాల పునఃపరిశీలన:

ఎంబీఎ ప్రసాద్ తెలుగు సాహిత్యానికి ప్రాచీనపోయాడా కోరడం

కోసం అధికార భాషా సంఘుం అధ్యక్షునిగా ఉండి "తెలుగు భాష ప్రాచీన ఆనవాళ్ళు" అనే పుస్తకం వేశాడు. దానిని కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పించి, దాని ఆధారంగా తెలుగుకు ప్రాచీనపోయాడా సంపాదిం చడానికి ప్రయత్నం చేసిందు. దాంట్లో ఆత్మివర్ష గోరంట శాసనాన్ని వేసిందు, తెలంగాణ నుంచి క్రి.శ. 370 నాటి శాసనాన్ని ఇవ్వుకుండా 435నాటి శాసనాన్ని ఇచ్చిందు. ఆ సందర్భంగా నేను ఏబీకే ప్రసాద్ ను, శివ నాగిరెడ్డిని అడిగిన. క్రి.శ. 370 నాటి శాసనం ఇంతకు ముందే వెలుగు లోకి వచ్చింది.. పుస్తకాల్లో కూడా ఉన్నది. దీన్ని మీరు ఎందుకు ఇవ్వలేదు? క్రి.శ. 435 శాసనాన్నే ఎందుకిచ్చారు. దాంతోపాటు దీన్నీ ఎందుకిప్పలేదని ప్రశ్నించిన. ఏదో అయి పోయిందని వాళ్ళన్నారు. అలా తెలంగాణ నుండి 370నాటి ఈ శాసనాన్ని ఇవ్వుకుండా ఆత్మివర్ష శాసనాన్ని మొదటి శాసనంగా చెబుతూ వచ్చారు.

ఆదేవిధంగా కుర్చుల శాసనం కూడా చాలా అలస్యంగా వెలుగు లోకి వచ్చింది. ఇది తెలంగాణ లో 940లో మొత్తమొదటిసారిగా తెలుగు పద్యాలు కనపడుతున్నటువంటి శాసనం. అక్కడ (సీమాంద్ర లో) పద్యాలు కనపడుతున్నటువంటి శాసనాలు 850 నాటి పండరంగని అద్దంకి శాసనం, యుద్ధ మల్లుని బెజవాడ శాసనాలు. అంటే ఈ శాసనాలకు దీనికి పెద్దగా వ్యత్యాసం లేదు. కానీ ఈ శాసనాల కంటే పూర్వప్రవి కూడా ఉన్నాయని కొందరు పరిశోధకులు అంటున్నారు. కాబట్టి అద్దంకి, బెజవాడ శాసనాల కంటే ముందు కూడా తెలుగు పద్యాలుం దే శాసనాల తెలంగాణలో దొరికే అవకాశముంది. 8వ శతాబ్దికంటే ముందు కూడా పద్యాలున్న శాసనాలు ఉండి ఉంటయ్యా. వాటిని వెలుగులోకి తీసుకు రావలసిన అవసరం ఉన్నది. కాబట్టి విశ్వవిద్యాలయాలవాళ్ళు, పరిశోధకులు ఈ శాసనాల్ని పునఃపరిశోధన చేయాలిన అవశ్యకత ఉన్నదని ఈ సందర్భంగా గుర్తు చేసుకోవాలి. ఈ శాసనాల ద్వారా సాహిత్య చరిత్ర రూపమేఘాలించే అవకాశం ఉంది.

శాసనాల సమస్యలుంతోనే తొలి కవయిత్రి కుప్పాంబిక అని తెలియజేస్తూ సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్ ఒక వ్యాసం రాశిందు. ఈ శాసనాలను మనం వెలుగులోకి తీసుకువచ్చినట్టుతే తొలి కవయిత్రి ఎవరు, తొలి గ్రంథం ఏది, తొలి పద్యశాసనం ఏది అనేది తెలిసి పోయి, ఇప్పటి వరకు చెప్పుకుంటూ వచ్చినప్పుడ్నీ మారిపోయేవి. ఇప్పటికే కొన్ని మారినవి. కాబట్టి ఆ శాసనాలను తిరిగి పునఃసమీ క్షించాల్సినటువంటి అవసరం ఉంది. చందుపట్ల శాసనం వెలుగు చూడడం వల్ల రుద్రమ మరణం, ప్రతాపరుద్రుని పట్టభిషేఖ తేదీలు తెలియడమే గాక, నరసింహడు శరభాంకుడు, విశ్వాధుడు, అగస్యుడు లాంటి కవుల కాలులు నిర్మయించడానికి వీలు కలిగింది. అదే విధంగా శాసనాల ఆధారంగానే పరిభ్రమ శాస్త్రిగారు, సుప్రసన్నగారు అప్పటిదాకా తెలుగు సాహిత్యానికి తెలియని అనేక మంది కవులను వెలుగులోకి తీసుకువచ్చారు. (చూ:ముంగిలి-పుట-72-74, 90, 100, 101, 115, 116, 142). అంటే శాసనాలను మనం మళ్ళీ పునఃసమీక్షించడం ద్వారా, పునఃపరిశోధన చేయడం ద్వారా వెలుగుచూడిన కొత్త శాసనాలు, ఇంకా అనేక కొత్త విషయాలు వెలుగులోకి రావడానికి అవకాశం ఉంటుంది.

తాళపత్ర గ్రంథాల పరిశీలన

తాళపత్ర గ్రంథాలు, శాసనాలు చదివే వాళ్ళ సంఖ్య చాలా పడిపోయింది. విశ్వాధ్యాలయాల వాళ్ళ పనిగట్టుకొని తాళపత్ర గ్రంథాలు, శాసనాలు చదవడంలో శిక్షణ ఇప్పించాల్సిన అవసరం ఉంది. అలా శిక్షణ ఇప్పటిస్తే తప్ప వీటిని చదవలేని పరిస్థితి ఏర్పడింది. తాళపత్ర గ్రంథాల ద్వారా చాలా కొత్త విషయాలు వెలుగులోకి రావడానికి అవకాశం ఉంది.

సాహిత్య తర గ్రంథాల పరిశీలన:

సాహిత్యతర గ్రంథాల పరిశీలన వల్ల కూడ సాహిత్య సమాచారం లభిస్తుంది. ఉదాహరణకు ఏకామ్రునాధుని ప్రతాపరుద్ర చరిత్ర వలన మొల్ల తెలంగాణ కవయిత్రి అని తెలుస్తున్నది. అమె ఇంటిచేరు అయిన “అతుకూరు” అనే గ్రామం పేరు రామపు గు

తాళపత్ర గ్రంథాలు, శాసనాలు చదివే వాళ్ళ సంఖ్య చాలా పడిపోయింది. విశ్వాధ్యాలయాల వాళ్ళ పనిగట్టుకొని తాళపత్ర గ్రంథాలు, శాసనాలు చదవడంలో శిక్షణ ఇప్పించాల్సిన అవసరం ఉంది. అలా శిక్షణ ఇప్పటిస్తే తప్ప వీటిని చదవలేని పరిస్థితి ఏర్పడింది. తాళపత్ర గ్రంథాల ద్వారా చాలా కొత్త విషయాలు వెలుగులోకి రావడానికి అవకాశం ఉంది.

డి లోని శాసనంలో కనిపించున్నది. కానీ ఆ ఊరు ఇప్పుడు ఎక్కడ ఉన్నదో తెలియడం లేదు. ఇంకా పరిశోధిస్తే ఆమె తెలంగాణ క వయిత్రి అని నిర్ధారణ అవుతుంది. సుప్రసన్నగారు సూచించిన డైరీలు, ఉత్తరాలు, జ్ఞాపకాలు, జీవిత చరిత్రలు, మరాల, పీఠాల చరిత్రలు, దేవాలయ, భజన మండలుల చరిత్రలను పరిశోధిస్తే అనేక కొత్త విషయాలు తెలిసే అవకాశం ఉంది.

పత్రికల ఉపయుక్తత:

పత్రికలను పరిశోధించకుండా తెలంగాణ ఆధునిక సాహిత్య చరిత్ర నిర్మాణం అసాధ్యం. అనేక కారణాల వలన తెలంగాణలో వచ్చిన సాహిత్యం చాలా భాగం పుస్తకరూపం ధరించలేదు. పత్రికల లోనే ఉండి పోయింది. పత్రికలలోకి కూడా ఎక్కుండా ఆయా ర చయతల వద్దనే కాగితాల్లో మగ్గిపోయింది. తొలి, పులితరం ర చయతలు ఎందరో ఉన్నరు. వారిలో తొంబైశాతం మంది గురించి ఈ తరానికి తెలియనే తెలియదు. వారి సమాచారం తొలి పత్రికల్లోని అనేక వ్యాసాల్లో ఉంది. ఈ సమాచారాన్ని వెలికించి ఆధునిక సాహిత్య నిర్మాణానికి దోహదం చేసే పనిని సంగిశెట్టి, కె.శ్రీనివాస్, బాల శ్రీనివాసమార్తిలు చేసినారు. దానిని మరింత విస్తరింపజేయాలి. ఆంధ్రప్రాంతంలో భారతిలాంటి పత్రికల్లోని వ్యాససూచి వచ్చింది. అట్లా తెలంగాణ పత్రికల వ్యాససూచి రావాలే. విస్తుత పరిశోధన చేసి ఆనాటి పత్రికల్లోని కవిత్వాన్ని కథలను వ్యాసాలను సంపుటాలుగా తీసుకురావాలే. ఇదంతా జరిగితే తప్ప తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్ర నిర్మాణం సమగ్రంగా జరుగదు.

రాతప్రతుల పరిశీలన:

అలాగే రాతప్రతుల్ని కూడా పునఃపురిశిలించవలసిన ఆవశ్యకత ఉంది. వీటిని కూడా చదివేవాళ్ళ లేక అనేక విషయాలు వెలుగులోకి రావడంలేదు. ఇప్పటివరకు తెలుగు తొలి నవల ఏదీ అంటే మనం ‘రాజశేఖర చరిత్ర’ అనే చెప్పున్నాం. అది నిజం కాదు అనేది రాత ప్రతుల్ని పరిశోధిస్తే తేలింది. తడకమక్కు వెంకటకృష్ణ రావు అనే అతను 1866లో ‘కంబుకంధర చరిత్ర’ “కామరూచ కథ” అనే వచన రచనలు చేసిందు. వీటి వివరాల కోసం డిస్ట్రిబ్యూవ్ కేటలాగులను నేను పరిశీలించిని. అనాటికే (1927) పరిశోధకులు వీటిని నవలలను పోలిన రచనలు అన్నారు. నేను కూడా ఆ రాత ప్రతులను చూసిన. కానీ ఆ గొలుసు రాత చదవడం రాక నేను చదవలేకపోయిన. వాటిని చదివి, పరిపురించి, ముద్రించినట్లయితే రంగరాజ చరిత్ర, రాజశేఖరచరిత్రలు తొలి నవలలు కాదు,

కంబకంధర చరిత్, కామరూప చరిత్రలు తొలి నవలలు అయ్యే అవకాశం ఉంది. ఆ వీధంగా సాహిత్య చరిత్రలో కొత్త విషయాలు వెలుగులోకి వచ్చే అవకాశం ఉంది. తెలంగాణ విశిష్టత కూడా వెలుగు లోకి వస్తుంది. అలాగే ఆయన తెలుగు వెలుగు ముగుద కథ అనే నవల కూడా రాసినాడు. దాన్ని మనం పునర్వుద్రించాల్సిన అవసరం ఉంది. మద్రాస్, తంజావూర్, తిరుపతిలలో ఉన్న తెలంగాణ తాళ పత్రాలను, రాతప్రతుల్ని తెచ్చించి ముద్రించాల్సి ఉంది.

పునర్వుల్యాంకనం:

జపుటీదాకా వచ్చిన చరిత్రలను పునర్వుల్యాంకనం లేదా పునర్వుల్యాసం చేయడం ద్వారా మన సాహిత్య చరిత్రను తిరిగి నిర్మించుకోవచ్చు.

ఒక ఉదా-॥

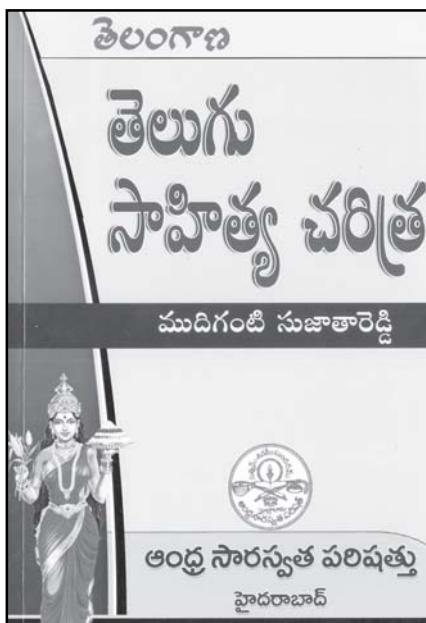
“మును మార్గ కవిత లోకం
బున వెలయగ దేశికవిత పుట్టించి తెనుం
గును నిలిపిరంద్ర విషయం
బున జన చాళుక్య రాజు మొదలుగ
పలువుర్”

ఇది అందరికీ తెలిసిన పద్యమే. దీని ద్వారా మార్గ సాహిత్య స్థానంలో, అనగా సంస్కృత సాహిత్య స్థానంలో తెలుగు సాహిత్యాన్ని ప్రతిష్ఠించిన వాళ్య చాళుక్య రాజులు అని తెలుస్తుంది. ఆ చాళుక్యులు కోస్తా ప్రాంతాన్ని పాలించిన తూర్పు చాళుక్యులే ననీ, వాళ్య తెలుగు సాహిత్యాన్నికి అశ్రయం కల్పించి, అభివృద్ధి చేయడానికి మూల కారకులని, వాళ్య గొప్పతనాన్ని చెప్పుకుంటూ వస్తున్నారు. కానీ ఈ పద్యాన్నికి ఒక పారాంతరం ఉన్నది. 4వ పాదంలో ‘జన చాళుక్య రాజు మొదలుగ పలువుర్’ అనే వాక్యం బదులుగా “జన సత్యాశ్రయుని తొట్టి చాళుక్య స్వపుల్” అనే పారాంతరం ఉన్నది. సత్యాశ్రయుడు మొదలైనటువంటి చాళుక్య రాజులెవరైతే ఉన్నారో వాళ్య ఈ దేశికవితకు పట్టం కట్టారని దీని అర్థం. అయితే ఈ సత్యాశ్రయుడెవ రో తేలితే తెలుగు సాహిత్యాన్నికి పట్టం గట్టింది తూర్పు చాళుక్యులా, తెలంగాణము పాలించిన బాదామి చాళుక్యులా, వేములవాడ చాళుక్యులా అనేది తెలుతుంది. కోస్తాంద్ర ప్రాంతంతో సంబంధం లేకుండా తెలంగాణా ప్రాంతాన్ని, రాయలసీమ ప్రాంతాన్ని మాత్రమే పరిపాలించిన బాదామి చాళుక్యులలో ఒక సత్యాశ్రయుడు (ఆరవ విక్రమాదిత్యుడు క్రీ.శ. 654-681) ఉన్నదు. కళ్యాణి చాళుక్యులలో ఒక సత్యాశ్రయుడు (997-1008) ఉన్నదు. తెలంగాణము మాత్రమే పాలించిన వేములవాడ చాళుక్యులలో ఒక సత్యాశ్రయుడున్నదు. ఈ వేములవాడ సత్యాశ్ర

యుడు (సత్యాశ్రయ రణవిక్రముడు క్రీ.శ. 641-660, వేములవాడ చాళుక్యుల మూలపురుషుడు) పండరంగని ఆధ్యంకి శాసనం కంటే, నన్నయ మహాభారతం కంటే ముందున్నవాడు. ఐహికా ఆ వేముల వాడ చాళుక్య సత్యాశ్రయుడే ఈ పారాంతరంలో ఉన్న సత్యాశ్రయుడై నట్టయితే తెలుగు సాహిత్యాన్నికి పట్టం గట్టింది అక్కడి తూర్పు చాళుక్యుల కాదు, వేములవాడ చాళుక్యులు అనడానికి మనకు ఆధారం లభిస్తుంది. ఎదురంటే నన్నయ కంటే ముందే ఇక్కడ కుర్బియాల శాసనంలో, గూడూరి శాసనంలో పద్యాలున్నాయి. మల్లియురేచన “కవి జనాశ్రయం”, బద్దెన “నీతిశాస్త్రముక్కావళి”, “సుమతి శతకం” వంటి రచనలున్నాయి. ఈ విషయం మీద ఇంకా పరిశేధన చేయ వలసిన అవసరం ఉంది.

మత చారిత్రక అంశాలతో సమన్వయం:

ఆనాడు జైనమతం మీద కైపెమతం చేసిన దాడిలో కూడా చాలా సాహిత్యం నశించిపోయింది. వేములవాడ చాళుక్యులు తమ చక్రవర్తులైన రాష్ట్రకూటుల మతాన్ని అంటే జైన మతాన్ని అవలంబించారు. తర్వాత వచ్చిన జైనులు ఈ జైనమతాన్ని పూర్తిగా ధ్వంసం చేసినారు. ఆ సమయంలో తెలంగాణాలో ఉన్న తెలుగు సాహిత్యం ఎంతో నశించిపోయి ఉంటుంది. ఇప్పటికీ ఎక్కడో ఒక చోట ఎంతోకొంత మిగిలి ఉంటుంది. దానిని వెలుగులోకి తేవలసిన బాధ్యత విశ్వ విద్యాలయాల మీద ఉంది. అదేవిధంగా ఈ మత చారిత్రక పరిస్థితుల నుండి కూడా ఇప్పటి వరకు వచ్చిన సాహిత్య చరిత్రలను వాఖ్యానిస్తే, ఆ మత చారిత్రక పరిస్థితులను సమన్వయం చేసినట్లయితే తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్రకు సంబంధించిన కొత్త విషయాలు వెలుగులోకి వస్తాయి. ఇప్పటికీ “సుమతి శతకం” ఎవరు రాశారనేది వివాదాస్పదంగా ఉంది. అది వేములవాడ చాళుక్యుడైన బద్ది భూపాలుడు రాశాడనీ, ఆ బద్దెన సుమతి శతకమే కాకుండా నీతిశాస్త్రముక్కావళి అనే పుస్తకాన్ని తెలుగులోకి అ

సువాదం చేశాడనే విషయం ఈ మత దృష్టిధం నుండి, మత కారణాల నుండి వాఖ్యానించినపుడు తెలుస్తుంది. ఎందుకంటే కుర్వాల శాసనంలో జైనమతాన్నికి సంబంధించిన అనేక చిహ్నాలు అంతర్గత సాక్ష్యాలు మనకు కనిపిస్తాయి. అలాగే సుమతి శతకం, నీతిశాస్త్రముక్కావళి కూడా జైనమతాన్నికి సంబంధించిన అంతర్గత సాక్ష్యాలు కనిపిస్తాయి. ఆ దృష్టి మనం వాఖ్యానించవలసిన అవశ్యకత ఉన్నది.

7వ శతాబ్దిలో గుప్తుల పతనంతో ఉత్తర భారత దండయాత్రలు ఆగిపోయి స్థానిక రాజ్యాలు ఏర్పడడం వల్ల ప్రాంతియ (తెలుగు, తమిళ, కన్నడ, మలయాళ మొదలు) భాషల వికాసం

జరిగింది. శైవ, వైష్ణవ మతాల వల్ల సాహిత్యకు, నిర్దిష్టతకు, స్థానికతకు ప్రాధాన్యత పెరిగి ప్రాంతీయ సాహిత్యం వికసించింది. అట్లా తెలంగాణలో సాహిత్యం ఆవిర్భవించింది.

అట్లా మనం వీటన్నిటినీ వాళ్యానించుకుటూ పోతే తప్ప, వీటన్నిం టీసీ కొత్తగా పరిశోధన చేస్తే తప్ప సమగ్రమైన తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్ర నిర్మాణం సాధ్యం కాదు.

యుగవిభజన:

మనం ఇప్పటి వరకు తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్రకు ఒక యుగవిభజన చేసుకున్నం. అదిమయగం, శాతవాహన యుగం, చాటుక్కు యుగం, కాకతీయ యుగం, పద్మాయక యుగం, కుతుబ్ షాహీల యుగం, అసఫీజహాలు-సంస్కారాలయుగం, ఆధునిక యుగంగా విభజన చేసుకున్నం. ఈ యుగాల్లో కాకతీయ యుగం ప్రధానంగా అనువాద యుగంగా కనిపిస్తుంది. అలాగే పద్మాయక యుగం స్వతంత్ర కావ్యాలు వచ్చిన యుగంగా కనిపిస్తుంది. పద్మాయక యుగంలో సూతన కవి సూరన అనే కవి ‘ధనాభీరామం’ అనే ఆస్త్రికరమైన ప్రబంధం రాశిందు. అది పూర్తిగా కల్పిత కథి. కానీ ఇప్పటివరకు తెలుగు సాహిత్యంలో కల్పిత కథి ఏదీ అంటే పింగళి సూరన కళాపూర్ణదయం అనే చెప్పున్నరు. కానీ దీని కంటే చాలా ముందు కాలంలోనే సూతన కవి సూరన ధనాభీరామం అనే పూర్తి కల్పిత కథాతో నవల లాగ రాశాడని ఎవరూ బయట పెట్టడం లేదు. అలాగే చరిగొండ ధర్మాన్న చిత్ర భారతం రాశాడు. అది కూడా కల్పిత కథి. ఈ రెండు కావ్యాలను కాదని కళాపూర్ణదయాన్ని తొలి కల్పిత కావ్యంగా చెప్పున్నరు.

సూతనకవి సూరన, చరిగొండ ధర్మాన్నలతోపాటు పిన వీరభద్రుడు ప్రబంధ ఆవిర్భావానికి ముందే ప్రబంధానికి కావలసిన లక్ష్ణాలను తీసుకు వచ్చిందు. అవి ఇప్పటివరకు వెలుగులోకి రాకుండా పోయాయి. వాచిమీద ప్రత్యేకంగా రచనలు చేయించి, వాచిని అందరికీ తెలిసే విధంగా చేయవలసిన కర్తవ్యం మనమీద ఉంది. అంటే ఇప్పటి వరకు చేసిన యుగవిభజనను వ్యాఖ్యానాలను మారిస్తే తప్ప తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్రకు న్యాయం జరుగదు. కుతుబ్ షాహీ యుగం ప్రబంధాలు ఎక్కువగా వచ్చిన యుగం. అసఫ్ జాహీలు-సంస్కారాల యుగం అనేది సంధియుగం, సంప్రదాయ సాహిత్యం నుండి ఆధునిక సాహిత్యంలోకి ప్రవహించిన కాలం.

ఆధునిక తెలుగుసాహిత్య యుగవిభజన కూడ తెలంగాణ ఆధునిక సాహిత్య చరిత్రకు సరిపోదు. 1910 నుండి 1934 వరకు వచ్చిన కవిత్వాన్ని అక్కడ భావకవిత్వం అంటారు. ఈ కాలంలో భావకవిత్వంలోని ఒక శాఖ అయిన ప్రణయ కవిత్వం తెలంగాణలో రాలేదు. అప్పుడప్పుడు అలాంటి కవిత్వం వచ్చినా అది తదనంతర కాలంలో వచ్చింది. భావ కవిత్వంలోని ధేశభక్తి, అంధ్రాభిమానం, సంఘ సంసృతం, అస్పుర్యతా నిరసన తదితర శాఖల కవిత్వం ఈ కాలం తర్వాత కూడ వచ్చింది. గంగుల శాయిరెడ్డి “కాపుబిడ్డ” ఈ యుగం తర్వాత వచ్చింది కాబట్టే అది ప్రాచుర్యానికి నోచుకోలేదు. అంధ్రలో “అభ్యుదయ కవిత్వం” 1934 నుంచి వస్తే తెలం

మనం ఇప్పటి వరకు తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్రకు ఒక యుగవిభజన చేసుకున్నం. అదిమయగం, శాతవాహన యుగం, చాటుక్కు యుగం, కాకతీయ యుగం, పద్మాయక యుగం, కుతుబ్ షాహీల యుగం, అసఫీజహాలు-సంస్కారాలయుగం, ఆధునిక యుగంగా విభజన చేసుకున్నం. ఈ యుగాల్లో కాకతీయ యుగం ప్రధానంగా అనువాద యుగంగా కనిపిస్తుంది.

గాణలో 1943 తర్వాత వచ్చింది. ఈ యుగ విభజన తెలంగాణ కవలకు తీరని నష్టం చేసింది. అందువల్ల తెలంగాణ తనదైన యుగ విభజన చేసుకోవాలి.

భాషా శాస్త్రంతో సమన్వయం:

ఎం.ఎస్.అంద్రోసోవ్ అనే భాషాశాస్త్రవేత్త ఇచ్చిన ద్రావిడ భాషల ప్రస్తావపటం (ముంగిలి-పుట-13) ప్రకారం తెలుగు భాష తెలంగాణ పరిసరాల్లో ఆవిర్భవించి అనంతరం మిగతా తెలుగు ప్రాంతాలకు విస్తరించింది. కాబట్టి తొలుత తెలంగాణలోనే తెలుగు సాహిత్యం ఆవిర్భవించి ఉంటుంది. కాబట్టి అధ్యంకి, బెజవాడ, కుర్కల శాసనాల కంటే ముందు కూడ సాహిత్యం వచ్చి ఉంటుంది. ఆ దృష్టితో పరిశోధన సాగాలి. పొర్టీ, ఉర్దూ భాషలు కూడా ముందు తెలంగాణలో విస్తరించి ఆ తర్వాతే మిగతా తెలుగు ప్రాంతాలకు విస్తరించినవి. ముస్లింల పాలన కూడా అంతే. ఈ పరిషామాల పలన తెలంగాణ సాహిత్యంలో వచ్చిన మార్పులను గుర్తించాలి.

జిల్లా సాహిత్య చరిత్రలు:

జిల్లా సాహిత్య చరిత్రలు పూర్తయితే సమగ్ర సాహిత్య చరిత్ర నిర్మాణం సాధ్యమవుతుంది. బి.ఎస్.శాస్త్రి గారు కొన్ని జిల్లా సర్వస్వాలు వేసి వాటిలో ఆయా జిల్లా సాహిత్య చరిత్రలు రాయించి నారు. శ్రీరంగాచార్య, ఈ వ్యాసకర్త నల్గొండ జిల్లా, శంకర్ నిజమాబాద్ జిల్లా సాహిత్యాల గుర్తించి రాశింపు. మిగితా జిల్లాల సాహిత్య చరిత్రలు రాయవలసి ఉంది.

ప్రకీయలు:

శతక, యుక్కగాన, కీర్తన, పచన, ద్వీపద మొదలగు ప్రకీయల చరిత్రలు కూడా విధిగా వెలువరించాలి. ప్రస్తుతం కొన్ని ప్రకీయల గురించి చూద్దాం.

నవల:

తెలంగాణ తొలి నవల ఏదీ అడగితే, వట్టికోట ఆళ్ళారు స్వామి “ప్రజల మనిషి” (1955) తెలంగాణ తొలి నవల అని చెప్పున్నరు. విశాలాంధ్ర ప్రమరణాలయం వాళ్ళు పుస్తకం మీద తెలంగాణ తొలి నవల అని వేశారు. దాన్ని వాళ్ళు ఏ ఆధారంతో, ఎట్లా వేసినట్టు? ఒక ప్రచురణ సంస్కరణ అంత బాధ్యతారాహిత్యంగా తెలంగాణ తొలి నవల ఇదీ అని వేస్తే మొత్తం తెలంగాణ వాళ్ళం దరినీ మిన్గైడ్ చేసినట్టు కాదా? 1955లో తెలంగాణలో తొలి

|దక్కన్ ల్యాండ్|

నవల వచ్చిందనుకుంటే 1955 దాకా తెలంగాణలో నవలలు లేవు అని వాళ్ళు ఎట్లూ అనుకున్నారు. వట్టికోటు ఆళ్ళురుస్వామిని హైఅట్ చేయడం కోసం ఇంకోక సమాచారాన్ని తప్పగా ఇప్పుడం సరియైంది కాదు. 1866 నుండే మనకు నవల ఉన్నది. సంగిశైలీ శ్రీనివాస్, ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి, కాసుల ప్రతాపరెడ్డిగార్లు వీటి మీద వ్యాసాలు రాశారు. 1955 కంటే ముందే 1866 నుండి నవలలు అనేకం (శోభావతి-కందాళ పిరాట్టమ్మ, ఎగిరే పశ్చాలు-చివలూరి లభ్యినరసింహచార్యులు, ఒద్దిరాజు సోదరుల నవలలు, ప్రాకృత దాంపత్యం-శేషభట్టర్ రామానుజాచార్యులు, కాలబైరపుడు -పైడిమర్లి వెంకట సుబ్బారావు మొయి) వచ్చినయి. ఆ అస్తిత్వ వక్రీకరణలను విచ్ఛిన్నం చేయకపోతే మన చరిత్రను మనం తిరిగి నిర్మించుకోలేము. తెలంగాణ కథా చరిత్రను సంగిశైలీ “దుడ్రమ్”లో నిక్షిప్తం చేసినట్టు, తెలంగాణ నవలా చరిత్రను రచించుకోవాలి.

నాటకం:

అలాగే ఇంతవరకు తెలంగాణా నాటకానికి సంబంధించిన పరిశోధన జరగలేదు. 1830 వరకు తెలంగాణలో కవిత్వం లేదన్నట్టు, ఇప్పటికి కూడా తెలంగాణలో నాటకం లేదని అంటున్నారు. హైదరాబాదు, నంద్యాల మొదలైన చోట్ల ఆడేటువంటి నాటకాలు తెలంగాణావి కావు. తెలంగాణా నాటక సమాజాలు ఆడే నాటకాలు కోసాంధ్ర నుండి వచ్చినవే. ఆ నాటకాలెందుకు వేస్తున్నారని అడిగితే తెలంగాణలో నాటకాలెక్కడివి అని అంటున్నారు.

ఇంతవరకు తెలంగాణా నాటకానికి సంబంధించిన పరిశోధన జరగలేదు. 1830 వరకు తెలంగాణలో కవిత్వం లేదన్నట్టు, ఇప్పటికి కూడా తెలంగాణలో నాటకం లేదని అంటున్నారు. హైదరాబాదు, నంద్యాల మొదలైన చోట్ల ఆడేటువంటి నాటకాలు తెలంగాణావి కావు. తెలంగాణా నాటక సమాజాలు ఆడే నాటకాలు కోసాంధ్ర నుండి వచ్చినవే. ఆ నాటకాలెందుకు వేస్తున్నారని అడిగితే తెలంగాణలో నాటకాలెక్కడివి అని అంటున్నారు.

ముదిగంటి సుజాతారెడ్డిగారు ఒక వ్యాసంలో రాసిన్నారు. అయితే సుజాతారెడ్డి గారికి కూడా 1950కి ముందు తెలంగాణలో సాహిత్య విమర్శ ఉంది అన్న విషయం స్వర్చించకపోవచ్చు. కానీ మనం వెనక్కి వెళ్ళి తరచి చూస్తే, మన తొలి ముఖ్యమంత్రి బూర్గుల రామ కృష్ణరావుగారు అప్పకవి తెలంగాణా వాడేనని చెప్పడానికి పరిశోధనాత్మక వ్యాసం రాసిందు. మాడపాటి హనుమంతరావు, సురవరం ప్రతారెడ్డి, శేషాద్రి రమణ కవులు, అప్పన శాస్త్రి, పొములపర్తి సదాశివరావు, సుందరీబాయి, నందగిరి వెంకటరావు, శేషభట్టర్ రామానుజాచార్యులు, కప్పగంతుల లక్ష్మణశాస్త్రి, కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రి, బౌంగులూరు నరసింహశర్మ, కోదాటి రామకృష్ణ రావు, నందగిరి ఇందిరాదేవి, వెల్స్ట్రి మాణిక్యరావు, బెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి, బుక్కపుట్టుం రామానుజాచార్యులు, మల్యాల దేవిపుసాద్, గడియారం రామకృష్ణశర్మ, చిదిరెమరం వీరభద్రయ్య లాంటి చాలా మంది 1913 నాటి హితబోధిని పత్రికలో 1922 నాటి నీలగిరి, తెనుగు, గోలకొండ, సుజాత లాంటి అనేక పత్రికల్లో సాహిత్య విమర్శలు చేస్తూ ఎన్నో వ్యాసాలు రాసిన్నారు. గ్రంథాలు కూడా వెలువరించిన్నారు.

ఇటీవల లక్ష్మణ చక్రవర్తి తెలంగాణ సాహిత్య పరిణామం మీద విలువైన వ్యాసం రాసిందు.

కానీ అదంత కూడా మనం బయటి ప్రపంచానికి తెలియజేయకపోవడం వలన 1950కి ముందు తెలంగాణలో విమర్శకులు లేరనే ఒక అపోహ ఏర్పడింది. ఈ అపోహ నుండి బయటపడాలీ అంచే మనం ఆ రంగం మీద పరిశోధన చేయవలసి ఉంది. ఇట్లు ఒక బృహత్తర కార్యాక్రమం చేపట్టవలసిన అవసరం మనందరిమీద ఉన్నది.

ఈసిద్ధాంతాల, పద్ధతుల సమన్వయంతో తెలంగాణ సమగ్రసాహిత్య చరిత్ర నిర్మాణం జరుగవలసి ఉంది.

-డా॥ సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి

మొబైల్: 98856 82572

మొయిల్: narayanareddy.sunkireddy@gmail.com

(నిజాం కళాశాల తెలుగుశాఖ నిర్వహించిన “తెలంగాణ సాహిత్య చరిత్ర నిర్మాణం” సదస్యులో చేసిన ‘కీలకోపన్యాసానికి’కి అక్షర రూపం ఈ వ్యాసం. ఈ సదస్యుకు నన్ను ఆహ్వానించిన కాశింగారికి ధన్యవాదాలు)

శతాదిక గ్రంథకర్త శ్రీ డా॥ ముదుంబై రంగ కృష్ణమాచార్యులు

శ్రీరంగకృష్ణమాచార్యులు మెదకు జిల్లాలో గల అందోలు, జోగిపేట, నదాశివపేట, కోహీరు, సిద్ధిపేట, నంగారెడ్డి ప్రాంతాలలో అధ్యాపకులుగా, ఆలయ అర్పకులుగా, సాహితీ వేత్తగా, శాసన పరిశోధకులుగా, యజ్ఞకర్తగా మెదకు జిల్లాకే కాక యావత్త తెలంగాణ రాష్ట్రానికి ఆదర్శంగా నిలిచారు. శతాదిక గ్రంథకర్తగా రచించి అధ్యాపకవృత్తిలో ఎందరో శిష్యగణాలకు మార్గదర్శకులై, పద్య, గద్య, చారిత్రిక, నాటక, విమర్శ, వాఖ్యానాలు, నవలలు, బుర్రకథలు, వ్యాకరణం ఎన్నో రచనలతో సాహితీ సేవలనందించారు.

సాహితీ అకాడమీ ద్వారా, సారస్వత పరిషత్తు ద్వారా ప్రశం సల నందుకున్నారు. నాటి ముఖ్యమంత్రి మరి చెన్నారెడ్డి ఘష్టి పూర్తి సందర్భంగా సన్మానం అందుకున్న వారిలో ఒకరు దాశరథి, మరొకరు శ్రీరంగ కృష్ణమాచార్యులు. నాలుగు, అయిదు దశాబ్దాల క్రితమే సదాశివపేట, కోహీరు ప్రాంతాలలో జోగిపేట నందు సాహితీ సభలని నిర్వహించి ఎందరో కవిపండితులని, గౌరవించి, సాహితీ వైభవాన్ని చాటి చెప్పారు.

ఏదు దశాబ్దాలపాటు సాహితీ సమాలోచనలో తెలంగాణ ప్రాంతంలో మేమేమి తక్కువ కాదన్నట్టు, ప్రాచీన, ఆధునిక సాహిత్యాన్ని చర్చలు, సమావేశాల సెన్నింటినో నిర్వహించి, నిరంతరం సాహితీ సేవలో శ్రమించి చివరి వరకు అధ్యాత్మిక, జోతిష్య, ధర్మశాస్త్రాలని వివరిస్తూ అందరికి స్వార్థిగా నిలిచారు. వారి కృషికి అమరికాకు చెందిన వేష్టబ్లాక్ యూనివర్సిటీలో రచనల గ్రంథానికి దాక్షరేట్ బిరుదు నిఖి గౌరవించారు.

అచార్యుల వారు క్రీ.శ. 1931 సంవత్సరం డిసెంబర్ 23వ తారీఖున గోదా -రంగాచార్యుల దంపతులకు జన్మించారు. మెదకు జిల్లాలో అందోలు నందుకల శ్రీరంగనాథాలయములో ప్రధాన అర్పకులుగా చాలా కాలం సేవల నందించారు.

రంగకృష్ణమాచార్యుల వారి రచనలపై పద్మశ్రీ పద్య, కవిత్వ పటుత్వ పరిశేలనపై పరిశోధన చేసి కాకతీయ యూనివర్సిటీ 2009లో ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్యగారి పర్మావేక్షణలో వారి రచనలపై ఎం.ఫిల్ చేశారు.

శ్రీరంగకృష్ణమాచార్యులు 1952 మెదకు జిల్లా రచయితల సంఘాన్ని అంకురార్పణ చేశారు. ప్రతీ సంవత్సరం కవులని, సాహితీ పరిశోధకులని ఒక వేదిక మీద సన్మానించి, గౌరవించేవారు. పుస్తకావిష్ణురఱలు కూడా జరిపేవారు. పండితులని అహ్వానించి గౌరవించేవారు.

వీరి జీవిత కాలంలో బాల్యం నుండే విద్యార్థి నాయకుడిగా నాడు మాడపాటి హన్సుంతరావు, సురవరం ప్రతాపరెడ్డి నేత్తుంలో

జోగిపేటలో జరిగిన సభలలో ఉత్సాహంగా పాల్గొన్నారు. అందోలులో రంగనాథాలయ అర్పకులుగా, అధ్యాపక వృత్తిలో వివిధ ప్రాంత శిష్యగణాలని లభ్యస్థాధన దిశగా తీవ్రి దిద్దురు. సాహితీ సేవలనంది స్తూ, కోహీరు శాసనము, నంది కంది శాసనం తెల్లాపురం శాసనాలని పరిశోధన చేసి వివరించారు. మెదకు జిల్లా రచయితల సంఘానికి వేముగంటి సర్పింహచార్యులు అభ్యుద్యులుగా, ఆచార్యులు ప్రధాన కార్యదర్శిగా కవి పండితులని అహ్వానించి 1968లో ప్రజాకవి కాళోజీ అధ్యక్షతన కవి సమేక్షనాలు, అష్టావదానాలు, పుస్తకావిష్ణురఱలు నిర్వహించారు.

కాళోజీగారంబే ఆచార్యులవారికి గౌరవముండేది. నాటి సభలకు మూడు రోజుల పాటు ఆతిధ్యాన్ని స్వీకరించి, శ్రీరంగకృష్ణమాచార్యుల వారిని అభినందించారు. మెదకు జిల్లా రచయితల సంఘం ద్వారా ప్రతీ సంవత్సరం దివాకర్త వెంకటావధాని, డా॥ సినారె, పోతుకూచి సాంబశివారు, వేముగంటి సర్పింహచార్యులు, తిరుమల శ్రీనివాసాచార్యుల, అమ్మంగి వేంగోపలగారిని, ఎందరో సాహితీ ప్రియులని అహ్వానించి, మన వైభవాన్ని చాటి యువ కపులకు, రచయితలకు ఆదర్శంగా నిలిచారు. వీరు రచించిన ప్రతీ గ్రంథం విద్యార్థులకు ఉపయోగపడే రీతిలో అందించారు. ‘విరించి’ కలంపేరుతో శతకాలు, తెలుగు సంస్కృత భాషలో పలు రచనా ప్రక్రియలతో పాటు అధ్యాత్మిక గ్రంథాలు వాఖ్యానాలు చేశారు.

అరు దశాబ్దాలుగా మెదకు జిల్లా రచయితల సంఘానికి విశ్వ సేవలనందించి 19.11.2015న తుది శాసన విడిచారు. మెదకు జిల్లాకే కాదు యావత్త తెలంగాణకు తీరిని లోటు శ్రీ మద్గుగపణ్ణిత విద్యాపీఠాన్ని స్థాపించి, గీతా యజ్ఞాలని నిర్వహించి అధ్యాత్మిక సేవలనందించారు. “విరించీయం” వ్యాకరణ గ్రంథం ప్రాధమిక స్థాయి నుండి డిగ్రీ స్థాయి వరకు పార్యగ్రంథంగా ఉపయోగపడుచున్నది.

వారి శిష్టలో ఎందరో ఉన్నత స్థాయి నదిరోహించారు. చివరి వరకు కూడా రచన, పరిశోధన, విల్సెషణ వీటికి ఆరాటపడే వారు.

శతాదిక గ్రంథకర్తగా, నేటి తెలంగాణ సమాజానికి వారి రచనలు ఎంతో ఉపయోగకరంగా ఉన్నాయి. వారు రచించిన గురు భక్తి గ్రంథం నేటి విద్యార్థులకు గురు శిష్య బంధాన్ని నేర్చుతుంది. వారి ప్రతీరచన విశిష్టతని సంతరించుకుంది. వారి శిష్యగణంలో నేనొకడిగా..

- బక్క బాబురావు

సెల్: 9299300913

ప్రాచీన నాగరికత ఆనవాళ్ళు

గుండ్ల పోచంపల్లిలో బొమ్మలు చెప్పే విశేషాలు ఎన్నో!

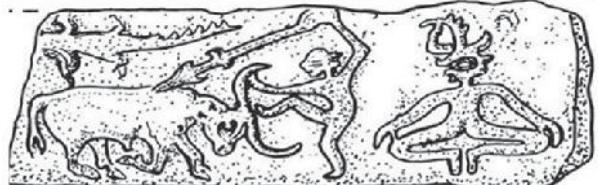
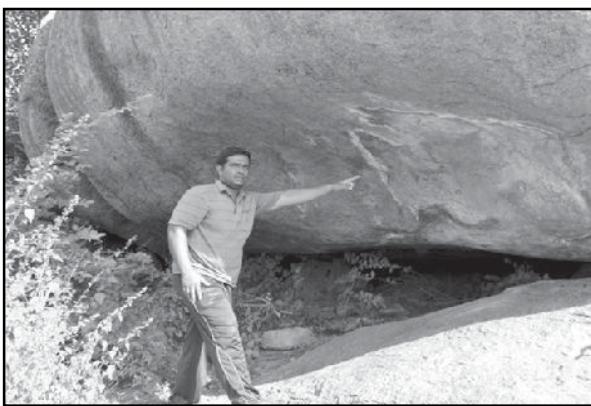

హైదరాబాద్కు సుమారు 25 కి.మీ. దూరంలోని గుండ్ల పోచంపల్లిలో కొన్ని వేల ఏళ్ళ క్రితం మానవ ఆవాసం ఉండేది అనేందుకు అధారాలు బయటపడుతున్నాయి. గుండ్ల పోచంపల్లి పేరులో ఉన్న ‘గుండ్ల’ పదం ఇక్కడి రాళ్ళ తీరుతెన్నులను బట్టి వచ్చి ఉండవచ్చు. ఇక్కడ కొన్ని చోట్ల ఈ గుండ్లు ఒకదానిపై ఒకటి పేర్చినట్లుగా ఉంటాయి. జాతీయ రహదారి 7 పై 5 కి.మీ. లోపలి ప్రాంతంలో ఈ ఆనవాళ్ళు ఉన్నాయి. మొత్తంమీద నాలుగు ప్రిహిస్టారిక్ (చరిత్రపూర్వ) రాక్ ఆర్ట్ (శిలా చిత్రాలు) సైట్ ఇక్కడ ఉన్నాయి. ప్రథాన గ్రామానికి 2 కి.మీ. దూరంలోనే సౌత్కెప్పెన్ (కైరుతి) దిక్కలోని అటవి ప్రాంతంలో 50 మీటర్ల పరిధిలో ఈ సైట్ ఉన్నాయి. ఇక్కడ వివిధ రాతి ఉపకరణాలు లభ్యమయ్యాయి. రాక్ గ్రావ్ (డొల్ల పంటి భాగాలు) కూడా ఉన్నాయి. ఇక్కడి గ్రాసెట్ రాతి కొండలపై అనేకంగా అబ్రాసియన్ మార్పు (రాతి ఉపకరణాలను నూరండం వల్ల ఏర్పడినవి) ఉన్నాయి. ఈ గుండ్లు అన్ని కూడా పరిసరాల్లోని ఇతరాలతో పోలిస్తే రంగులో ముదురు నుంచి తేలికపాటి రంగు దాకా కాస్తంత తేడాగా ఉంటాయి. ఈ గుండ్లపై భాగం కాస్త లోతుగా తోలిచినట్లుగా ఉంటుంది. వర్కికల్ బోల్డర్ ఉపరితలంపై ఫినిష్ మొదలుకొని సెమీ ఫినిష్ దాకా అర్థగోళా కారపు గుర్తులు కానవస్తాయి. ఇక్కడ లభించే ఆనవాళ్ళను బట్టి అవి అప్పర్ పాలియోలిథిక్ (35 వేల ఏళ్ళ క్రితం) నుంచి ఎల్లి హిస్టారిక్ (ప్రారంభ చారిత్రక) కాలానికి మరియు రాతి పెయింబింగ్స్

మెసాలిథిక్ (క్రి.పూ. 12,000) మొదలుకొని నియోలిథిక్ (క్రి.పూ. 4,000 ఏళ్ళక్రితం) కాలానికి చెందినవిగా భావించే అవకాశం ఉంది. ప్రి-హిస్టరీ (చరిత్ర నమోదుకు ముందుకాలం) మొదలుకొని నేటి వరకు కూడా ఈ గ్రామంలో సంస్కృతి అలా కొనసాగుతూ వచ్చిందని చెప్పవచ్చు. పరిసర ప్రాంతంలో పోలిస్తే ఈ సైట్ కాస్తంత ఎత్తు ప్రాంతాల్లో ఉన్నాయి. ప్రస్తుత గ్రామం మైదాన ప్రాంతంలో నెలకొని ఉంది. ఈ మొత్తం ప్రాంతం అంతా కూడా దట్టమైన పొదలు, కొండలు, గుండ్లు వంటి వాటితో నిండి ఉంది. గ్రాసెట్ గుండ్ల ఉపరితలపై ఈ రాతి బొమ్మలు గీయబడి ఉన్నాయి. ఈ గుండ్లు ఒకదానిపై ఒకటి పేర్చినట్లుగా ఉన్నాయి. ఈ సైట్ పరిసర ప్రాంతాల్లో నేల అవక్షేపం (సాయల్ సెడిమెంట్) డీపీ వెదర్డీ రాక్ (బాగా సైఫిల్యం చెందిన శిలలు), ఐరమట్టి, సల్ల మట్టి, సిర్క్ మట్టి, అర్గానిక్ లేదా బూడిద రంగు మట్టితో ఉంటూ ఒకప్పుడు ఇది ఆవస ప్రాంతంగా ఉండిందన్న ఆనవాలును అందిస్తుంది. కొన్ని ప్రాంతాల్లో బాగా ఐరన్ కంటెంట్తో బారీ పరిమాణంలో గుండబిరాళ్ళు కూడా ఉన్నాయి. ఈ సైట్ ప్రభుత్వ అనైన్ భూముల్లో ఉన్నాయి. ఇక్కడ సుమారు 40 ఎకరాల భూమిని గ్రామానికి చెందిన వెనుకబడిన తరగతుల వారికి ఇచ్చారు. కొండరు పీటిని మట్టి తప్పుకునేందుకు కాంట్రాక్టర్లకు లీజాకు కూడా ఇచ్చారు. చుట్టుపక్కల ఉన్న మరికొన్ని భూములు అటవీ శాఖకు చెందినవి. ఇక్కడ నీలగిరి చెట్లు ఉన్నాయి.

అధ్యయన ఫలితాలు

ఇక్కడి రాక్ ఆర్ రంగు (రెడ్ బక్టె) మరియు శైలి (షైల్)ను బట్టి ఇక్కడ నేచురలిస్టిక్, ఎక్స్-రే చిత్రణలు, సైన్ లైన్ బోమ్సులున్నాయి. దీర్ఘపథురస్పం వంటి రేభాగటిత చిత్రాలు మరియు హర్టిగా రంగులు వేయబడి, స్టిఫ్స్గా, లావ్గా ఉన్న జంతువులు, ఒపరోలాప్ లేదా సూపరోజింపోజ్ అయిఉన్న కొన్ని చిత్రాలు విభిన్న కాలాలకు చెందినవై ఉంటాయి. ఆయా ప్రొంతాల్స్ భారీ సంఖ్యలో చనిపోయిన లేదా వేటాడిన జంతువుల బోమ్సులున్నాయి. ఒక స్తంథం మరియు దానికి జోడించబడి ఉన్న వలతో ఉన్న చిత్రాలు, విడి విడిగా ఉన్న వృత్తాకార లేదా శంకు ఆకార డిజైన్లు, జామెట్రికల్ అలంకరణాలు ఉన్నాయి. ఈ విధమైన వలతో కూడిన చిత్రాలను మెదక్ జిల్లా హాస్పిటాల్స్ నే ట్రిపిస్టారిక్ సైట్లో కూడా చూడవచ్చు. మానవుల చిత్రాలు స్టిక్లైంక్గా, పొడవుగా, అంత్రో పొమార్పిక్, హావర్ గ్లాన్ మరియు హర్టిగా రంగులు వేసి చెక్కబడి ఉన్నాయి. ఒక చోటు ఆడ లేదా మగ వ్యక్తి రెండు జంతువుల మెదలు పట్టుకున్నట్లుగా ఉంది. ఆ జంతువులేవో అంతు చిక్కడం లేదు. ఆ చిత్రం మాత్రం సింధూలోయనాగరికత వంటి ప్రాచీన నాగరికతలు విలసిల్లిన ప్రాంతాల్లో లభ్యమైన చిత్రాన్ని పోలి ఉంది. ఇటువంటి చిత్రాలే మొహంజదారో, హరప్పాలలో కూడా లభ్యమయ్యాయి. వీటిని బట్టి ఒక నిద్రిష్ట కాలంలో ఈ ప్రాంతంతో సింధూనాగరికత ప్రజలకు ఏదో విధమైన సంబంధాలుండేవని ఊహించవచ్చు. ఈ ప్రాంతంలో ఆదిమకాలంలో ఒకప్పుడు జన జీవితం ఉండి ఉండవచ్చు. ఈ విషయంలో మరింత శాస్త్రీయ అధ్యయనం జరగాల్సి ఉంది. ఇక్కడ లభ్యమైన కోర్స్, ఫైక్స్, సూక్ష్మ రాతి ఉపకరణాలు, ప్రాపర్, బ్లైండ్స్, సెల్ట్, రాతిగొడ్డలి లాంటి మానవ తయారీ రాతి ఉపకరణాలన్నీ కూడా క్యార్ట్, శాండ్సోన్, లైమ్ స్టోన్, ఒపల్, చెర్ర్, గ్రానైట్, పోమప్టెట్ వంటి వాటితో తయారు చేయబడ్డాయి. లోతైన, బాగా నూరినటు వంటి పలు గుర్తులతో రాక్ గ్రూప్స్ ఇక్కడ గ్రానైట్ రాక్ హిల్స్పై, గుండ్చై కనిపిస్తాయి. చుట్టుపక్కల ఉన్నవాటితో పోలిస్టే, ముదురు నుంచి లేత రంగుల పరకు రంగుల తేడాను గమనించవచ్చు. నిలువుగా ఉన్న గుండ్చై ఉపరితలంపై కొద్దిపాటి లోతుతో అర్థగోళాకర కవ్ గుర్తులను చూడవచ్చు. ఒకప్పుడు దేవుక్కు 'చిర్మా-గోన' ఆడుకునేందుకు తీసిన

చిత్రం18: దక్కిణాభముఖంగా ఉన్న ఐద్దుకు ఎదురుగా ఎడమ చేతిలో ఈపె వంటి ఆయుధంతో ఉత్తరా భముఖంగా ఒక మనిషి. ఇది చిత్రం 19లో చూపించిన హరప్పా చిత్రం తరచోలో ఉండడం విశేషం.

గుంతలుగా స్టానిక ప్రజలు చెప్పుకుంటుంటారు. సెకండరీ సోర్స్ మరియు గతంలో జరిగిన అధ్యయనాల ప్రకారం, నియోలితిక్ (నేటికి 5000 ఏళ్ళ పూర్వం) రాతి ఉపకరణాల (సెల్ట్, రాతిగొడ్డలి, అడ్జె లాంటివి)ను నిరంతరం నూరుకోవడం వల్ల ఇవి ఏర్పడ్డాయని చెప్పవచ్చు. వీటిని చెఱ్లు నరికేందుకు, మట్టిని తవ్వేందుకు మరియు నేలను దుస్సేందుకు (ఉడెన పోల్స్ కు అడ్జెను అనుసంధానించేవారు) వీటిని ఆనాటి మానవులుఉపయోగించేవారని చెప్పవచ్చు. పొందిచేర్చి యూనివర్సి టీ హిస్టరీ విభాగంలో ప్రాఫెనర్ అయిన డాక్టర్ రాజన్ అభిప్రాయంలో, గొడ్డలి, అడ్జె, సెల్ట్ వంటి రాతి ఉపకరణాలు మరియు గ్రూప్స్ ఏర్పడడం వంటివి 'నియోలితిక్ కాలంలో ఆహర సేకరణ దక్ సుంచి అహరోత్పత్తి దశకు జరిగిన సాంస్కృతిక పరివర్తనను మానవ చరిత్రో ఒక విష్వవంగా భావించ వచ్చు. ఐదు వేల ఏళ్ళ క్రితం దక్కిణ భారతదేశంలో చోటు చేసుకున్న వ్యవసాయ ఉత్పత్తి ప్రారంభానికి ఈ ఉపకరణాలు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి. నిలువుగా ఉన్న గుండు ఉపరితలంపై ఉన్న అర్థగోళాకారపు గుర్తులు నియోలితిక్ కాలంలో మనిషివే తయారు చేయబడిన ఉపకరణాలచే ఏర్పడిన దొల్ల భాగాలు కావచ్చు లేదా పెద్ద శబ్దాన్ని చేసేందుకు చేసిన యత్నాల్లో భాగంగా ఏర్పడినవి కావచ్చు. బెడ్నారిక్, కుమార్ వంటి అధ్యయనకారులు ఈ విధమైన దొల్లభాగాలు సమాంతరంగా, వాలుగా, నిలువుగా ఉన్న శిలల ఉపరితలాలపై రూపొందింబడ్డాయని చెబుతారు. నిలువు ఉపరితలాలపై ఇవి పెద్ద సంఖ్యలో ఉంటాయి. లోయర్ పాలియోలితిక్ కాలం నుంచి 20వ శతాబ్ది వరకు కూడా ఇవి ఏర్పడిన దాఖలాలు ఉన్నాయి. గుండ్చ పోంచించి కూడా గుండ్చ ఉపరితలాలపై ఈ విధమైన దొల్లభాగాలను చూడవచ్చు. సాధారణంగా ఈ దొల్లభాగాలు ఒకే సైట్లలో వందలాదిగా, కొన్ని చోటు వేలాదిగా కూడా ఉంటాయి. అలాగాకుండా ఒకటి, రెండుగా మాత్రమే ఉండడం చాలా అరుదు. దీన్ని మరింత లోతుగా అధ్యయనం చేయాల్సి ఉంది. సాధారణంగా ఇతర ప్రొంతాల్స్ దొల్లభాగాలన్నీ కూడా దాదాపుగా 1.5 సెం.మీ నుంచి 10 సెం.మీ వ్యాసంతో ఉన్నాయి. కొన్ని చోటు మాత్రం అంతకన్నా పెద్దగా ఉన్నాయి. గుండ్చపోంచించి మాత్రం వీటి ఎత్తు 9.2 సెం.మీ., వెడల్పు 9 సెం.మీ. లోతు 3 సెం.మీ.గా ఉంది. మొత్తంపై ఇలాంటివి 28 దాకా ఉన్నాయి. ఈ సైట్లలకు సమీపంలో ఎర్ర, నల్ల మట్టి కుండపెంకులు లాంటివి లభ్యమయ్యాయి. వీటికి

|దక్కన్ ల్యాండ్|

దగ్గరలోనే ఒక సీజనల్ కొలను కూడా ఉంది. వీటికి దగ్గరలో ఇక్కడి నుంచి 35 కి.మీ. దూరంలో, పైదరాబాద్ నుంచి 70 కి.మీ. దూరంలో మెదక్ జిల్లా హస్తల్పుర్ సైట్ ఉంది. ఇక్కడ రాక్షణ్యము కనుగొన్నారు. అచి క్రీ.పూ. 50000-క్రీ.పూ. 30,000 ఏక్కు క్రితం నాటివి. మెదక్ జిల్లాలోని వర్ధల్, ఎదితసూర్, ధరూరం, బంగ్లా వెంకటాపూర్ వంచి ఇతర సైట్లు ఇక్కడి నుంచి సుమారుగా 30 నుంచి 50 కి.మీ. దూరంలో ఉన్నాయి. అక్కడ గ్రావైట్ కొండలపై రాక్ ఆర్క్ ప్రిపిస్టరీ కాలం మొదలుకొని ఎల్లీ ప్రిపిస్టరీ కాలానికి చెందిదిగా గుర్తించారు. తెలంగాణలోని ఇతర సైట్లను భారతదేశంలోని ఇతరసైట్లతో పోల్చిచూడవచ్చు.

ముగింపు

పైన కనుగొన్న అంశాలు, పరిసరాల్లో గతంలో వెల్లడైన అంశాలు, కాలవ్యవధిలను బట్టి ఈ గ్రామంలో, పరిసర ప్రాంతంలో సుమారుగా అప్పర్ పొలియోలితిక్ (35,000 బి.పి) నుంచి ఎల్లీ ప్రిపిస్టరీ వరకు ప్రిపిస్టరీక్ మానవులు నివసించారని చెప్పవచ్చు. రచయితకు ఇక్కడ కనుగొన్న కొన్ని ప్రిపిస్టరీక్, ప్రాటొ ప్రిపిస్టరీక్ రాతి ఉపకరణాలు, నియోలితిక్ రాక్ గ్రూవర్స్ మరియు దొల్లభాగాలు లాంచి లక్కడాలను అదే విధంగా ఇక్కడ లభించిన కుండముక్కలను బట్టి ఈ శిలాచిత్రాలు సుమారుగా మెసోలితిక్ (12000 బి.పి.) మొదలుకొని నియోలితిక్ (4000 బి.పి) కాలానికి లేదా అంతకన్నా ముందు కాలానికి చెందినవిగా భావించవచ్చు. అదే విధంగా ఇక్కడ ప్రిపిస్టరీ కాలం నుంచి ఇప్పటిదాకా ఈ గ్రామంలో సంస్కృతి అలా కొనసాగుతునే వస్తోంది. సహజసిద్ధ వాతావరణ పరిణామాల కారణంగానే కాకుండా మానవ కార్బంక్లాపాల వల్ల కూడా ఇక్కడి సైట్ వద్ద శిలాచిత్రాలు అస్పష్టంగా ఉంటూ నరిగా కనిపించకపోవడం జుగుతోంది. ఇటీవలి కాలంలో రియల్ ఎస్టేట్ బూమ్ కారణంగా ఈ గ్రామం పరిసరాల్లో కూడా విధ్వంసం చోటు చేసుకుంటున్నది. పెద్ద పెద్ద చెట్టును నరికేస్తున్నారు.

గ్రావైట్ కొండలను, గుండ్లను డైనమెట్లతో పేలుస్తున్నారు. భారీ యంత్రాలతో మట్టిని తవ్వుతున్నారు. భూమిని చదును చేసి ప్లాట్టుగా, వెంచ్చుగా మార్చేస్తున్నారు. సైట్ పరిసరాల్లోని భూమిని

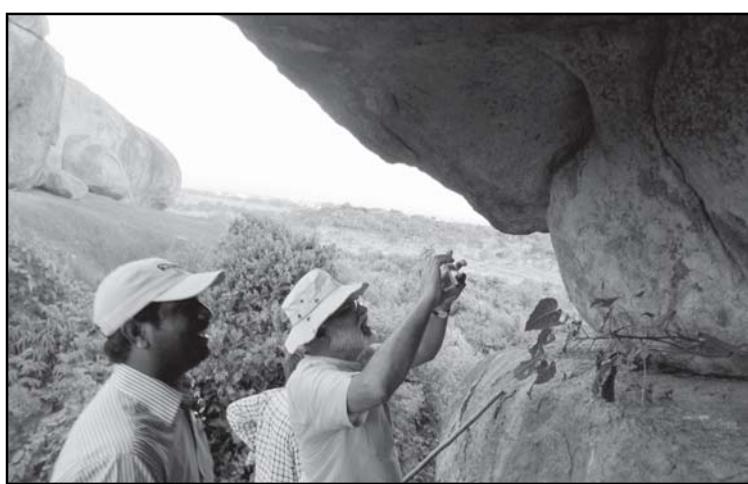
నిర్మాణ, రోడ్లు అభివృద్ధి కార్బుక్మాలకు విక్రయిస్తున్నారు. రాక్ ఆర్క్ పెయింటీంగ్స్ విలివ తెలియని వారు అటవీ ప్రాంతంలోకి ప్రవేశించి వాటిని నాశనం చేస్తున్నారు. ఈ సైట్లను పరిరక్షించి, ఇక్కడ పరిశోధనలు చేసేందుకు అర్థియా లాజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అర్థియాలజీ విభాగం ముందుకు రావాలి.

తెలంగాణ ప్రిపిస్టరీ మరియు ప్రాటొ ప్రిపిస్టరీ తెలుసుకునే అవ కాశాలు ఉన్న నేపథ్యంలో ఈ సైట్లను వారసత్వ సైట్లగా గుర్తించాలి. సికింద్రాబాద్, పైదరాబాద్ పరిసర ప్రాంతాలు ప్రిపిస్టరీ ప్రాటొ చారిత్రక ప్రాధాన్యం కలిగి ఉన్నాయనే అంశాన్ని కూడా ఈ ఆధారాలు నిరూపిస్తున్నాయి.

-ఐ.సాయికృష్ణ

ఫోన్ నెం. 7769980776, sai.arch45@gmail.com

(దక్కన్ కాలేజ్ ప్రోఫ్స్ గ్రాడ్యూటీఎం అండ రీసెర్చ్ ఇన్సిట్యూట్ ఆర్థిరూలజీ విభాగానికి చెందిన రీసెర్చ్స్స్యూలర్ ఇ.సాయికృష్ణ గుండ్లపోంపల్లిలో పర్యాచించి పలు పురాష్టు విశేషాలు వెలుగులోకి తీసుకువచ్చారు. పైదరాబాద్ కు సుమారుగా 25 కి.మీ. దూరంలో ఉన్న ఈ గుండ్ల పోంపల్లిలో కొన్ని వేల ఏక్కు క్రితమే మానవ నాగరికత పరిధవిల్హిందనడానికి ఆధారాలను ఆయన సేకరించారు.)

గుండ్ల పోంపల్లిలో ప్రాచీన కాలంలో విలసిల్లిన మానవ నాగరికతల అనవాళ్లను సందర్శించిన తెలంగాణ లిసెర్చ్ సెంటర్ చైర్మన్ యం.వెదుకుమార్. ఈ అనవాళ్లను భద్రపర్చుకునేందుకు సంబంధిత విభాగాలు కృషి చేయాలని ఈ సందర్భంగా ఆయన కోరారు. స్థానికులు కూడా వీటి పరిరక్షణకు చీరావ తీసుకోవాలని పిలుపునిచ్చారు. ఈ ప్రాంతమై మరింతగా పరిశోధనలు జరిపేందుకు పరిశోధకులు కృషి చేయాలని కోరారు.

సెప్టెంబర్ 2016

- 9: హైదరాబాద్‌లోని రఫీంద్రబారతిలో కాళోజీ 102వ జయంతి ఉత్సవం, గోరటి వెంకన్సుకు కాళోజీ పురస్కారం-కాకినాడలో పస్వన్కల్యాండ్ బిహిరంగస్థ
- 11: ప్రశాంతంగా ఎంసెట్ 3-అమెరికాలో గ్రొండ్జీరో స్పూతి కేంద్రం వద్ద నివాళి
- 12: కావేరి నదీజలాల వివాదంలో బెంగళూరులో 40 ప్రైవేటు బస్సుల దహనం-జీవెస్టీ మండలికి కేంద్రం అమోదం-అరుణాచల్ప్రదేశ్ గవర్నర్ బిర్తరఫ్
- 13: ఘనంగా బక్కిద్ద
- 14: హిందీ దివ్స్-ఇంజినీర్స్ డే
- 15: తెలంగాణ రాష్ట్రపటి అనుబంధ పాలసీల ఆవిష్కరణ - ఘనంగా గజేక్ నిమజ్జనం
- 16: హక్కుల నేత, దళిత ఉద్యమకారుడు బోజ్యా తారకం మృతి - ఎంఎస్ సుఖులక్ష్మి శతజయంతి ఉత్సవాలు
- 17: ధర్మసాగర్ చెరువులో పదుగురు విద్యార్థుల జలసమాధి-ప్రధాని మోది జన్మదినం-భారతదేశంలో హైదరాబాద్ స్టేట్ విలీన దినం
- 18: యురీ సైనిక శిబిరంపై ఉగ్రవాదుల దాడి, 17 మంది జవాను మృతి- మోక్షగుండం విశేష్యరయ్య జయంతి-బెంగళూరు హైవేపై హరితహం
- 19: రాష్ట్రస్థాయి బ్యాంకర్ల సమావేశం-జీహెచ్ ఎంసీ మూడో సర్వస్థ్య సమావేశం
- 21: ధిలీలో తెలంగాణ, ఏపీ సీఎంలతో అపెక్ష కొన్సిల్ సమావేశం-హైదరాబాద్లో వర్ష బీఫత్యం-కొండాలక్కుండ్ బాపూజీ వర్షంతి సమావేశాలు
- 22: ఐరాస వద్ద బలుాచ్, భారత కార్బూకర్ల నిరసన
- 24: రామోజీ ఫిల్మ్సీసీలో ఇండీపెండ్ ఫిల్మ్ కార్బూవల్ ప్రారంభం-
- 26: పీఎవ్ఎల్య్యు-సీ 35 రాకెట్ పరీక్ష విజయవంతం, రెండు విభిన్న కక్షల్లో ఎనిమిది ఉపగ్రహాలను ప్రవేశపెట్టిన ఇస్పో-పరాసలో సుష్మాస్వరాజ్ ప్రసంగం-కీరింసగర్ జీల్లాలో వరద ముంపు ప్రాంతాల్లో సీఎం కేసీఆర్ ఏరియల్ స్టేట్-ఉత్తరప్రదేశ్ రోడ్డోలో రాపుల్ పైకి బూటు విసిరిన మిట్రా-మన్సోహన్ సింగ్ 43వ పుట్టినరోజు- హైదరాబాద్లో అక్రమ నిర్మాణాల కూల్చివేతలు ప్రారంభం
- 27: కొండా లక్కుండ్ బాపూజీ జయంతి
- 28: సార్క్ సదస్సు రద్దు-భారతీకు అండగా నిల్చిన ఆఫ్సిస్టాన్, బంగ్లాదేశ్, భూటాన్-పారిస్ ఒప్పందానికి పచ్చ జెండా-కొరియా, సింగపూర్ ఒప్పందాలకు కేంద్ర క్వాబినేట్ అమో

ఎవరేమన్నారు?

ఈసారి మంచి వర్షాలు కురియడంతో చెరువులన్నీ నిండాయి. గ్రామాల్లో జలకళ ఉట్టిపడడం బతుకమ్మ పండుగ ఆనందాన్ని రెట్టింపు చేసింది. ఆనందోత్సాహాలతో ప్రజలు ఈ పండుగ చేసుకోవాలి.

- సీఎం కేసీఆర్

× × ×

కాంగ్రెస్, టీడిపీ నాయకుల బురద రాజకీయాలు, చిల్లర రాజకీయాలకు భయపడం. సీఎం కేసీఆర్, హరీశ్రావు ఇంజినీర్ లాగా కష్టపడుతున్నారు.

- ఆర్థిక శాఖ మంత్రి ఈటుల రాజీందర్

× × ×

జటీవలి భారీ వర్షాలు, వరదల కారణంగా ప్రాథమిక అంచనాల ప్రకారం హైదరాబాద్ సహ వివిధ మునిసిపల్ నగరాల్లో రూ. 1189 కోట్ల మేర నష్టం వాటిల్లింది. ఈ మొత్తం కేంద్రం ఆర్థికసాయంగా అందజేయాలి.

- పురపాలక శాఖ మంత్రి కేటీఆర్

× × ×

చిన్న తరఫో ఎత్తిపోతల పథకాలన్నింటినీ యుద్ధప్రాతిపదికన పూర్తి చేసి ఈ ఏడాది 2.34 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు అందించాలి.

- మంత్రి హరీశ్రావు

× × ×

నా తొలిసినిమాకు సూటి తెలంగాణ పోరాటం. తెలంగాణలో పుట్టి పెరగడం వల్ల సామాజిక అంశాలపై ఆసక్తి పెరిగింది. సినిమా తీయాలనుకున్నప్పుడు తొలుత గుర్తుకొచ్చింది తెలంగాణ పోరాటమే.

- ప్రభ్యాత దర్శకుడు శ్యామ్ బెనగల్

× × ×

కావేరి నదీజలాల సమస్య పరిష్కారానికి కర్మాంగా తమిళనాడు రాష్ట్రాలు చూరచ చూపాలి. ఉద్దిక్తతలు తగ్గకపోతే రెండు రాష్ట్రాల సరిహద్దులో నేనే నిరాపారదిక్క చేస్తా.

- కేంద్ర జలవనరుల శాఖ మంత్రి ఉమాభారతి

దం-ఇస్రోతో మన తీవీ ఒప్పందం- ధనిక నగరాల్లో 4వ స్థానంలో హైదరా బాద్-మూసీ వరదలకు 108 ఎక్షు

29: యురీ ఘూతుకానికి జవాబుగా పాక ఆక్రమిత కాశీర్లో స్టుర్కుల్ దాడులు చేసిన భారతసైన్యం - హైదరాబాద్లో అక్రమ నిర్మాణాల కూల్చివేతల కొనసాగింపు- ఇండియన్ ఫోర్స్సోఫ్స్ ఫెస్టివల్ ప్రారంభం

30: బతుకమ్మ పండుగ ప్రారంభం-విద్యాసంస్థలకు దసరా సెలవులు ప్రారంభం

(2)

రామప్ప వాస్తు శిల్పాలు, పరివార దేవాలయాలు

(రిండవ భాగం)

వాస్తు-శిల్పాల బైబిల్

కాకతీయుల ఆలయాల్లో త్రికూటాలయాలు పేరెన్నికగన్నవి. ఐతే రామప్ప దేవాలయం మాత్రం త్రికూటాలయం కాదు. కానీ మూడు ప్రవేశ ద్వారాలున్న ఆలయం. ఆలయం తూర్పుకు అభి ముఖంగా ఉండగా ఉత్తర, దక్షిణ దిశల్లో కూడా ప్రవేశ ద్వారాలు న్నాయి. ఇదొక ప్రత్యేకత. ప్రధాన ఆలయంలోకి ఎదరుగా ఉన్న నంది మండపం నుండి, కా బేస్ట్ర ఆలయం నుండి, కా మేస్ట్ర ఆలయం నుండి ప్ర వేశించవచ్చు. ప్రధానా లయంలోకి ప్రవేశించి విశా లమైన రంగ మండపంలోకి చేరుకుంటాం. రంగ మం టపంలో జరిగే నాట్యం, ఇతర సాంస్కృతిక కార్య క్రమాలను కూర్చుని తిల కించేందుకు మంటపం మూడు పక్కలూ అరుగు గడ్డెలున్నాయి. ఇది కూడా కాకతీయ వాస్తు ప్రత్యేకత.

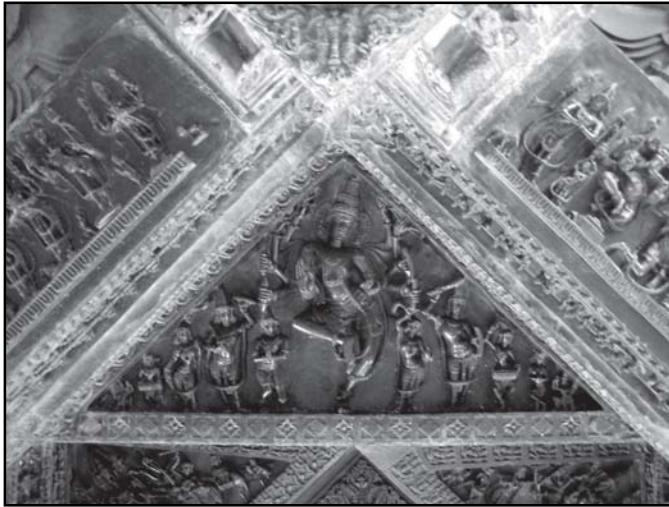
రామప్ప ఆలయం

ఆరున్నర అడుగుల ఎత్తెన పీరంపై నిర్మించబడింది. ఆలయం చుట్టూ పది అడుగుల వెడల్పెన ప్రదక్షిణ పథం ఉంది. ఈ ప్రదక్షిణ పథంలో ఆలయం చుట్టూ తిరుగుతూ రామప్ప ఆలయ గోడలపై నున్న శిల్పకళా చాతుర్యాన్ని వీక్షించవచ్చు.

రామప్ప ఆలయంలో ముఖంగా మూడు రకాల శిల్పాలు కన్నిస్తాయి. ఒకటి, దేవతా మార్తుల శిల్పాలు; రెండు, ఊత శిల్పాలు; మూడు, జానపద శిల్పాలు. మొదటి రెండు తరగతులకు చెందిన శిల్పాలు నల్లరాతితో చేసినవి కాగా, మూడవ తరగతికి చెందిన శిల్పాలు స్థానికంగా లభించే ఎర్ర రాతితో చేసినవి. దేవతా మార్తుల శిల్పాలు దేవాలయ అంతర్గాల్లో ఉండగా, ఊత శిల్పాలు దేవాలయం చుట్టూ గోడలు, స్తంభాల పైనున్న చూరును

ఎత్తి పట్టుకున్నట్లుగా ఉన్నాయి. ఇలాంటివి ఆలయ మూడు ప్రవేశ ద్వారాలకు రెండు పైపులా రెండేసి... అలా ద్వారానికి నాలుగు చొప్పున మొత్తం పన్నెందు నిలువెత్తు శిల్పాలున్నాయి. నృత్య భంగిమల్లో ఉన్న ఈ ట్రీ శిల్పాలను మదనికలు, సాలభంజికలు, సర్వకీమణిలు తదితర పేర్లతో పిలుస్తున్నారు. కాకతీయ శిల్ప రీతికి ఇవి తలమానికాలు. ఈ మదనికల వలనే ఆలయం చుట్టూ 28 గజ-కేసరి (ఏనుగుపై సింహాలు) శిల్పాలున్నాయి. ఇక ఆలయం చుట్టూ గోడలపై వరుసలు వరు సలుగా ఏనుగులు, వివిధ మత శాఖలు, శృంగారం, వివిధ వృత్తి వనులు, నాట్యం తదితర అంశాలను వ్యక్తపరిచే జానపద శిల్పాలున్నాయి. ఆలయం లో పలి స్తంభాలకు కూడా ఇలాంటి శిల్పాలు చెక్కారు.

నిలువెత్తు ఏక శిలా ఏ నుగు విగ్రహాలు కొన్ని ప్రవేశ ద్వారాల్లో కన్నిస్తాయి. లేచి పరుగెత్తడానికి సిద్ధంగా ఉండ నేట్లు చెక్కిన నంది మండపం లోనీ ఏక శిలా నంది విగ్రహం కాకతీయ శైలికి ప్రతీకగా వెలు గొందుతుంది. అలాగే గర్వగ్రహంలోని నాలుగు అడుగుల ఎత్తెన శివలింగం కూడా కాకతీయ శైలి ప్రత్యేకతను చాటి చెప్పుంది. రంగ మండపం నైరుతి స్తంభానికి చెక్కిన రతీ మనుధులు, పాల సముద్ర మధనం, వాయువ్య స్తంభానికి చెక్కిన గోపికలు-కృష్ణుల మధుర భక్తి శిల్పాలు నాలుగు అంగుళాల ఎత్తులోనే ఎంత అం దాన్ని నైపుణ్యతను వ్యక్తపరుస్తాయో చూస్తేనే అర్థమవుతుంది. నైరుతి, ఈశాన్య స్తంభాల శిల్పాల మధ్య సూది మాత్రమే దూరే ఉంత సన్నని రంధ్రాలను తొలవడం శిల్పి నైపుణ్యానికి గీటురాయి. అలాగే అంతరాళ ద్వారపు దక్షిణం పైపున తాకితే సప్తస్వరాలు పలికే శిలా వ్యక్తాన్ని శిల్పించడం శిల్పి అనస్య సామాన్య ప్రతిభకు తార్మాణం. అయితే ఈ శిల్పం మీదనే ఒక సన్యాసి అంగాన్ని

చూషణ చేస్తున్న శిష్యుని శిల్పాన్ని చెక్కడంలో శిల్పి అంతర్యమేమిలో అంతుబట్టదు.

పేరిచి సృత్య శిల్పాలు

ఇటీవలి కాలం వరకు అంధ్రప్రదేశ్ నాట్యంగా పేరొందింది కూచిహాది నాట్యం. అయితే దాని చరితని ఎంత శోధించినా నాల్గైదు వందల సంవత్సరాల కంటే వెనుకకు పోవడం లేదు అని ప్రముఖ పరిశోధకుడు ఆరుద్ర తేల్చి చెప్పారు⁷. ఇక క్రీ.శ.1213 కంటే ముందే మనుగడలో ఉన్న పేరిచి సృత్యం గురించైతే మనకు కనీసం తెలియను కూడా తెలియకపోవడం మరీ విచారకరం. పేరిచి సృత్యం ఒక జానపద లేదా దేశి సృత్యమని చెప్పు, దాన్ని ఒక ప్రత్యేక ప్రకరణంలో వివరించాడు జాయిప సేనాని - తన సృత్య రత్నావళిలో. ఈయన గణపతిదేవ చక్రవర్తికి బావమరిది మాత్రమే కాకుండా ఆయన గజ సాహిణి (గజ సైన్యాధిపతి) కూడా.

క్రీ.శ.1200ల ప్రాంతంలో రాజీకీయ, మత రంగాల్లో విపరీతమైన మార్పులు చోటు చేసుకున్నాయి. కాకతీయ రాజ్యాన్ని మహారాష్ట్ర యాదవ రాజులు ఓడించి రాకుమారుడు గణపతిదేవుని బంది చేశారు. కర్ణాటకలో ప్రజ్వలిల్లిన వీరశైవ మతం ఇతర మతాల హింసను కూడా ప్రోత్సహించింది. వీరశైవ మత ప్రభావం వల్లనే కాకతీయులు జైనమతం నుండి శైవానికి మారి తెలుగు దేశమంతటా శైవాలయాలు కట్టించారు. ఈ రాజకీయ, మత మార్పులు దేశభక్తిని, దైవభక్తిని వీరరసంతో మేకవించి పెంపొందాయి. ఘలితంగా, శారుల్లో... ముఖ్యంగా యువకులను ఉత్సేజితులను చేయడానికి 'ప్రేరణ' అనే ఒక కొత్త సృత్య రీతి పురుడు పోసుకుంది. ఇది అప్పటికే ఆచరణలో ఉన్న కొన్ని ఆటవిక, జానపద సృత్యరీతులను వీరరస ప్రధానంగా తీర్చిదిద్దగా ఏర్పడింది. శివుడు నటరాజుగా ప్రతిపాదించిన నాట్యరీతిగా ప్రచారంలోకి వచ్చింది.

'ప్రేరణ' అనే పదం రూపొంతరం చెంది పేరిచి అయ్యింది. పేరిచి శిల్పాలు రంగమంపం ఆగ్నీయ స్తంభానికి, ఉత్తర దూలానికి, పైకప్పకు, ఆలయ అంతరాశ ద్వారానికి ఇరువైపులు చెక్కబడి ఉన్నాయి. స్తంభాలు-చూరుల మధ్య చెక్కిన మదనికల (ఊత) శిల్పాలలో కూడా కొన్ని పేరిచి శివతాండ్ర శిల్పాలే.

రంగ మంటపం ఆగ్నీయ స్తంభానికి చెక్కిన ఒక పేరిచి సృత్య శిల్పంలో 'శివప్రియ' నాట్య భంగిమ కవిస్తుంది. ఈ శిల్పంలో ముగ్గరు స్త్రీలు నాలుగు కాళ్ళతో నాట్యం చేస్తున్నట్లుగా శిల్పించబడ్డారు. మధ్యలో ఉన్న స్త్రీ కుడికాలు తనకు కుడి వైపునున్న స్త్రీకి ఎడమ కాలు కాగా, ఎడమ వైపున్న స్త్రీకి తన ఎడమ కాలు ఆమె కుడికాలు అయినట్లుగా శిల్పించబడింది. ఈ శిల్పంలో ఒకే స్త్రీ వీరరసంతో వేగంగా నాట్యం చేస్తుండగా ప్రేక్షకులకు మూడు రూపాలుగా కన్పిస్తుందన్న భావాన్ని వ్యక్తపరిచాడేమో శిల్పి.

రంగ మంటపం ఉత్తర దూలానికి గజానురుని

భక్తికి వపుడై అతని పొట్టలో బంధించబడిన శివుడు ఎనిమిది చేతులతో నాట్యం చేస్తున్న నటరాజుగా శిల్పించబడ్డాడు. ఈ శిల్పంలో కన్పించే కటి వస్తుం, భుజ కిరీటాలను పేరిచి సృత్య ఆహ్వానంలో వాడుతారు. రంగ మండపం కప్పకు కూడా పది చేతులతో నర్తిస్తున్న నటరాజ శిల్పం అత్యద్ధుతంగా చెక్కబడింది.

అంతరాశ ద్వారానికి రెండు వైపులా రెండు దీర్ఘ చతురప్రాకార శిల్ప పలకలు ఉన్నాయి. పీటికి మృదంగాన్ని వాయిస్తున్న, వాయిద్యానికి అనుగుణంగా నాట్యం చేస్తున్న స్త్రీ-పురుషుల శిల్పాలు చెక్కబడ్డాయి. ఇవి పేరిచి శివతాండవానికి చెందిన వివిధ భంగిమలను ప్రతిఫలిస్తున్నాయి.

రంగ మంటపానికి మరో పేరు నాట్య మంటపం. ఈ మంటపం మధ్యలో గుండ్రడని ఏకశిలా వేదిక ఉంది. ఈ వేదికపైన దేశంలో పేరొందిన నాట్యకత్తెలు, గణికలు సృత్యం చేసేవారు. వారికి ఆనడు సమాజంలో చాలా గౌరవం ఉండేది. కాకతీయ సామ్రాజ్యం చివరి చక్రవర్తి రెండవ ప్రతాపరుద్రుని భార్యల్లో ఒకమే పేరు మాచల్లేవి. ఆమె తెలుగుదేశమంతటా ప్రభ్యాతి గాంచిన నాట్యకళాకారిణి. సకలకళా వల్లభురాలు. ఆమె ఇక్కడి రంగ మంటపంలో నాట్యం చేసి ఉంటుందని చెప్పడంలో అతిశయ్యాతీ ఏమీ లేదు.

మదనిక శిల్పాలు వన్నెందూ వన్నెందు పేరిచి సృత్య భంగిమలను తెలిపేవే అని వాదించేవారు కూడా కొండరున్నారు. వాటిల్లో ఒక స్త్రీ శిల్పం ఆటవిక సృత్య రీతిని తెల్పిగి ఉంబే, మరొకటి శాస్త్రీయ సృత్య భంగమలో ఉంది. ఒక శిల్పం గణిక ఆహ్వానంతో రాజ సభలో నాట్యం చేస్తున్నట్లుగా చెక్కబడగా, మరొకటి నాగిని నాట్యం చేస్తున్నట్లుగా చెక్కబడింది.

ఇటీవలి కాలం వరకు కూడా తెలంగాణలో పెళ్ళి మేళాలలో బాజా భజంత్రీలు, సన్నాయిల మోతలకు అనుగుణంగా ప్రత్యేకంగా భూమిపై పొములా దొర్కుతూ నాట్యం చేసే సాంప్రదాయం కొనసాగడాన్ని బట్టి నాట్య నాగిని శిల్ప ప్రాశస్త్రాన్ని అర్థం చేసుకోవచ్చు.

(తరువాయి వచ్చే సంచికలో)

-ద్వారపనప్పి సత్యనారాయణ

మొబైల్: 94909 57078

మెయిల్: dyavanapalli@gmail.com

(తెలంగాణ కొత్త విషార స్థలాలు పుస్తకం సుంచి)

ప్రతులకు: తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్,

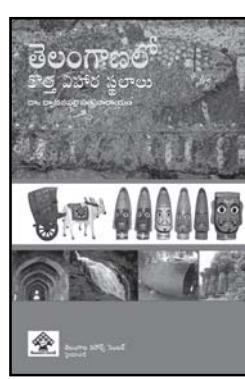
చంద్రం 490,

వీధి నెం. 12,

హీమాయిత్సగర్,

ప్రోదరాబాద్-29, తెలంగాణ.

వెల: రూ. 100

నగరాల్లో పెరిగివేతున్న విపత్తులు

నగరాల్లో విపత్తులు క్రమంగా పెరిగిపోతున్నాయని సెంటర్ ఫర్ రిసోర్స్ ఎడ్యూకేషన్ (సీఆర్చిఎస్) డైరెక్టర్ డాక్టర్ బి.వి. సుబ్బారావు అందోళన వ్యక్తం చేశారు. హిమాయత్ నగర్లోని ‘డక్కన్ అకాడమీ’ చంద్రంలో ‘ఫిర్మ్ ఫర్ ఎ బెటర్ ప్రైదరాబాద్’ (ఎఫ్బీప్రేచ్) అధ్యర్థంలో జరిగిన ‘టాక్ట్ కు ఆయన ముఖ్యపత్కగా హోజరయ్యారు. ‘నగరాల్లో వరదలను ఎదుర్కొనే వ్యాఖ్యలు - ప్రైదరాబాద్ డ్రైఎంజీ వ్యవస్థకు మెరుగుదలలు’ అనే అంశంపై ఈ చర్చ కార్యక్రమం జరిగింది. నగరం ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలు, పరిష్కారమార్గాలు తదితర అంశాలపై ప్రజల్లో అవగాహన పెంచేందుకు ఎఫ్బీప్రేచ్ కృషి చేస్తోంది. అందులో భాగంగా ‘టాక్ట్’ పేరిట చర్చ కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తోంది. అందులో భాగంగా జరిగిన ‘టాక్ట్’ ముఖ్యంశాలు....

నగర భారతం కూడా ముఖ్యమే: సెంటర్ ఫర్ రిసోర్స్ ఎడ్యూకేషన్ (సీఆర్చిఎస్) డైరెక్టర్ డాక్టర్ బి.వి. సుబ్బారావు

గత వది హేనేళ్ళుగా నగరాల్లో వివిధ వివత్తులు అధికమవుతున్నాయి. కేస్సర్ వ్యాధిని మురగబెట్టుకొని ఆ తరువాత తగ్గించాలనుకుంటే చాలా కషాం. జీవించేందుకు అనువైన నగరంగా ప్రైదరాబాదును తీర్చిదిద్దు కో

వదం ఇప్పుడు మన ముందు ఉన్న అతి ముఖ్య వైన సవాలు. నేడు నగరంలో 20 కి.మీ. దూరం ప్రయాణించేందుకు రెండు గంటల సమయం కూడా పడుతోంది. సికింద్రాబాద్ నుంచి గింబిలో వెళ్ళిందుకు కనీసం గంట స్నార సమయం వెచ్చించాల్సి వస్తోంది. మరి మనం దీనికి ప్లానింగ్ చేస్తున్నట్లు? ఐదు మి.మీ. చిన్నపాటి వర్షం పడితే కూకటపల్లి నుంచి దీర్ఘ సుక్సనగర్ వరకు రహదారుల్నీ జలమయమై పోతున్నాయి. మరి పరిష్కారమార్గాలేమిటి? అనేది ఆలోచించాలి.

ప్రైదరాబాద్ నగరంలో ఎన్నో పరిశోధన సంస్థలు ఉన్నప్పటికీ నగరాభివృద్ధిలో వాటి పాత స్వస్యమే. ‘సి’ గ్రైడ్ లో ఉన్న పల్లె క్రమంగా ‘బి’ గ్రైడ్ పట్టణంగా మారుతోంది. ‘బి’ గ్రైడ్ పట్టణం క్రమంగా నగరంలో కలుస్తోంది. ఈ పరిణామం యూవత్తూ ఆయా సమస్యలను పరిష్కారించుకోకుండానే జరుగుతోంది. ఫలితంగా నగర విస్తరణ సమస్యలతోనే మొదలవుతోంది. ఇలాంటి సమస్యలు

తో నగరాలు అభివృద్ధి చెందడం కషాం.

నగరాల్లో ఉండే బాధలను దృష్టిలో ఉంచుకొని 1950 ప్రాంతంలోనే నగరాలకు వలన వెళ్ళవద్ద అని ప్రబోధించే పాటలు వచ్చాయి. దేశంలో పాలకులు స్వాతంత్యం వచ్చిన నాటి నుంచి కూడా గ్రామాలు, కుటీర, చిన్నతరపో పరిశ్రమలు, చిన్న సన్మకారు రైతులు అనే మూడు అంశాలపై మాత్రమే ప్రధానంగా దృష్టి సారించారు. అయితే, ఆయా రంగాల నుంచి దేశ ఆర్కిభివృద్ధి అందిన తోడ్వాటు ఎంతమేరకు ఉంది అనే అంశాన్ని కూడా ఈ సందర్భంగా పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

చేక విమానయానం అందుభాటులోకి వచ్చిన నాటి నుంచి కూడా పట్టణాలకు ప్రాధాన్యం పెరిగింది. ఫలితంగా వ్యాపారాలు విస్తరించినా మాలిక వసతులను మాత్రం పట్టించుకోలేదు. ఈ విషయంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను తప్పు పట్టలేం. కేంద్రప్రభుత్వంపై కూడా ప్రధానంగా బాధ్యత ఉంటుంది. డ్రైనేజీ ప్లాన్సు, దెవలప్ మెంట్ ప్లాన్సు వేరేరుగా చూస్తే ఫలితం ఉండదు. రెండింటినీ ఏకాలంలో అధ్యయనం చేసి పరిష్కారాలు అన్వేషించాలి. నగర మాస్టర్ప్లాన్ అంశాలపై వివిధ సమస్యలను ఎప్పచికప్పుడు అధికారుయంత్రాంగం దృష్టికి తీసుకు వచ్చేందుకు ఫిర్మ్ ఫర్ ఎ బెటర్ ప్రైదరాబాద్ (ఎఫ్బీప్రేచ్) చేస్తున్న కృషి అభినంద సీయం.

నగరాల అభివృద్ధికి కేంద్ర ప్రభుత్వం వద్ద అనేక ప్రణాళికలు, వథకాలు ఉన్నాయి. స్కూల్ సిటీల గురించి మాట్లాడుతున్నారు. ఈ స్కూల్ సిటీలు కూడా అవసరమే. ఎక్కడ డ్రైనేజీ మ్యాన్యపోల్ మూత మూసి ఉంది, ఎక్కడ తెరచుకొని ఉంది అనే విషయం తెలిస్తే వాటిల్లో పడి మునిగిపోకుండా ఉంటాం! ఇదేనా ‘స్కూల్ సిటీ’ అందించేది? సమగ్ర దృక్కథం గురించి మనం ఆలోచించడం లేదు. 1970 ప్రాంతం నుంచి ప్రైదరాబాద్లో సమస్యలు అధికం కావడం మొదలైంది. సమస్యలు పెరిగిపోవడం అనేది 1990 వరకు కాసుంత నెమ్మురిగా సాగింది. ఆ తరువాత సమస్యలు పెరిగిపోవడం ముమ్మరమైంది. వాటిపై ఎవరికీ నియంత్రణ లేకుండా పోయింది. ఈ మొత్తం ప్రక్రియలో ఎక్కడ తప్పు జరిగిందో తెలుసా? కొన్ని సంస్కరణలో పాలున్నాయి. పోచండించి అనేది

కార్బుక్రమంలో ప్రసంగిస్తున్న జ.వి.సుబ్బారావు. చతుర్మింటి (ఎడమ నుంచి కుడికి)

రావు చెలికాని, యంప.వెదకుమార్, ఎం.పోచ్ రావు.

సుస్విరదాయక నగరం కోసం డిజైన్ అందించాలి. కానీ అలాంటి సంస్కర్లో రీసెర్చ్ వింగ్ లేదు. నగర జనాభా పెరుగుతోంది. నిజమే. అంత మాత్రానా సమస్యల పెరుగుదలకు అది మూలకారణం కాదు. అర్థాన్ సోషల్ డైనమిక్స్ బై స్టేన అవగాహన లేకపోవడమే ఇందుకు ప్రధాన కారణం. నగర ప్రాంతాలను మనం ఏ విధంగా ఏర్పరుస్తున్నాం, ఏవిధంగా అవి వ్యధి చెందుతున్నాయి లాంటి వాటిని పట్టించుకోవడం లేదు.

నగరాన్ని ఐటీ హబ్గా తీర్చిదిద్దడానికి ముందే, అలా చేయడం ద్వారా నగర హెలిక పనతులపై కలిగే ప్రభావం, నగరానికి ఎంత మంది వలస వచ్చే అవకాశం ఉంది తడితర అంశాలపై ఆధ్యయనం జరగాల్సి ఉండింది. ప్రాదరాబాద్ నగరం ఐటీ హబ్గా మారగానే ఒక ఇరై లక్షల మంది వలస వచ్చారు. మరి అభివృద్ధిని ఎలా ఉనికిలోకి తేవాలి? అందుకు కచ్చితంగా ఒక ఇరై లక్షల మంది వలస వచ్చారు. మరి అభివృద్ధిని ఎలా ఉనికిలోకి తేవాలి? అందుకు కచ్చితంగా ఒక ఇరై లక్షల మంది వలస వచ్చారు. మరి అభివృద్ధిని ఎలా ఉనికిలోకి తేవాలి? అందుకు కచ్చితంగా ఒక ఇరై లక్షల మంది వలస వచ్చారు. మరి అభివృద్ధిని ఎలా ఉనికిలోకి తేవాలి? అందుకు కచ్చితంగా ఒక ఇరై లక్షల మంది వలస వచ్చారు. మరి అభివృద్ధిని ఎలా ఉనికిలోకి తేవాలి?

మాదాపూర్లో ప్రాటెక్ సిటీ నిర్మాణం ప్రారంభమైన నాటి నుంచి కూడా డ్రైవేజీకి ప్రాధాన్యం ఇష్టవేదని, దాని ఫలితం ఇష్టవు అనుభవిస్తున్నాం. ఇండస్ట్రియల్ ఎస్టేట్స్ 1970లో డిక్టేర్ అయినవి. అప్పటి నుంచి నేటి వరకూ వాటికి ఎలాంటి ప్రత్యేక ఏర్పాటులు లేవు. దొమెస్టిక్ సీవరేజ్, పారిక్రామిక వ్యవరంజలాలతో కలుస్తోంది. ఇప్పనీ హసేన్సాగర్ కు చేరుకుంటున్నాయి. ఇక్కడ గమనించాల్సిన అంశాలు కొన్ని ఉన్నాయి. డ్రైవేజీ అంటే సహజసిద్ధ డ్రైవేజీ వ్యవస్థలు. సహజ ప్రవాహాలు, నాలాలు, చెరువులు, వాటర్ పెంచ్ లాంటివాటిని ఇందుకు ఉదాహరణగా చెప్పవచ్చు. డ్రైయ్ అంటే మనిసిపల్ సీవేజ్ వాటర్ ను తీసుకెళ్ళే చాన్స్, డఫ్యూషన్, స్టోర్జ్ వాటర్ డ్రైయ్ అంటే వర్షపు నీటి ప్రవాహాలను తీసుకెళ్ళిందుకు ఉద్దేశించినవి.

ప్రాదరాబాద్ ఒక వ్యవస్థ 54 చ.కి.మీ. విస్తృతంలో ఉండింది. ఆ తరువాత 174 చ.కి.మీ. విస్తరించబడింది. ఆ తరువాత దాని పరిధి 600 చ.కి.మీ.కు పెంచబడింది. నిజాంల హాయాంలో మొదటి 54 చ.కి.మీ. విస్తృతంలో ఉన్నప్పుడు వరద నీటి కాల్పులు నిర్మించారు. ఈ తరపోలో చివరి నిర్మాణాలను ధరమ్ కరణ్ రోడ్లో చూడవచ్చు. ఇక అంతే. ఆ తరువాత ఆ తరపో కాల్పులే నిర్మాణం కాలేదు. ధరమ్ కరణ్ రోడ్లోనే వరద నీటి కాల్పును సీవేజ్ కాలువగా మార్చారు. అప్పుడ్నిగర్, మాసాబ్ ట్యూంక్లలో ఇలానే జరిగింది. వరద నీటి కాల్పులు మిన్స్డ్ వాటర్ డ్రైయ్ న్గా మారాయి. నిజాం నాటి వరదకాల్పులను సీవరేజ్ కాల్పులుగా మార్చిన.

అభివృద్ధిని ఎలా ఉనికిలోకి తేవాలి? అందుకు కచ్చితంగా ఒక మాస్టర్ ప్లాన్ ఉండాలి. అది లేనిదే అభివృద్ధి చేపట్టడం సాధ్యం కాదు. దేశంలోని నగరాలన్నీ ఒకే విధమైన సమస్యలతో సతమతమవుతున్నాయి. చెన్నె, బెంగళూరు, కోల్కతా, ధిల్లీ, అహ్మదాబాద్, భువనేశ్వర్.. ఇప్పనీ సమస్యలు ఎదుర్కొంటున్నాయి. ఇవి గాకుండా వరంగల్, విజయవాడ, కాకినాడ లాంటి కార్పొరేషన్లు కాస్టంత తక్కువ తీవ్రతతో ఇదే విధమైన సమస్యలతో సతమతమవుతున్నాయి. చెన్నె, బెంగళూరు, కోల్కతా, ధిల్లీ, అహ్మదాబాద్, భువనేశ్వర్.. ఇప్పనీ సమస్యలు ఎదుర్కొంటున్నాయి. ఇవి గాకుండా వరంగల్, విజయవాడ, కాకినాడ లాంటి కార్పొరేషన్లు కాస్టంత తక్కువ తీవ్రతతో ఇదే విధమైన సమస్యలను ఎదుర్కొంటున్నాయి.

'ఘనత' ఒకప్పటి అధికారులకు డక్కింది. 1970 తరువాత వచ్చిన అధికారులు ఈ విధమైన చర్చలు తీసుకున్నారు. వర్ష పడేది మూడు నెలలే కదా... ఆ మాత్రం దానికి వరద నీటి కాల్పుల పేరట భారీ నిర్మాణాలు, వ్యయాలు అవసరమా అని అనుకున్నారు. అది వాళ్ళ మూర్ఖత్వం. అవగాహన లేమి. 1970 తరువాత దేశంలో ఎక్కడ కూడా వరద నీటి కాల్పులను కట్టలేదు. వర్షం పడితే రోడ్స్క్రైమ్ నుంచి నీట్చు వెళ్లిపోతాయని అనుకున్నారు. కానీ నిజంగా అలా జరుగదు. ప్లాన్ ఉందా.. రిజిస్ట్రేషన్ అయిందా... ఇల్లు కట్టుకో... అనే విధంగా వ్యవహారాలు జరిగాయి. డ్రైవేజీ వ్యవస్థ, తాగునీరు అందించగలగడం లాంటి వాటిని పట్టించుకోనే లేదు. ప్రాటెక్ సిటీ నుంచి కూకట్ పల్లి వరకు నీట్చు లేవని పోచ్చరించిన తరువాత కూడా ఆ ప్రాంతాలను అభివృద్ధి చేస్తూ పోయారు. నీట్చు మరో చోటు నుంచి తెచ్చుకోగలమన్న తెగింపే అందుకు కారణం. అత్యధిక జనసాంద్రతతో ఆ ప్రాంతాలను అభివృద్ధి చేశారు. చరిత్రలో నగరాలన్నీ కూడా నీటికి చేరువలో వెలిశాయి. నీటిని తెచ్చుకోగల మన్న భావన రాగానే ఎక్కడంటే అక్కడ నగరాలు రావడం మొదలైంది.

నగర అభివృద్ధి ప్రక్రియలో చోటు చేసుకున్న తప్పులను అధ్యయనం చేసి, విశ్లేషించి, వాటిని అవగతం చేసుకోవాలి. వాటికి పరిపూర్వాలను ఆలోచించాలి. ఆరోగ్యదాయకమైన, జీవించగలిగే, సుస్విరదాయక ప్రాదరాబాద్ దిశగా అభివృద్ధి సాగాలి. అది మాత్రమే నగరంలో ప్రజల జీవన ప్రమాణాలను మెరుగుపరుస్తుంది.

ప్రాదరాబాద్లో వర్షం పడితే పరిస్థితి ఎలా ఉంటున్నదో చూడండి. రోడ్స్క్రైమ్ జలమయం. వరదల సమస్య అంటే నీట్చుకు సంబంధించిన మాత్రమే కాదని, వాపాన కాలుష్యం, ట్రాఫిక్ జామ్ లాంటి ఇతర సమస్యలు కూడా దానితో ముహిషి ఉంటాయి. అందుకే డ్రైవేజీ, డ్రైయ్ న్స్, స్టోర్జ్ వాటర్ డ్రైయ్ న్స్ అనే ముఖ్యమైన ప్రజల జీవన ప్రమాణాలను మెరుగుపరుస్తుంది. ప్రాదరాబాద్లో వర్షం పడితే పరిస్థితి ఎలా ఉంటున్నదో చూడండి. రోడ్స్క్రైమ్ జలమయం. వరదల సమస్య అంటే నీట్చుకు సంబంధించిన మాత్రమే కాదని, వాపాన కాలుష్యం, ట్రాఫిక్ జామ్ లాంటి ఇతర సమస్యలు కూడా దానితో ముహిషి ఉంటాయి. అందుకే డ్రైవేజీ, డ్రైయ్ న్స్, స్టోర్జ్ వాటర్ డ్రైయ్ న్స్ అనే ముఖ్యమైన ప్రజల జీవనకుంటున్నామా? రెండు గంటలు బాధపడి ఇళ్ళ వెళ్లిపోతారు అని ఊరుకుంటున్నాం.

డ్రైవేజీ వ్యవస్థ నిర్వహణ సరిగా ఉండడం లేదు. నాలాల పరిస్థితి మార్చండి. మూసీ నదిని చక్కగా వినియోగించుకునేందుకు

తరువాయి 38వ పేజీలో

సుస్థిర నగరంగా తీచ్ఛదిద్దుకుండాం

‘చింతచెట్టు’ నివాః సమావేశంలో వక్తల పిలుపు

అఱనాబి మూసీ వరదల్లో వందమంచికి పైగా ప్రజల ప్రాణాలను కాపాడిన చింత చెట్టు కింద, నాబి వరద మృతుల సంపూర్ణ సమావేశంలో ప్రసంగిస్తున్న ఎఫ్జిహిమ్ అధ్యక్షుడు యం. వేదకుమార్.

ప్రౌదరాబాద్ నగరాన్ని సుస్థిరనగరంగా తీచ్ఛదిద్దుకోవాల్సిన అవసరం ఉండని వక్తలు అన్నారు. భాగ్యనగరాన్ని విశ్వనగరంగా అభివృద్ధి చేసే క్రమంలో నగరంలో హోలిక వసతులను మరింతగా మెరు గుపర్చు కోవాల్సిన అవసరం ఉండని అభిప్రాయపడ్డారు. సరిగ్గా 108 ఏక్టు క్రితం ఇదే రోజున మూసీ నదికి వచ్చిన వరదలు సృష్టించిన బీభత్తాన్ని గుర్తుచేసుకొని, ఆ వరదల్లో మృతి చెందిన వారికి సంతాపసూచకంగా ఫోరమ్ ఫర్ బెటర్ ప్రౌదరాబాద్ అధ్యర్థంలో సెప్పెంబర్ 28 బుధవారం నాడు ఉన్నానియా జనరల్ హాస్పిటల్ మెనుక వైపున పార్క్లలో ఉన్న పెద్ద చింతచెట్టు కింద ఒక సమావేశాన్ని నిర్వహించారు. ఆనాబి వరదల్లో సుమారుగా 150 మంది ఈ చింతచెట్టు ఎక్కి ప్రాణాలు కాపాడుకున్న సందర్భాన్ని పురస్కరించుకొని ఈ సమావేశం జరిగింది. నగరంలో ఇటీవలి వర్షాలకు రహదారులు, వివిధ ఆవాస ప్రాంతాలు జలమయమైనిన నేపథ్యంలో నిజాం కాలం నాబి హోలిక వసతులు, ఆ తరువాత జరిగిన పరిణామాల గురించి ఈ సందర్భంగా చర్చించారు.

ఈ సందర్భంగా ఫోరమ్ ఫర్ ఎ బెటర్ ప్రౌదరాబాద్ (ఎఫ్బి)

ప్రౌదరాబాద్ అధ్యక్షులు యం. వేదకుమార్ మాట్లాడుతూ, ప్రౌదరాబాద్ నగరం ఒకవుడు బాగ్సిబీ, లేక్ సిటీ, బైస్ట్రో సిటీగా పేరొందిందని అన్నారు. నిజాం కాలం నాబి హోలికవసతులే నేటికీ కొనసాగుతున్నా యని, నాబి ప్రభత్తాలేవీ హోలిక వసతుల మెరుగుపై దృష్టి వహించలేదన్నారు. ఒకనాటి గొలుసుకట్టు చెరువుల వ్యవస్థను పురుద్దరించుకొని, రహదారులు, బస్టీలు, ఆవాసప్రాంతాలు ముంపునకు గురికాకుండా ఉండే వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసుకోవాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు.

నాబికి, నేటికీ జనాభా ఎంతగానో పెరిగిందని, పెరిగిపోతున్న జనాభాకు అనుగుణంగా హోలికవసతులపై దృష్టి సారించాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు. వలసల కారణంగా నగర జనాభా ఎంతో పెరిగిందని, వలసల దుష్టితి రాకుండా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉపాధి అవకాశాలను మెరుగుపర్చుకోవాలని వేదకుమార్ అన్నారు. ఆనాబి వరదల నుంచి గుణపాతాలు నేర్చుకోవాలని, ఆ మేరకు మూసీనదీ తీరంతో పాటుగా నాలాలు, చెరువుల ఆక్రమణలను తొలగించాలన్నారు. మూసీనదిని పరిశుభ్రం చేసుకోవాలని సూచించారు. హోలిక వసతుల రీడిజైనింగ్ జరగాలన్నారు. సుస్థిరదాయక

నగరంగా ప్రౌదరాబాద్‌ను తీర్చిదిద్దుకోవాలని పిలుపునిచ్చారు. గత ప్రభుత్వాలు అక్రమ కట్టడాలను ప్రోత్సహించాయన్నారు. సరైన రీతిలో మాస్టర్ ప్లాన్‌ను రూపొందించకోవాలిన తపసరం ఉండని వేదకుమార్ అన్నారు.

అనేక సమస్యలు ట్రైనేజీ సమస్యతో ముడిపడి ఉన్నాయని, ముందుగా డ్రైనేజీ సమస్యను పరి ప్యరించుకుంటే ఇతరత్రా సమస్యలు కూడా ఒకొక్కబి పరిష్కారమైపోతాయన్నారు. ఇందుకు గాను అన్ని వ్యవస్థల మధ్య తగు సహకారం, సమన్వయం ఉండాలని సూచించారు.

ప్రముఖ చరిత్రకారుడు ఆనంద్రీజ్ వర్మ మాట్లాడుతూ ప్రౌదరాబాద్ హిందూ- ముస్లిం సభ్యతకు ప్రతిబింబంగా నిలిచిందన్నారు. నాటి వరదల సమయంలో నదీమత్తుల్లి అగ్రహాన్ని తగ్గించేందుకు పూజలు చేయాలని హిందూ పూజారులు చేసిన సూచన మేరకు నాటి నిజం పట్టు పంచే, నుదుట తిలకంతో నది వద్ద పూజలు చేయడాన్ని ఆయన ఈ సందర్భంగా వివరించారు. ప్రస్తుత చింతచెట్టు అవరణను ఒక సాం స్ఫూర్ఛిత ప్రదర్శన కేంద్రంగా మార్చాలని ప్రభుత్వాన్ని కోరారు. ఇక్కడి పార్కిస్టు అందంగా తీర్చిదిద్దాలని అభ్యర్థించారు.

కార్యక్రమంలో ఎఫ్‌బిపోచ్ ప్రతినిధులు ఎం.పోచ్.రావు,

వలసల కారణంగా నగర జనాభా ఎంతో పెరిగిందని, వలసల దృష్టితి రాకుండా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉపాధి అవకాశాలను మెరుగు పర్చుకోవాలని వేదకుమార్ అన్నారు. ఆనాటి వరదల నుంచి గుణపారాలు నేర్చుకోవాలని, ఆ మేరకు మూసినది తీరంతో పాటుగా నాలాలు, చెరువుల ఆక్రమణాలను తొలగించాలన్నారు. మూసినదిని పరిపుట్టం చేసుకోవాలని సూచిం చారు. హాలిక వసతుల రీడిజైనింగ్ జరగాలన్నారు. సుస్థిరధాయక నగరంగా ప్రౌదరాబాద్‌ను తీర్చిదిద్దుకోవాలని పిలుపునిచ్చారు. గత ప్రభుత్వాలు అక్రమ కట్టడాలను ప్రోత్సహించాయని వేదకుమార్ అన్నారు.

సంఘమిత్ర మలిక్, ప్రముఖ చరిత్రకారుడు ఆనంద్రీజ్ వర్మ, మానవ హక్కుల వేదిక కార్యకర్త జీవన్కుమార్, కోవా ప్రతినిధి అప్పల్, తురబ్, అప్సా బసపరాజ్, పిట్లల శ్రీశైలం, మాజీ ఎమ్మేళ్ళే కొమ్మడి నర్సింహరెడ్డి, ఉస్కానియా జనరల్ హోస్పిటల్ ఆర్ఎంబ్ జఫర్ హాప్సి, సుర్బీత్ సింగ్, ఆదర్జ్ తదితరులు పాల్గొన్నారు. ఆక్సిఫర్ గ్రామర్ స్కూల్ విద్యార్థులు ఈ సందర్భంగా పచ్చదనం తదితర అంశాలపై పాటలు పాడారు.

-వెంకట్

తెలుసుకొండాం..!

గిరిజన విద్యార్థులకు తీర్చు మెట్రీక్, పోస్ట్ మెట్రీక్ స్కూలర్సిప్పలు..

అర్పులైన గిరిజన విద్యార్థులకు ప్రభుత్వం ప్రతీ విద్యా సంవత్సరం గిరిజన సంక్షేమశాఖ ఆధ్వర్యంలో ప్రీ మెట్రీక్ స్కూలర్సిప్పలను మంజారు చేస్తుంది. ప్రౌదరాబాద్ జిల్లాలో ప్రభుత్వ పారశాలలో మునిపాలిటీలు, మునిపల్ కార్బోరేషన్, ఎయిడెడ్ పారశాలలో చదువుతున్న దే స్కూలర్ గిరిజన విద్యార్థులు అర్పులు. స్కూలర్ షిప్పుల కొరకు <https://telanganaeppass.cgg.gov.in> వెబ్‌సైట్‌లో నమోదు చేసుకోవాలి. సంబంధిత దరఖాస్తులను, జిరాక్సు ప్రతాలను వసతి గృహాల, డిప్యూటీ డిఱ్సోల్ ద్వారా రంగారెడ్డి జిల్లా కలెక్టర్ కార్యాలయంలోని గిరిజన సంక్షేమ శాఖ కార్యాలయానికి పంపించాలి.

పోస్ట్ మెట్రీక్ స్కూలర్సిప్పలకు

పోస్ట్ మెట్రీక్ స్కూలర్సిప్పల కోసం అర్పులైన విద్యార్థులకు ప్రభుత్వం స్కూలర్సిప్పలను అందిస్తుంది. జిల్లాలో జూనియర్, డిగ్రీ, ప్రోఫెషనల్ కోర్సులలో విద్యనభ్యసిస్టోన్ను విద్యార్థులు పోస్ట్ మెట్రీక్ స్కూలర్సిప్పల కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వ వెబ్‌సైట్‌లో దరఖాస్తు చేయాల్సి ఉంటుంది. అర్పుతలు.. సమర్పించాలిన పత్రాలు

- 75 శాతం అటెండెన్స్ తప్పనిసరిగా ఉండాలి.
- అర్పులైన ప్రతి ఎస్సి, ఎస్టీ, బీసీ విద్యార్థి 2014 జూన్ 2

తరువాత మీసేవా కేంద్రాల నుంచి పొందిన కుల, ఆదాయ, ద్రువీకరణ పత్రాలను అవీలోడ్ చేయాలి.

- ఆధార్ కార్డు తప్పనిసరిగా జత చేయాలి.
- లెప్స్ పాససోర్టు సైస్ ప్లాట్ ఒకటి
- విద్యార్థుల బ్యాంక్ ఫ్యాతా నెంబర్
- సైనికంగా విద్యనభ్యసించినట్లు ద్రువీకరించేందుకు ఏడు సం వత్సరాల బోనస్‌పైడ్ సర్ఫిఫిటెస్ కచ్చితంగా జత చేయాలి.
- ఎస్సి, ఎస్టీ విద్యార్థుల కుటుంబ వార్ల్కాదాయం రూ.2లక్షల వరకు ఉండాలి.
- బీసీ, మైస్ట్రీ విద్యార్థుల కుటుంబ వార్ల్కాదాయం రూ. 1 లక్ష లోపు ఉండాలి.

దరఖాస్తు ఇలా చేయాలి..

జంటర్, డిగ్రీ, ప్రోఫెషనల్ కోర్సులలో విద్యనభ్యసిస్తున్న విద్యార్థులు పోస్ట్ మెట్రీక్ స్కూలర్సిప్పల కొసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం epass.cgg.gov.in వెబ్‌సైట్‌ను అందుబాటులోకి తెచ్చింది. ఈ సైట్ ఓపెన్ చెసి స్కూలెంట్ సర్యైనెస్ అనే అంశంపై క్లిక్ చేయాలి. అందులో పోస్ట్ మెట్రీక్ స్కూలర్సిప్పల కొసం క్లిక్ చేయాలి. అందులో పొందుపర్చాల్సిన ద్రువీకరణ పత్రాల వివరాలను ఆన్‌లైన్‌లోనే అపోలోడ్ చేయాలి. అనంతరం అపోలోడ్ చేసిన పత్రాలను విద్యార్థులు వారి కశాలాలలో అందజేస్తే కశాలాల సిబ్బంది వాటిని స్కూల్ చేసి సంక్షేమ శాఖల అధికారులకు అందజేస్తారు. అనంతరం ప్రభుత్వం ఒడ్డుకొని వెంటనే అర్పులైన విద్యార్థుల ఫ్యాతాలో స్కూలర్సిప్ప దబ్బులు జమవుతాయి.

మాటల్లో చెప్పలేని భావాలకు దృశ్యరూపం

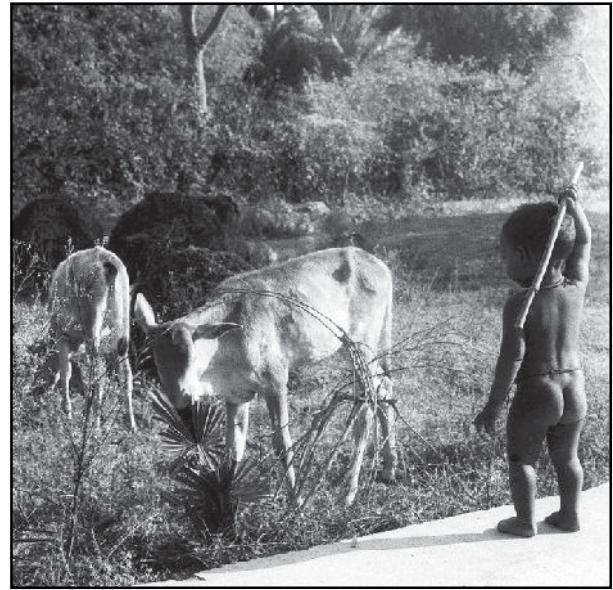

వంద మాటలు చెప్పలేని భావాన్ని ఒక్క ఫోటో చెబుతుందం బారు. ప్రముఖ ఫోటోగ్రాఫర్ భాస్కర్ మల్లారం విషయంలో ఇది అక్షరాలా నిజం. ప్రకృతి, చిన్నారులు, వృద్ధులు, చారితక కట్టడాలు, కులవృత్తులు, రైతులు, కొండలు, మబ్బులు, ప్రజలు, ఇలా ఏ అంశాన్ని తీసుకున్నా కూడా తనదైన శైలిలో తీసిన ఫోటోలకు న్యాయం చేకూర్చడం భాస్కర్ ప్రత్యేకత. 1993 నుంచి కూడా కమర్సియల్ ఆర్టిస్ట్‌గా పని చేస్తున్నారు. ఆయన 1998లో ట్రీ లాస్టర్‌గా ఫోటోగ్రఫీలో తన కెరీర్ ప్రారంభించారు. ఆయన 2000 సంవత్సరంలో పింగళివెంకయ్య పెలిఫిల్ముకు స్థిర ఫోటోగ్రఫీ అందించారు. అదేవిధంగా 2010లో కాపు రాజయ్య పెలిఫిల్ముకు కెమెరామెన్‌గా పని చేశారు.

అవార్డులు:

- 1999:** జేఎన్సీటీయూ ఫోటోగ్రఫిక్ అసోసియేషన్ నిర్వహించిన పోటీలో మొదటి బహుమతి
- 2002:** చిన్నారులకు సంబంధించి జాతీయస్థాయిలో జరిగిన పోటీలో రెండో బహుమతి
- 2003:** ఏపీ ఫోటోగ్రఫిక్ సౌమై ఆధ్వర్యంలో ‘బాలకార్యికులు’ అంశంపై జరిగిన పోటీలో రెండో బహుమతి
- 2004:** ప్రపంచ ఫోటోగ్రఫీ దినోత్సవం సందర్భంగా సమాచార, పోరసంబంధాల శాఖ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన పోటీలో మొదటి బహుమతి

ప్రదర్శనలు:

- గౌరవ ఆర్ట్ సెంటర్లో 1998లో జరిగిన గ్రావ్ ఫోటో ఎగ్జిబిషన్ (భూక్ & వైట్)
- స్టేట్ ఆర్ట్ గ్యాలరీలో 2013లో ఏమీ ఫోటోగ్రఫీ స్టేటీ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన గ్రావ్ ఫోటో ఎగ్జిబిషన్ వ్యక్తిగతం:

పేరు: కె.భాస్కర్ మల్లారం

తల్లిదండ్రులు: వెంకటేశం, వెంకటమ్మ

పుత్రులు: విద్రంగం

గ్రామం: మల్లారం, భీమదేవరపల్లి మండలం, కరీంనగర్ జిల్లా

చదువు: ఐటిఎ, జానపదకళల్లో డిప్లొమా (తెలుగు యూనివర్సిటీ)

ఫోన్ నెం: 9849851412

చిరునామా: బతుకమ్మ కుంట, అంబర్పేట, హైదరాబాద్

మెయిల్: bhaskarartist@gmail.com

- రాజేష్

రెల్లుగడ్డి సోయగాలు - రేలపూతల రాగాలు

ఎగీల దునికే సెలయేళ్ళు

గీరటి వెంకన్న పాటలు

గీరటి వెంకన్నను కాళోజి పురస్కారంతో సన్మానిస్తున్న శాసనసభ స్పీకర్ మధుసూదనచారి, మంత్రులు కడియం శ్రీహరి, నాయని నరసింహరెడ్డి, ఈపెల రాజేందర్, మేయర్ బీంతు రాంమోహన్, రసమయ భాలకిషన్ తదితరులు

చెట్టు పుట్ట, గుండు గుట్ట, రాయి రప్ప - మొదుగు డొప్ప, గొడ్డు గోద, చేను చెలక, చెరువు కుంట, వాగు వంక, నింగి నేల నీరు నిష్టు, పోరాటం పొలికేకలు, ఉర్దుమాలు ఉప్పెనలు, మాన వత్సం, మనిషి తత్సం ఒకటని కాదు సమస్తం తన పదాలతో పులకించిపోతది. సన్నని తన జీరగాంతులో జీవం పోసుకుంటది. అంతుచిక్కని తాత్త్వికచింతనతో అపరయోగిలా మారి, అద్భుత పదాలను అలవోకగా అల్లిన విష్ణువ, దళిత, సామాజిక తెలంగాణ ఉద్యమగీతమై, ఏకునాదం మోతై, అలచంద్రవంకను అక్కరాలకు చుట్టీన కవి, పాటల బైరాగి, ప్రజా వగ్గేయకారుడు గోరటి వెంకన్న కు తెలంగాణ ప్రభుత్వం కాళోజి పురస్కారం ప్రదానం చేసిన సందర్భంగా నేటి మన “అలుగెల్లిన పాట”లో...

పాటతోనే పూటగడినే ఇల్లు, పాట్ తొలిపొద్దుయ్ విరబూసిన

ఇల్లు. రాగరంజితమైన తత్వాలు రాజ్యమేలే ఇల్లు. భాగోతం, భజన కీర్తనల గానామృతం పొంగి ప్రవహించే ఇల్లు. అదే గోరటి నర్సింహ్యా ఇల్లు. మహాబూబ్ నగర్ జిల్లా తెలకపల్లి మండలం గౌరారం అనే ఒక మారుమూల పల్లెలో ఉన్న ఇల్లు. గోరటి నర్సింహ్యా - వీరమ్మ దంపతులకు 1964వ సంవత్సరం ఏప్రిల్ 4వ తేది చైత్రశుద్ధ పోర్చుమి నాడు జన్మించిన తొల్సారు కొడుకు గోరటి వెంకన్న. ఈయన తర్వాత శ్రీరాములు, అరుణ, వెంకటమ్మ అనే పిల్లలు క లిగిండు. గోరటి నర్సింహ్యా మహాగాయకుడు, తత్వజ్ఞాని. తనకున్న కొద్దిపాటి వ్యవసాయాన్ని చూసుకుంటూ భజనకీర్తనలు, యక్కగాన రాగాలే జీవనాధారంగ బితికిండు. తన పిల్లలకు ప్రాకృతిక ధర్మాన్ని బోధించిందు. నిత్యం పాడుకునే పాటల్లో అరుదైన ఈ

“పావే మనసా పొద్దుపోతుంది నేను పండుకుంటా / తొమ్మిది

తొర్ల దర్వాజ బందుజేసుకుంటా

మట్టి బొమ్మిది నమ్మబోకండి ఓ మనుజలారా / మాయమై
పోతుండి చూడండి ఓ మనుజలారా” పాటని పాడుకుంటూ హో
యిగా నిద్రపోయేటోడు. అట్లాంటి పాటల పూదోటలో విరఖాసిన
గోరటి వెంకన్న మూడవ తరగతి వరకు గౌరారం ప్రాథమిక పార
శాలలో చదువుకొని, 4వ తరగతి నుంచి 10వ తరగతి వరకు
తన ప్రాసూర్లో చదువును రఘుపతిపేట ఉన్నత పారశాలలో పూర్తి
చేసిందు. గోరటి వెంకన్నకు చిన్నతనంలో బడికి వెళ్లటం అంటే
మహాబ్దంకంగా ఉండేది. ఎంతనేపు పపుపక్కాయలను చూసుకుం
టూ పట్లో పొలంగట్ల మీద తిరగాలనే ఆరాటం ఉండేది. కేవలం
తన తండ్రి ప్రోధృలం వల్లనే తాను ఉన్నత చదువుల మీద దృష్టి
పెట్టిందు. ఇంటర్ కల్వకుర్తిలోను, జంధృ బూర్ధుల రామకృష్ణారావు
జానియర్ కళాశాలలో పూర్తి చేసిందు. నాగర్కరూర్ లోని ఎం.వి.
ఎన్ కళాశాలలో డిగ్రీని పూర్తి చేసిందు. ప్రాద్రాబాద్ లోని ఆంధ్ర
సారస్వత పరిషత్తులో ఎం.ఎ తెలుగులో చేరి ఆ తర్వాత ఉస్మానియా
విశ్వవిద్యాలయంలో దూరవిధ్య ద్వార మాస్టర్స్ డిగ్రీని సంపాదించిం
దు. తండ్రితో పాటు తన మేనమామలు కూడ మంచి గాయకులు.
గొప్ప జానపద కళాకారులు. వీళ్లందరి సాస్నేహిత్యం ఉండడం
వల్ల గోరటి వెంకన్న పదకొండు సంపత్సరాలకే అ
ద్వుతంగా పాటలు పొడేవాడు. ఆ తర్వాత గోరటి
వెంకన్నకు పిల్లినిచ్చిన మామ కూడ మంచి గాయకు
డు కావడం మరొక విశేషం. ఇట్లు గోరటి సర్పింహృవ్య
జల్లే కాటండ తన బంధువర్గమంత మంచి కళాకారు
లు, గాయకులు కావడం వల్ల ఆ కుటుంబం ఒక
పాటల పూదోట లెక్కుండేది. అన్నమయ్య, త్యాగయ్య
కొలువుదీరిన పుణ్యజ్యేష్ఠమై కనిపించేది. గోరటి వెం
కన్నకు తల్లిదండ్రులే దైవస్వరూపులు. తండ్రిని
అపితంగా ఆరాధించేటోడు. ఇంట్లో నిత్యం ప్రతి
ధ్వనించే మద్దల, చిరు తాళు చిప్పలు, ఏక్షారని
ఎంతో ఇష్టపడతడు. తన తండ్రినే గురువుగా భావిం
చిన గోరటి వెంకన్న

“నోట మోదుగు సుట్టు - నోట నామం బొట్టు
తలకు తుండగుడ్డ - మెడకు తులనీ మాల
ఏక్షారాక చేత - చిరుతలింకొక చేత
రాగిబత్తం లేని రాజయాగం నీది
వేదంబు జదువుక్కన్నరుకగలిగేవన్ని
అదిచెన్నని అంశ మా నాయన

అపర ధనుధాసు మా నాయన” అంటూ తన తండ్రి గోరటి
సర్పింహృవ్యకు అక్కరాభీషేకం చేస్తడు. వేలాది కీర్తనలు, శతకాలు,
యక్కగానాలు నోటికి పొడే తండ్రిని మదిల నిలుపుకుంటడు. ప్రకృ
తిని ప్రేమిస్తడు. మట్టిని ముద్దాడ్తడు. చెట్లకింద నేడదీర్చడు. చెరు
వొడ్డున అలల అందాలతో కనువిందు చేసుకుంటడు. పట్టుల్ని ప
లకరిస్తడు. గుడిలో శిథిల శిల్పమైతడు. మనిషి తత్వాన్ని ప్రశ్నించి

తానే ఓ తత్వగీతమై అచ్చం బైరాగిలా మారిపోతడు.

“రాతిగిర్ల తేరు - రాగి ఊడల వేరు
కొలను ఊరె జాలు - దేవ కన్యలు పూలు
శిథిల ప్రాకారాలు - శివుని ఆనవాల్లు
కాసేపు కమలార కాంచిపో నిలువ
బాటసారెవడో బాధ్యతన్నటులిచ్చి
మిమున్నదని నన్ను ఏలనగ జాసెనో
ఎగిసేటి ఏటి అల - ఎస్సెల విసిరిన వల
కలిసి నన్నల్లుకొని కట్టి పదవేయ

కడలకా తీరాన రేయంత నేనుండు” అంటూ తన బైరాగి
త తత్వాన్ని చాటింపు వేస్తడు. నిశభ్ల సముద్రమై గంభీర పదాలను
గానం చేస్తడు. చరాచర సృష్టిలో సకలజీవుల స్వేచ్ఛను కోరుకుం
టడు.

“సంచారమే ఎంతో బాగున్నది - దీనంత ఆనందమేమున్నది
ఇల్లు పొల్లు లేని మూట ముల్ల లేని వెంబడించే వెరి జ్ఞాపకాలు
లేని సంచారమే..”

“సెదదీరా సెరువు కట్టున్నది - నీడకోసం సింత సెట్టున్నది
జోలనూపే గాలి సుట్టున్నది - గుర్తులేని గుడ్డి నిదురున్నది
సిప్పోలే మోదుగు దొప్పున్నది -
సిటారు కొమ్మన తేనే పట్టున్నది

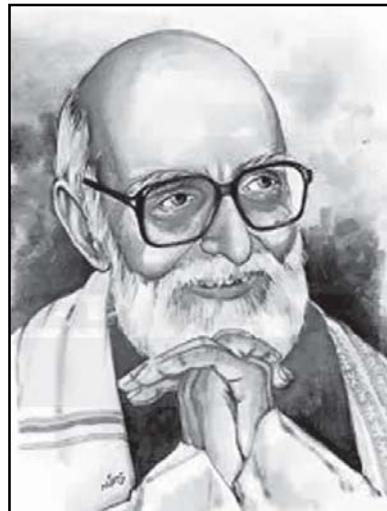
జోపితే జోరైన తీపున్నది -
రూపులేనాకలి సూపున్నది సంచార
మే...” అంటూ మనిషికి ప్రాకృతిక
సౌందర్యాన్ని గుర్తుచేస్తడు. అనైతిక,
అరాచక ఏషయాల జోలికి పోకుండ
మనిషిగా జీవించమనే సందేశాన్ని
అందిస్తడు. గోరటి వెంకన్న ఎప్పుడు
ఎవరికి ఎలాంటి నీతిజోధలు చేయ
డు. కర్తవ్యాన్ని గుర్తిచేలా కవిత్తికరి
స్తడు. ఏకాంతుడై కమ్మని సంగీతంలో,
కవితా పాదాలలో నిబిడీకృతమై యున్న
అద్వాతీయ శక్తుల్ని దొరక

బట్టుకుంటడు. అందుకోసం ఒంటరితనాన్ని కోరుకుంటడు. ఐచ్చిక
సుఖాలకు దూ రంగ విహరిస్తడు. మతాలను, సిద్ధాంతాలను దాటి
మనవతా గ్రంథాలను ఆవిష్కరిస్తడు. గౌతమబుద్ధుడు, ఏసుక్రీస్తు,
పోతులూరి వీరబల్హాంద స్వామి, ప్రిడి సాయిబాబులను మించిన
విష్వవకారు లెవరున్నరని ప్రశ్నిస్తడు.

“వీధి వీదిన చిక్కమెత్తి దీనజనులకు పంచిపెట్టి బాధలతో
విలపించే రోగుల

“సేవతోనే సయంజేసిన షిరిదిసాయి మానవత బోధ / మత
పరిధి దాటిన పరమ సైతిక భావనోరన్నా

కన్నకొడుకుల కన్న మిన్నగ కక్కడిని తానాదరించేను /
మతములను తులనాడి సిద్ధునికచల తత్వము నెరుకజేసేను

|దక్కన్ ల్యాండ్|

అచ్చమాంబ ఇల్లుజేరి అలమందల గాసినాడట / నుత్తి బారిసబ్బి కమ్మరి వృత్తిలో జీవించెగాని

మరములను నెలకొల్పి లోకుల మహిమలతో బ్రమ పెట్ట లేదట

వీరబ్రహ్మం యోగిరోరన్నా... విరతమ్ము శ్రమతో త్యాగ తత్త్వం నెరుకుజెన్ను..

నిక్కమైన ప్రజలకవి వేమన్నకు ఎవడు సాచీరా / ఈ భోగ భౌతిక సుఖములు నా గోఖిపాతకు సమమురా

రాచమూకను నమ్మురాదని రాజ్యమునెదిరించి నిలిచి / పాట లయ గతి గలిగినట్టి ఆటవెలిదిల పద్యమల్చి

బూటకపు ప్రతిష్ఠితి పైనా ఈటల పలె విసిరి వేమన

అవలవాద యోగి వేమనరా.. వేదనతో సమత భావనకు పునాది వేసెనురా

తలకు శిలువను దింపుకున్నా తనుపులో బాదెంత ఎగిసిన మానముగా చిరునప్పుతో ఈ జగమునెటుల గాంచే క్రీస్తు / కరుణకే ప్రతిరూపమైనాడా.. క్రీస్తు...” చిన్నప్పుడు మేకలు కాసిన గోరటి వెంకన్న మనిషి నిత్యం పని జేయాలంటడు. శ్రమతోనే సేద తీరాలంటడు. కబీరు రాట్టుం వడికిందు. కనకదాసు గూర్చి లగాసిందు. సర్యాయి పాపన్న తాళ్ళు గీసిందు. త్రేప్పుక జీవన సౌందర్యమే మనిషిని మనిషిగా నిల బెదుతుందని అంటడు. అదే విషప్పం అని, కమ్మినిజమి చాటింపు వేస్తాడు. అక్కమాదేవి నగ్గ త్వానికి మించిన సాహిత్యం ఏ ముంటదని అంటడు. ఆ మహా యోగుల తాత్పోక ర్ఘృతధంతో గోరటి వెంకన్న పదాలల్నింత తేలికగా వనిజేస్తాడు. వ్యవసాయం చేసి పంటలు పండిస్తాడు. దుండుభీ నది తీరాన తనకు గల వ్యవ సాయ క్షేత్రంలో ఆటపాటలతోనే అలుపు సాయపు లేకుండ సేద్యం జేస్తాడు. పురుగులు, పక్కలు, పాములు, కుండెళ్ళు, తాంబెళ్ళు కడలికలను పసిగడ్డాడు. పరిశీలన్తాడు. తన ఊరిలోనే “కుళ్ళిన కుడితిలో కుడిచేయి పెట్టి పండుల్ని ప్రేమగా పిలిచే ఎరుకలి నాగన్న”ను తన పదాల్లోకి వంపుకుంటడు. పొద్దున్నేస్తే జీవాలంట పరుగులు దీనే గొల్ల, కురుమల పిలగాడు ఎలమందని తల్లుకుంటడు.

“మందం బోతుండ ఎలమంద

వాడు ఎవ్వారి కొడుకమ్మ ఎలమంద

సూప్తే సిన్నపోరగాడే ఎలమంద

వన్నె రూమాలే గట్టిందు ఎలమంద

అంగిలేనొంచీపై గొంగదేసుకుందు

అడ్డపంచె బుడ్డగోపిగా పెట్టిందు

కిరు చెప్పుల జీడు కాళ్ళకు దొడిగిందు

కంది కొయ్యల వెంట ఎలమందా

కౌజు పిట్టోలె బోతుందు ఎలమంతా

వీలెదంత లేదు ఎలమంద

వెయ్యి మందకే వస్తాదు ఎలమందా

కరిసేటి పామైన కన్నతల్లంటాడు

కొట్టేటి దొంగైన కన్నతండ్రంటాడు

చెట్లుపుట్టలు నాకు సుట్టలు అంటాడు

తుమ్మనీడ ఉంటే ఎలమందా

అమ్ముజడినే మరిసిపోతడలమందా” ఇట్లాంటి ఎన్నో అద్యుత

మైన పాటల్ని త్రైగట్టిన గోరటి వెంకన్న కో-ఆపరేటివ్ డిపార్ట్మెంట్

లో ఉద్యోగం సంపూర్చించిందు. తన ప్రైవేట్ జివితంలో నలుగురు పిల్లలకు జన్మనిచ్చిన గోరటి వెంకన్న తన తండ్రి గోరటి నర్సింహ్యు సూట్రితో తనకు గల ముగ్గురు బిడ్డలు కేదార తపస్సిని, తేజస్విని, సుప్రజ మరియు కొడుకు సద్గురు సాయిరాంలను ఉన్నత చదువులు చదివించిందు. తపస్సిని టి.కె.ఆర్ కాలేజ్లో ఎం.ఫార్మసిలో కాలేజ్ టాపర్గా నిలిచింది. అయినప్పటికి తనకు ఇష్టమైన పాటల రంగాన్ని ఎంచుకొని ధూం-ధాం వేదికల మీద అనేక పాటలు పాడి ప్రస్తుతించి ఉన్నాడు. తం రసమయి బాలకిషన్ చెర్రున్న గా ఉన్న సాంస్కృతిక సారథిలో ఉద్యోగం చేస్తుంది. తేజస్విని అమెరికాలో చదువుకుంటుంది. సుప్రజ ట్రీపుల్ ఈ పూర్తిచేసి ఉద్యోగం చేస్తుంది. సద్గురు సాయిరాం ఇంజనీరింగ్ చేస్తుందు. పిల్లల లందరు కేవలం చదువుల్లానే కా కుండ పాటలు పాడడం, కవిత్వం, కథలు రాయడం వంచి వివిధ సాహిత్య ప్రక్రియల్లో కూడా వారికి ప్రవేశం ఉన్నది. తన తండ్రి అశలు, అశయాలకు అనుగుణంగా పిల్లల్ని చదివించిన గోరటి వెంకన్న నాగర్కరథుల్లో సభ్ డివిజనల్ కో-ఆపరేటివ్ ఆఫీసర్గా పని చేస్తుందు. తన తోటి ఉద్యోగులతో ఎల్లప్పుడు కలుపుగోలుగా ఉండే గోరటి వెంకన్నను కార్యాలయ సిఇబి, ఇతర అధికారులు కూడా ఎంతగానో గౌరవిస్తరు. గోరటి వెంకన్న తన పాటలతో పాటు తండ్రి నుంచి వచ్చిన వారసత్వ సంపద కీర్తనలు, యక్కగానాలు, దున్న ఇద్దాసు తత్త్వాలను తనిచి తీరా పాడుకుంటడు. అరిగి రా మన్మామి అచల వారసత్వాన్ని పుడికిపుచ్చుకున్న గోరటి వెంకన్న ఇష్టమైన జానపదం “అదిరే.. నా గుండె లదిరే నిదురా కంటికి రాదు మధురా వెన్నెల గానె గదరా.. నా పాలి రాజా..

అల్లమంత గుంటి కింద బెల్లమంత శెలిమదీసి నీపు జల్లా

నేను జల్లా గదరా.. నా పాలి రాజా..

కార్బుక్కుంలో మాట్లాడుతున్న శాసనసభ స్పీకర్ మధుసూదనచాలి

నెలవంకా దోనెలోని కలమూదంప పాలు కలిపి నీ నోట బెడుదును గడరా... నా పాలి రాజా...

నీకు నీ వారు లేరు నాకు నా వారు లేరు ఏటి గట్టునా ఇల్లుగడుదం పడరా.... నా పాలి రాజా..

నేనొక్క పట్టినైతే నా రెక్కలందు నిన్ను పూని లోకాలు దిప్పుకొండును గడరా... నా పాలి రాజా..." ఇట్లాంటి గేయాలతో పాటు కృష్ణశాస్త్రి, శివారెడ్డి కవిత్వాన్ని, కేశవరెడ్డి సవలల్చి బాగ చదువుతడు. గద్దరన్న పాటల్చి ప్రాణంకన్న మిన్నగా ప్రేమిస్తడు. బైరాగి జీవితానికి అలవాటు పడి, పాటల సంచారం చేస్తున్న గోరటి వెంకన్న లచ్చువమ్మును కలగంటడు. పల్లెకు, ప్రకృతికి ప్రతిరూపమైన లచ్చువమ్ముకు తన గుండెల నిండా గూడు గడతడు, భార్యగా, ప్రియురాలిగా ఒక జానపద స్త్రీగా లచ్చువమ్మును పిలుచుకుంటడు. అమెకు మహిమాన్నిత శక్తులను అపోదిస్తడు. అమెని అపురూపంగా పాడుకుంటూ పారవశ్యంలో మునిగిపోతడు.

"కంచెరేగి తీపివోలె లచ్చువమ్మా నీ కంరమెంత మధురమేచి లచ్చువమ్మా..

పారే ఏటి అలల మీద పండు వెన్నెల రాలినట్టు ఊరె ఊట శెలిమలోన తేట నీరు పారినట్టు

వెండి మెరుపుల నవ్వునీది లచ్చువమ్మా నీదెంత సక్కని రూప మే ఓ లచ్చువమ్మా

మంచ ఎక్కి కేకబెడితే కంచి మేకులు సుట్టుజేరును నీ అల్లరిని ఆలేగదాడలు వొళ్ళుకొచ్చి ఒదిగి పోవును

పాలిపోంగు కందినేను లచ్చువమ్మా నవు పాటబాడితే పూత బదుతది లచ్చువమ్మా

కోడి కూతకు ముందు లేచి పేదనీళ్ళ కళ్ళాపి చల్లి ముచ్చుత్తునా ముగ్గులేనే మునివేలు గోరుపైన

ఆపిచ్చే ముద్దా గోరింత్తెతడి లచ్చువమ్మా పొడ ఎండ నీ మెడనారమైతడి లచ్చువమ్మా

నీ కాలియందెల సవ్వడికి తాబేలు ఇసుకల గంతలేస్తది జాలిగల నీ చూపులాకు తోడేళ్ళ సాడుజీవులైతయి

దారిలో పల్లెరుముల్లే లచ్చువమ్మా నీ కాలు మోపితే మల్లెత్తె యి లచ్చువమ్మా..." గోరటి వెంకన్న అన్పేషి, నిత్య పరిశోధకుడు. ఒక దగ్గర కూర్చోని ఊహించి పాటలు రాసే రకం కాదు. పదాల బాటలో పల్లెపల్లెని పలకరిస్తడు. ఆరుద్ర పురుగుని, వయ్యారిభామ ని, గుడ్డికొంగని, కుమ్మరి పురుగులాంటి సకలజీవిని నిత్యం గమనిస్తడు. పొలంగట్ల మీద, చెరువు కట్టల మీద నిలబడి ఎగిరే కొంగిల్లి, వెన్నెల రాత్రుల్లి గానం చేస్తడు.

"గాలిలోన ఈదుకుంటూ గంగైపురుకుతన్న కొంగమ్మా..ఓ

కొంగమ్మా

పల్లెపిల్లలడుగుతుండ్రు పాలంట పోసిపోవే కొంగమ్మా... గోరుపై పేరంట రాసిపోవే కొంగమ్మా..నీ పేరంట..

మధుగుల్లో మునిగినా ఘైల అంటదు నీకు - వంపుల్ల దిరిగిన ఒండు బురదంటదు

వెండి తీగలతో రెండు రెక్కలు ఏ దేవుడల్లే మాసిపోని తపువున్నా కొంగమ్మ.. నీవు చూసుకోని మురిసిపోవుసి..

ఏటి అలల మీద ఎగిరెగిరి అలిసిపోయి ఎత్తయిన మరిమీద కెళ్ళి కూసుంటపు

సెరువంచు బురదలో సేపలను వేటాడి నల్లతుమ్మ మీదెక్కి మెల్లంగ ఒదుగుతాపు

తుమ్ముయిన మర్రయినా కొంగమ్మా.. ఇంత కొమ్ముంచే కొలు వుంటపు కొంగమ్మ.." ఇట్ల చెట్టు, పిట్టెల్లి గానం చేసిన గోరటి వెంకన్న చెరువొడ్డుకు జీర్తడు. అలల రాగాన్ని, అలగు దుంకే శబ్దాన్ని వింటడు. సకలజీవులకు ఆధారమైన చెరువు కుంటలు ఎప్పుడు నీళ్ళతో కళకళలాదాలని కోరుకుంటడు. పల్లెలోనే పాట వురుడుబోనుకుంటది. పక్కల కిల రావాలతోనే పల్లెలు తెల్లార్తయ ని పాటందుకుంటడు.

"నా పల్లె అందాలు సూసితే కనువిందురో

ఎత్తు ఒంపులతోని దొంకల దారులు జూడు ఏపుగా పెరిగినట్టే యాపలు ఈదులు జూడు

అల్లుకున్న అడవి తీగల దొండ పొదులురో - సారం లేని భూములు ఊరు సుట్టుంత మొలిచి

బారెడు మండల కొనలకు బంగారపు వన్నె గలిగి బోనం పట్టులకు పసుపుబట్టు బెట్టుకొని

జోరుగ శిగం ఊగే సోరా ఆడోళ్ళతీరు రేలపూతల కొమ్ములు సిరిమానమొలుకుతన్నయో...." అట్లాంటి అందమైన పల్లెలు, అన్నెం పున్నెం ఎలుగని తెలంగాణ పల్లెలు వలసపాలకుల పేడనలో కళలు కార్బ్రూల్లాలతో కునారిల్లుతన్నయని ఆవేదన చెందుతడు. ఆ తీరిని దుఃఖం మెలిపెట్టిన గాయమే గోరటి వెంకన్నను విఫ్లవపథం వైపు నడిపించింది. ఎండి మొండాలై ఎదారైన తెలంగాణ పల్లెల్లి చూసి కన్నీరు పెట్టిన గోరటి వెంకన్న పాట పల్లెపల్లెన ప్రతిధ్వనించింది. పొక్కిలీ లేసిన వాకిళ్ళు, ఎక్కిళ్ళు పెట్టిన జనాలకు పాట ఓదార్ప య్యాంది. పటపట పండ్లు గొరికే పొరుషాన్నిచ్చింది. పాలకుని కుర్చిని సైతం గడగడలాడించింది.

"పల్లె కన్నీరు బెడుతుందో కనిపించని కుట్టల నా తల్లి బండి అయ్యిందో కనిపించని కుట్టల

గోరటి వెంకన్న ఆటూ-పాట

|దక్ష్మీ ల్యాండ్|

కుమ్మరి వాముల తుమ్మలు మొలిసెను కుమ్మరి కొలిమిల దుమ్ము బేరెను

పెద్ద బాడిష మొద్దువారినది సాతల మగ్గం సదుగులిరిగినది

చేతివృత్తులు సేతులిరిగిపాయె నా పశ్చాల్నోన - గ్రామ స్వరాజ్యం గంగలోన గలినే ఈ దేశంలోనే” ఇట్లాంటి పాటలతో గోరటి వెంకన్న పదునైన పదాలను, అచ్చునైన తెలంగాణ మాండలిక పద సాగసుల్ని చూసిన ప్రముఖ తెలుగు సినీ దర్శకులు ఎన్. శంకర్ తన చేత సినిమా పాటలు రాయించిందు. మరో దర్శకుడు, నటుడు ఆర్. నారాయణ మూర్తి అప్పటికే జనం గుండెల్లో మార్కో గుతున్న గోరటి వెంకన్న పాటల్ని కాస్త మార్పులు, చేర్పులు చేయించి తన సినిమాలలో వాడుకున్నాడు. ఇట్ల రేలా, కీచక, దండకారణ్యం, యువకథ వంటి దాదాపు ఎనబ్లెక్ ప్రైగా సినిమాలకు పాటలు రాశిందు. శ్రీనాథ్ దర్శకత్వంలో శ్రీహరి నటించిన కుబునం సినిమాలో “పశ్చ కన్నీరు పాట” సినీ పరిత్రమకే నూతనోత్తేజాన్ని ఇచ్చింది.

మోహన్బాబు, సౌందర్య హీరో హీరోయిస్టుగా నటించిన శ్రీరాములయ్య సినిమాలో

“ననుగన్న నా తల్లి రాయలసీమ రతనాల సీమ / తనువెల్ల తరగని గనులున్న సీమ గిరులున్న సీమ

వానగాలికి సీమ తానమా డినపుడు వజ్రాలు ఈ నేల ఒంటిచై తేలాడు

పారలు నిమిరితే పుష్య రాగాలు దొర్లు రాగాలు దొర్లు బంగారు గనులున్న పొంగాడి తల్లి పొంగిపోచమ్మ” అంటూ రాసిన పాట సినీ విమర్శకులను సైతం మెప్పించింది. సాజ్ఞాత్మక ఆ నాటి ముఖ్యమంత్రి కోట్ల విజయ భాస్కర్ రెడ్డి ఇంటికి పిలిపించు కొని మరి ప్రశంసించిందంటే ఆశ్చర్యపడవలసిన అవసరం లేదు. అదే విధంగ ఉత్తరాంధ్ర అందాల మీద ఆర్. నారాయణ మూర్తి తన సినిమా కోసం రాయించిన పాట

“ఆలమందల అరుపు పాడి పంటల మెరుపు పూల తేనియ తెరుపు జీడిమాచిది పటుకు సిరిగాలి మురిపాల అరకులోయల కులుకు బొర్కాగుహల వింత ఇల పాలపుంత దళ్ళిణాదిలోనే ఎత్తెన కొండ

తరగని ఖనిజాల సిరుల పూదండ ఉత్తరాంధ్రమ్మ...” అంటూ కండ్లకు కట్టినట్టు వచ్చించి రాయడం గోరటి వెంకన్నకే సాధ్యం. అంతేకాకుండా “నగరం నిద్రపోతున్న వేళ” సినిమాలో కొన్ని మార్పులతో

“ఓ సమరసింహో రెడ్డి మీరు సల్లంగుండాలే మీరు హోయి గుండాలే

భరతసింహోరెడ్డి గారు బాంబులెయ్యాలే మా ఓల్లు బాట బట్టాలే

చెన్నకేశవరెడ్డి మీరు చిట్టకలెయ్యాలే మేమంతా సిందు దొక్కాలే మీ నెత్తి మీద గొడుగులం మీ కాళ్ళ కింద చెప్పులం మీ చేతిలోన కత్తులం

మీరు ఉన్నో ఉన్నో ఉన్నో అంటే ఉరికే వేట కుక్కలం మీరు కచ్చుగాడితె సొంత అన్ననైన ఖతం జేసె కొడుకులం”

అనే పాట రాయదు కాకుండ తనదైన శైలిలో నటించిందు. ఇంకా శ్రీరాములయ్య, బతుకమ్మ, గంగ, ఏదుకొండలవాడ వెంకట రమణ, అందరు బాగుండాలె, శరభ, మెంటల్, ధూం-ధాం వంటి సినిమాలలో విధి పాత్రల్ని పొషించిందు.

జనసభ మొదలు తెలంగాణ మలివిదత పోరాటంలో పాట ప్రధాన భూమికను పోషించింది. ఉద్యమకారులను ఉత్తేజ పరిచి కొత్త శక్తినిచ్చింది. ఈ క్రమంలోనే సీమాంధ్రపాలనలో వివక్షకు గురైన తెలంగాణ నేల తీరుతెన్నులను

“విమి మారెను ఏమి మారెనురా తెలంగాణ పేదల బతుకు

సమావేశంలో మాట్లాడుతున్న మంత్రి కడియం శ్రీహరి

లెందుకు హీనంగున్నయిరా

ఇంటి ముందు కొట్టాముల మేకపిల్లల రొచ్చు ఉంది ఇంటి లోన గంప కింద కోడిపెట్లుల రెట్లు ఉంది

పెంటిచిఖు అంచున వెల సినీ వెలివాడ పేదల కంటినిదా సోకమున్నదిరా” అంటూ కంటికి పుట్టెడు ఏడుస్తున్న తెలంగాణ ప ల్లెల్లి తల్పుకొని కుమిలిపోతడు. కన్నీరు మున్నీరై విలపిస్తడు. ప ట్టుంలో గట్టి బతుకుల వెతల్లి కై గట్టిన తీరు హృదయ విదారకంగ ఉంటది. ఇట్ల గోరటి వెంకన్న పాటలన్నింటిలో ఒక అద్భుతమైన జానపద శైలి కనిపిస్తది. జాన పద పాట లక్ష్మణలలో ఒకటైన పల్లవి లేదంటే అనుపల్లవి కాకుంటే ఏదేని ఒక పదం పదేపదే పునరావృతం కావడం అనే లక్ష్మణ గోరటి వెంకన్న పాటల్లో చాల స్పృష్టంగ కనిపిస్తది. ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యంలోని

ద్విపదలు, రగడలను మించిన ఒక సరికొత్త ఒరవడి ఏదో గోరటి వెంకన్న పాటల నిండా పరుచుకొని లోకగీతాలను తలపిస్తాయి.

“గల్లీ సిన్నది గరీబోల్ల కథ పెద్దది
వాళ్ళకున్న ఇంట్ల కిల్లీ కొట్ల కన్న సిన్నగున్నయో...
ఆ ఇంట్లకన్న మేలురా ఘలకునామ బంట్లురా
పాత్రెలు దబ్బలోలే పడావున్నయేందో...
తుమ్మయి కడపలు తుప్పబట్టిన సిలుకులు
పుచ్చిపోయి తలుపులేయో పెచ్చులాడి ఉంటయో...
ఎత్తు మనిషి సుట్టుమై కొత్త ఇంటీకొస్టెరా
పైన కడప దగిలి నెత్తి బోప్పిగట్టి పోవురా...
సెకండాండు టీవిర దాని శభ్దమేందో
సూడరా లోటల రాళ్ళేసి నట్టు లౌడలొడ వినిపిస్తదో...
ఇంటీకొక్క గాథరా విచారిస్తే బాథరా
ఆ గాథలన్నీ డల్లు కుంటే గుండె గావ్వైతదో...
ఇరుకు ఇంట్ల సరకమై వీధులల్ల కొస్టరో
పోరలేయో వీధులల్ల పొరాడుతుంటరో...
కోరికోరి వారముల్ల కూర దెచ్చుకుంటరో
పూదీన కొత్తమీర దాంట్ల గలుపుకుంటరో....
అల్లమెల్లిపాయె దంచి మసాల దట్టించిన
మొరికాడి వాసనక కూర కంపుగొడుతదో...”

ఇట్ల గోరటి వెంకన్న ప్రతి పాటలో ఒక లోతైన అధ్యయనం ఉంటది. ఆ వా తావరణాన్ని ఒంటీకి పులము కోవడం ఉంటది. గుండెని గాయం చేసుకోవడం ఉంటది. అదే విధంగా గోరటి వెంకన్న కొన్ని హస్య రసస్టోరకమైన పాటల్ని కూడ రాయడం జరిగింది.

“వహ్వోరే మావోనికి వచ్చిందంట ఓ కలా..వహ్వోరే మావో నికి

ఇంటరు పరీక్ష రాసి ఎం ట్రెస్సు గీకినట్టు -
రామయ్ కోచింగుల ర్యాంకు దెచ్చుకున్నట్టు
ఖరగోపూర్ల ఐటి కంపీ టు జేసినల్లు -

టాటా కొలువు ఆఫరోస్టై వెయిటింగ్ల పెట్టినట్టు

వీసా దొరికి అమెరికాకు లే చి షైకిబోయినట్టు...వహ్వోరే...” లాంటి హస్యాన్ని పండించడమే కా కుండా అనేక వ్యంగాప్రాలను కూడ గోరటి వెంకన్న తన పాటల్లో సంధి స్తదు. మనిషిలోని మాలిన్యాన్ని క డిగే ప్రయత్నం చేస్తదు. తాకత్ ఉన్నా లేకున్నా గొప్పలకుబోయి తి వ్పులుబడే వాళ్ళను కడిగి పారేస్తదు.

“వాసన సబ్బులకు రాములయ్
ఒడిపించుకున్న దెంత రాములయ్
కొత్త కొత్త ఖర్చులాయె రాములయ్
నీ జేబుకేమొ కత్తెరాయె రాములయ్
జీల్ జీల్ బండమీద జింకలాట
ఖర్చులెక్కువయ్య ఇంట్ల దుంకులాట

వంటగ్యాసు పొయ్యలాయె రాములయ్
అవి నింపనీకె తిప్పులాయె రాములయ్
రోజుకొక్క ఘ్యాపనాయె రాములయ్
రెడిమెంటు బట్టలాయె రాములయ్
పొంపోల తానమాయె రాములయ్
స్టోర్ టీవి బిల్లులాయె రాములయ్
బిర్డ్ పొర్టీలాయె రాములయ్
బాసుమతి బియ్యమాయె రాములయ్
స్నీములన్ని ఇంటీకొచ్చి రాములయ్
చిత్రమైన ఆశపెట్టే రాములయ్
వెయ్య వంద గడ్డసాలు రాములయ్
రయ్యమాని ఓండ వచ్చే రాములయ్
హెచ్చులాకు బండిగొని రాములయ్
ధాంబ్యేంబోసి నడుపుతావు రాములయ్
ఇల్లుజూస్టై మూరెడంత రాములయ్

“దాని పొగేమో బకీ టంత రాములయ్”

గోరటి వెంకన్న రాసిన ఏ పాటనైన వేరెవరో విడమర్చి చెప్పాల్చిన అవసరం లేదు. విమర్శకులు ఎక్కడినించో రావల్చిన అవసరం లేదు. చిన్న చిన్న వాడుక పదాలతోనే అధ్యయనమైన అర్ధాన్ని, రాగాన్ని మేళవించే స మర్చుదు గోరటి వెంకన్న లయ ప్రధానమైన తన పాటలన్నీ మొదట ఆయన గోంతలోనే జీవం పోసుకుంటయి. గోరటి వెంకన్న సన్నని జీర గొంతునుంచి వెలువదే ఆ రాగ ధ్వని వినే వాళ్ళను కట్టి పడే స్తదు. సహజంగా వామపక్ష భావ జాలం సుంచి వచ్చిన కవి, గాయకు దు కనుక సభలల్లో పెద్గా స్లోగన్స్ ఇవ్వడంతో పాటు పాటలు కూడ అరిచినట్టు పాడే విధానం ఉండడం వల్ల తన గొంతలోనే వోకల్ కార్ట్రూ దెబ్బతిస్తుటి. దీంతో పాటు ఆఫీస్ లోని పైశ్జు దుమ్ము గొంతులో దూరి అట్ల సగం గొంతు పూడుకుపోయిం ది.

అయినప్పటికి యుక్కగాన గురు వుల సహకారంతో, ఆర్టోనైయం సపోర్ట్స్తో బేస్లో పాడడం అలవా టు చేసుకున్నదు కాబట్టి ఆ కాస్ట్ గొంతైన మిగిలింది.

గోరటి వెంకన్న అనేక సంతలు తిరిగి సంతలో జిరిగే విషయాలన్నింటిని ఒక అద్వితీయమైన పాటగా కైగట్టిందు. సాధారణ వాడుక పదాలను ఔతం సమ్మశక్యం కాని విధంగ కవి తీవ్రకరిస్తదు. హృదయాలను కరిగిస్తదు. ప్రతి ఒకరు నిత్యం వాళ్ళ నోటి వెంట పలికే పదాలే అయినప్పటికి గోరటి వెంకన్న వాటిని తన పాటల్లో మలుచుకున్న తీరు అందరిని ఆకట్టుకుంటది.

“సంతా మా ఊరి సంత అయ్య..

వారానికో సారి జోరుగా సాగేటి సంతా మా ఊరి సంత సట్టు మప్పుయూర్ల పెట్టు

|దక్కన్ ల్యాండ్|

జనమందరు పుట్టబగిలి సీమలొచ్చినట్లోస్తుందు
సోర సోరోల్లంత కాలి బాటల్లోన
తరిమినట్టు గుంపు పరుగు మీదొస్తుందు
సేతగానోళ్లంత పాత జీపుల్లోన కుక్కినట్లు ఎక్కి కూలబడ్డాస్తరు
పెండ్లికోయినట్లు బండ్లు గట్టుకోని
కాపురూనపోల్లు ఆపకుంపస్తరు సంతా మా ఊరి సంత
కాయగూరల తట్ట ఆకు కూరల బట్ట
తమలపాకుల తట్ట తంబాకు పొడిమట్ట
మిరపకాయల ఘూటు ఒల్లైసాపల సోటు
అల్లిమెల్లిపాయె ఉప్పుకగ్గువ రేటు
సంత ముందరి బాట సాలె బట్టల మూట
అర్థెకుమాలంటు అరిసె భేరం పాట
సంతా మా ఊరి సంత
తాగి పెండ్లంతోని తగువులాడుతడొకడు
తాగమని పెండ్లాన్ని బిలిలాడుతాడొకడు
సీర శేరం కాడ సిన్న గొడవ జరిగి
అలిగిన పెండ్లాన్ని ఆడుకుంటాడొకడు
సంతలో సంసారమంత బైటేసుకొని
ఇంటికోయే ముందు ఇద్దరౌకట్టితారు సంతా
మా ఊరి సంత” ఇట్లు చెప్పుకుంట బోతే గోరటి
వెంకన్న పాటల ప్రవాహం ఆగదు. తెల్లవారైనా
ఒడువదు. గంటలు రోజుల తరబడి ముచ్చ
చీంచినా అంతు దొరకడు. మనకే ఇగ ఇయ్యాల్చి
సాల నిపించే అంత సారం, సంతృష్టి ఆ పాటల
నిండా నికిప్పమై వుంటది.

తెలంగాణ ఉద్యమం ప్రారంభంలో
“సేతానమేడుంది రా తెలంగాణ సేలన్ని బీళ్లాయె
రా” అంటూ ఇక్కడి రైతన్నల దీనస్మితిని సోకంబెట్టి
చెపుతడు. చెరువు, కుంటల దుష్టిని ప్రా జెక్కలు
పూర్కిరాక, నీళ్లురాక అ ల్లాడుతున్న కరువు గోసతో కన్నేచి ప్రవాహమై
తడు. రాగాన్ని అలుగు దుంకిస్తదు. పల్లవల్లుని ఏకంజేసి నీళ్లకోనం
జనం దండుగట్టి ముందు నిలిసేటట్టు జేస్తదు. వాగు ఎండిపోయిన
దుఖాన్ని జనం కండ్లలో అలుగులు పోపిస్తదు.

1948 మొదలు తెలంగాణ ప్రాంతానికి వలసాచ్చి పెత్తనం
చెలాయిస్తున్న సీమాంధ్రుల మీద విరుచుక పడతడు. తెలంగాణ
నీళ్లు, నిధుల, ఉద్యోగాలు కొల్లగొడుతూ ఎక్కడ జూసిన సీమాంధ్ర
లే తిష్ఠ వేసింద్రని ఇక్కడి సంస్కరి, సంప్రదాయాలను మంట గ
లుపుతుండ్రని రిగిలిపోయి రంగంగం జేస్తదు. ఎగిరి దునికి దుమ్ము
లేపుతడు. ధూంధాం జేస్తదు.

“పరుగు పరుగునొచ్చినారు పట్టముల వాలినారు
వలసాచ్చి నదే మరిచి వతన్దారులయ్యానారు
బర్రెజినగలోతె బట్టిరి జిల్లేడమ్మ జిట్ట
మన బతుకాగం జేయబట్టిరి జిల్లేడమ్మ జిట్ట

యాడనించి వచ్చినారో ఈడ పీరమేసినారు
గుమ్మాలకు బొమ్మలోతె గుఢ్లు ఎల్లపెట్టినారు
వి అఫీన్ మెట్లుక్కిన జిల్లేడమ్మ జిట్ట
వాడెదురుగంనే కూసుంటదు జిల్లేడమ్మ జిట్ట
నిధులు దోసి నీళ్లు మలిపి నిండుగ మనలను ముంచే
త్యాగమేదో జెసినట్టు తెగఫోజులు గొడుతున్నరు” ఈ పాటని వేలాది
ధూంధాం వేదికల మీద రసమయి బాలకిషన్ తనగాంతలో దు
మ్ము దుమ్ము జేస్తదు. యుద్దరంగాన్ని తలపిస్తదు. పరుగులు పెట్టి
ఆంద్రోళ్లని పొలిమేరదాక తరిమినతం పనిజేస్తదు.

తెలంగాణతో ముఖ్యంగా ప్రైధ్రాబాద్ని ఆంద్రోళ్ల అడ్డజెసు
కొని ఎక్కడికక్కడ్నీ పొతుకపోయిన సీమాంధ్రుల్ని సూటిగ ప్రశ్నిస్తదు.
వేరుబడి ఎవరి బతుకు వారు బతకాలని ఆకాంక్షిస్తదు. తెలుగు
భాష ఒక్కటినంత మాత్రాన కలిసి ఉండాల్చిన అవసరం లేదని భ
రాకండిగ జెస్తదు.

“ఇద్దరం విడిపోతె భూమి బద్దలపుతుందా
ఇండియ పాకిస్తా నోతె ఇనుప కంచె బిడుతుందా
రావచ్చ పోవచ్చ రొయ్యలమ్ముకోవచ్చ నువ్వు పద్యం బాడితే
మేము పరవశించనూ వచ్చు

నీ ఇల్లి బండి అడ్డజూగ నీవే నిలుపుకోవచ్చ సెక్రబేరియట్ల
మాత్రం నీ చక్రం దిప్పనియ్యం

తెలుగు జాతొక్కటిని ఒగల బడి పోతున్నవ్ ఒక్కతల్లి బిడ్డలము
ఒప్పుకుంటము నిజమే

భాష ఒక్కతైతే నన్ను బాద పెట్టాలనుండ జాతి ఒక్కతైతే
నన్ను గోతిల ఎయ్యాలనుండ

పోలికలుండొచ్చ గాని పొం తన యాడుంది మనకు
పొమ్ముటే పోవేందిరా పోరా ఓ వలసవాది...” అంటూ తెలంగాణ
ఉద్యమాన్ని ఉర్రూతలుగించే ఎన్నో పాటల్ని అందించిందు. ధూం
ధాం వేదికల మీద తానే స్వయంగా శ్రీను, శివల ధోలక్ సహకారం

తో ఇతర కవుల, గాయకుల కోరన్ సపోర్ట్స్ లక్ష్మాది మందిని అనందదోలికల్లో ముంచెత్తిందు. తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధనే ద్వేయంగా చిందులుదొక్కిందు. ఇట్లు గోరటి వెంకన్న తన మూడు దశాబ్దాల పాటల ప్రస్తావనలో ఎన్నో విజయాలను సాధించిందు. లెక్కలేనంత అభిమానాన్ని మూటగట్టుకుందు. స్టోర్ హీరోలకు సైతం లేని ఇమేజ్స్ నే తన సాంతం చేసుకుందు. తన పాటలన్నింటిని 1994లో ఏకునాదం మోత, 2002లో రేలపూతలు, 2010లో అలచంద్ర వంక, 2016లో పూసిన పుస్తమి అనే పుస్తకాలను ప్రచురించిందు. పాటల సీడీలుగా విడుదల చేసిందు. ఇంకా సోయగం, రావిసీడ, పాటకథే నాకథ అనే ఆటోబియోగ్రఫీతో పాటు వ్యాసాలు, గేయ ఖండికలు వంటి పుస్తకాలు వరెన్నో రాబోతున్నాయి.

గోరంటి వెంకన్న రేలపూతలు ఉత్తమగేయ సంపుటిగా తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం 2007లో “హంస” అవార్డును ప్రదానం చేసింది. 2011లో కర్రాటుక ప్రభుత్వం గోరటి వెంకన్నకు “లంకేష్” అవార్డును ప్రకటించింది. గోరటి వెంకన్న పాటలకు 2014లో “సినారే సాహితీ గౌతమి పురస్కారం” ప్రకటించింది. శివారెడ్డి తర్వాత ముహ్వ పద్మపతి రంగయ్య అవార్డును గోరటి వెంకన్నకు ప్రటికటించిందు.

ఈ క్రమంలోనే తెలంగాణ ఉద్యమానికి అనేక పాటల్ని అందించిన గోరటి వెంకన్నకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రతిష్ఠాత్మక కాళోజీ నారాయణరావు అవార్డును ఆయన 102వ జయంతి సందర్భంగా ప్రదానం చేసింది.

“అన్నపు రాసులు ఒకచోట ఆకలి మంటలు ఒక చోట / హంస తూలికలోక చోట అలిసిన దేహము లోక చోట / సంపద

లన్ని ఒక చోట గంపెడు బలగం ఒక చోట” అన్న ధిక్కార స్వరం కాళోజీది. అట్లాంటి ఒక ప్రజాకవి పురస్కారాన్ని మరో ప్రజాకవి, వాగ్గేయకారుడు గోరటి వెంకన్నకు ప్రదానం చేయడం ఆనందించడిన విషయమే.

ఆ మహాకవులు కోరుకున్న ట్ల్యూ కవులు, రచయితలు, కళాకారులు ఎప్పుడు ప్రజల పక్షమే. అదే సందర్భంలో, అరవై సంవత్సరాల సీమాంధ్ర పాలనలో సర్వం కోల్పోయిన తెలంగాణ రాష్ట్రంలో ప్రస్తుత స్థితిగతులను గ్రహించిన తెలంగాణ కవులు, కళాకారులు ప్రభత్యానికి అండగ నిలబడ్డరు.

“ఎదమీద దిగులు బండ జరిగి బాధ దొలిగినో ఎండీన శెలిమ నిండిన అనుభూతి కలిగినో / ఏ నోముల వరమో అమరుల శ్యాఘలమో ఏ పూజల ఘలమో కేసీయారు దిక్క ఘలమో / ఎదురు చూసినా కల ఎన్నెలై రాలెనిలా.... / రాములోరి సీతమ్మా సీతమ్మారి రామయ్య.. సముక్కా సారక్కో ఎములవాడ రాజన్న” అంటూ తన మనసులోని భావాన్ని పాటగ జేస్తాడు. చెరువు కుంటలు నిండి ప్రాకెట్టులల్ల నీళ్ళు అలలై ఆటాడుతుంటే ఆనందపడ్డదు. వృద్ధులు, వికలంగుల కండ్లల అనందాన్ని చూసిన గోరటి వెంకన్న గత పాలకులకంటే ప్రస్తుత ప్రభుత్వం తీరు ఏంతో మేలని అన్నాడు.

తన బైరాగితత్వంతో తెలుగు సాహిత్యాన్ని నుసంపన్చం చేసిన గోరటి వెంకన్న పదాలకు, తన పాటల పల్లవులకు పద్మాలు విరబూయాలని ఆశిద్దాం.

-అంబటి వేకువ

మొబైల్: 94927 55448

మెయిల్: varjj.ambati@gmail.com

కార్యక్రమానికి పోజిట్రన్ సాహితీప్రియులు, అభిమానులు

అక్షర చిత్రకారుడు అక్బ

ఒక కవి, రచయిత తన అక్షరాల తో పారుకులతో అనుసంధానం కావడం కొంత తేలికే. రంగులతో, రేఖలతో ఇలా చేయడం మాత్రం ఎంతో కష్టం. అలాం దీ దాన్ని ఎంతో అలవోకగా సాధించారు అక్బర్. అంధ్రజ్యోతిలో పాతికేళ్లుగా పని చేస్తున్న అక్బర్ గురించి తెలియని వారు మరీ ముఖ్యంగా తెలంగాణ, అంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాల్లో ఉండరంబే అతిశయోక్తి కాదు. దేశవిదేశాల్లో ప్రభూతి పొందిన తెలుగు ఆర్టిస్టు ప్రముఖుల్లో ఆయన ఒకరు. అక్బర్ వేసే వేసే చిత్రాలు, గీనే రేఖలు చూసేవారిని కట్టిపడేస్తాయి. ఆ పెయింటింగ్స్‌ను చూసేవారు వాటితో వెంటనే కనెక్ట్ కాగలుగుతారు. సందర్భానికి తగినట్లుగా ఆయన ఒక్కసారి అధునిక చిత్రలేఖన సంప్రదాయాలను అనుసరిస్తుంటారు. సుమారుగా మూడు దశాబ్దాలుగా ఆయన ఈ రంగంలో ఉన్నపుటీకీ ఆయన చిత్రలేఖనాలు మాత్రం నిత్యనూతనంగా ఉంటాయి. ఔత్సవాలలో ఉన్నపుటీకీ ఆయన చిత్రలేఖనాలు మాత్రం నిత్యనూతనంగా ఉంటాయి. అందుకు కారణం వాటిల్ని జీవమే. గీతలకు జీవం ఇచ్చే శక్తి ఆయనకు ఉంది

చిత్రకళను ఆయన ప్రత్యేకంగా ఎవరి వద్ద కూడా అభ్యసించలేదు. సాంతంగా నేర్చుకున్నారు. బాల్యం నుంచి గీసిన బొమ్మలు ఆయనను చిత్రలేఖనం దిగగా పయనింపజేశాయి. చిన్నతనంలోనే ఆయనకు చార్కోల్, ఇంక్, ఆయల్, ఇతర మాధ్యమాలు అంటే

మక్కువు పుట్టింది. వాటిని ఉపయోగించి చిత్రించేవారు.

అక్బర్ మహమ్మద్ ఖమ్మం జిల్లా పాల్వంచలో జెన్నించారు. బాల్యం అంతా ఖమ్మం జిల్లా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో గడిపారు. ఆదే ఆకాంక్ష ఆయనను 2002లో న్యూయార్కులో భారతీయ గ్రామీణ సంస్కృతిపై తన సిరీస్‌ను ప్రదర్శించేందుకు తీసుకెళ్లింది.

సంస్కృతి, చరిత్ర, జీవితం, నాగరికతలను వ్యక్తం చేసే, ప్రతిఫలించే ఒక నిశ్శబ్ద భావప్యక్కిరణగా చిత్రలేఖనాన్ని అక్బర్ భావిస్తారు. ఆక్రిలిక్స్ వంటి మాధ్యమాలను ఉపయోగించి సెన్సువాలిటీ నుంచి ట్రీడమ్ దాకా ఆయన ఎన్నో అంశాలపై బొమ్మలు వేశారు. సూఫీ సుస్టాటో ఒక చార్కోల్ సిరీస్ కూడా వీటిలో ఉంది. ఆయన వేసిన బొమ్మలను చూస్తుంటే, ఆ చూసిన ప్రభావం నుంచి తేరుకోవడానికి కొన్ని నిమిషాల నుంచి కొన్ని రోజుల సమయం పడుతుంది. సూఫీ సిరీస్‌లో వేసిన ఘకీర్ బొమ్మను చూస్తే, ఆ ఘకీర్ చూపులు కొంతసేపటి దాకా మనల్ని వెంటడుతున్నట్లుగా ఉంటాయి. సూఫీ తాత్క్వికత ఆ సిరీస్‌ను చిత్రించేందుకు ఆయన ఎంచుకున్న మాధ్యమంపై కూడా పడింది. “సూఫీయిజం సింహిసిటీని ప్రతిఫలించాలన్నది నా ఆకాంక్ష, అందుకే రంగులకు బదులుగా చార్కోల్సు ఎంచుకున్నాను” అని అంటారు ఆయన.

అక్బర్ చిత్రకారుడు మాత్రమే కాదు. రచయిత కూడా. చిత్రకళతో, కళాకారులతో, సాహిత్యంతో, సాహితీకారులతో ఆయనకు గల అనుబంధం ఈ రంగాల్లో కనిపిస్తుంది. ఒక రంగంలో సాధించిన స్థాయిలో నైపుణ్యం మరో రంగంలోనూ సాధించడం ఎంతో కష్టం. అక్బర్ మాత్రం దీనికి మినహాయింపు. రంగాల్లోనూ

చేయితిరిగిన వ్యక్తి. రంగులు వేయడంలో, గీతలు గీయడంలో ఎంత నేర్చు ఉండో అక్కరాలతో మదిలోని భావాలను మనోహరంగా వ్యక్తం చేయడంలోనూ అంత నేర్చు ఉండి. అక్కర చిత్రకారుడు. సమాజంలో మార్పును ఆశించే, ప్రతిఫలించే సామాజిక ఉద్యమ కారుడు. తెలంగాణ ఉద్యమంతోనూ ఆయన అనుబంధం గొప్పది. సమాజహాతం కోసం జిరిగే ఎన్నో కార్యక్రమాల్లో చురుగ్గా పాల్గొం బారు. వాటిల్లో తన చిత్రాలను విక్రయించగా వచ్చిన సామ్యును ఆయా స్వచ్ఛంద, సామాజిక సంస్థలకు అందజేస్తుంటారు. ఆయన భార్య పసుపులేటి గీత సాహితీరంగంలో ఎంతో పేరు పొందారు. అమె సహకారాన్ని ఆయన గుర్తు చేసేసుకుంటూ ఉంటారు.

అక్కర్ ఎంతో తక్కువ కాలంలోనే తన అసామాన్య కృషితో ఎంతో ప్రాచుర్యం పొందారు. తమ కథలకు, కవితలకు, పుస్తకాల కవర్ పేజీలకు అక్కర్త బొమ్ములు వేయించుకోవాలనువారు అనంభ్యాకంగా ఉంటారు. అక్కర్ వేసిన చిత్రలు ఎంతోమంది ప్రముఖుల వద్ద ఉన్నాయి, ప్రముఖ నాయకులు, వాణిజ్యవేత్తలు, నటులు, ఇతర రంగాల ప్రముఖులెందరి వద్దనో ఈ చిత్రాలను చూడవచ్చు. ప్రముఖ కార్పొరేట్ సంస్థలు ఈయన చిత్రాలను కొన్నాయి. అయినా కూడా, మార్కెట్ ఒరవడిలో కొట్టుకుపోకుండా

కళను, జీవితాన్ని, తన సామాజిక దృక్పథాలను సమతల్యం చేసేసుకుంటూ ఉన్నారు. ఎన్నో విషపు, ఫెమినిస్ట్, దళిత, ముస్లిం, తెలంగాణ సాహిత్య ఉద్యమాలతో ఆయనకు అనుబంధం ఉంది. అతి తక్కువ రంగుల్లో ఎక్కువ ఉద్వేగాలను అందించేందుకు అక్కర్ ప్రయత్నిస్తుంటారు. ఈ విషయంలో ఎం.ఎఫ్ హాసేన్ అదర్పమని అంటారు. ఘవాద్, లక్ష్మాగాండ్ల నుంచి ఎంతో స్వార్థి పొందారు. హనుమంతరావు (గ్యాలరీస్పేస్) తనను ఎంతగానో ప్రోత్సహించారని అంటారు అక్కర్. జీవితం లేదా జోవులను వ్యక్తం చేయడానికి ఒక మాధ్యమం చిత్రలేఖనం అని ఆయన విశ్వసిస్తారు. ఆ విశ్వాసాన్ని ఎంతో బలంగా తన రేఖల్లో వ్యక్తం చేస్తుంటారు. సబ్సెక్ట సారాంశాన్ని ప్రకాశింపజేసేదిగా అది ఉంటుంది. కాలానికి అతీతంగా ఒకదాన్ని చిత్రించేందుకు సృజనాత్మకత, పరిజ్ఞానం, సైప్యం అవసరం. ఈ మూడూ కలబోసుకున్న ఆప్రిస్టు అక్కర్.

“కథ / కవిత, చిత్రలేఖనం రెండింటినీ పారకులు / వీక్షకులు చదువుతారు. ఈ రెండూ వేటికవే సమాంతరాలు కాదు. ఇవి రెండూ కలసి ప్రయాణించినప్పుడు ఒక విష్ట ప్రయోజనంతో కూడిన స్థూన సాధ్యమవుతుంది. ఎందరో కవితలకు / కథలకు నేను బొమ్ములు వేశాను...వాళ్ళ రచనలు చదివి. ఆ భావనల దారిలోనే ఇంకొంచెం ముందుకు ప్రయాణించి నేను గీసిన బొమ్మలే ఎక్కువ” అని అంటారు. చిత్రకారులకు సాహిత్యం గురించి, రచయితలు, కవులకు సమకాలీన చిత్రలేఖనం గురించి కొంతైనా అవగాహన ఉండాలని ఆకాంక్షిస్తారు అక్కర్.

ఇరవై ఐదేళ్ళ క్రితం ఆంధ్రజ్యోతిలో ఆప్రిస్టుగా చేరిన అక్కర్ కుంచె ఇప్పటిదాకా వేలు, లక్ష్మల బొమ్ములు తెలుగు సాహిత్యానికి, పత్రికా సమాజానికి అందిస్తూ వస్తున్నది. తెలంగాణ మలిదశ ఉద్యమంలో అక్కర్ వేసినన్ని ఇలప్పేషన్లు, కవితలకు బొమ్ములు, ముఖచిత్రాలు ఏ ఆప్రిస్టు వేసి ఉండే అవకాశం లేదు. అలా ప్రత్యక్షంగా పరోక్షంగా తెలంగాణ ఉద్యమంలో అక్కర్ నిరంతరంగా పోరాడారు. ఇతర ఆస్తిత్వ ఉద్యమాలకు అక్కర్ కుంచె వెన్నుదన్నుగా నిలిచింది.

● 29వేల పై చిలుకు కథలకు కవర్ పేజీలు

- లక్ష్మల ఇలప్పేషన్లు.. కథలకు, కవితలకు 30 ఏళ్లగా
  - 25 ఏళ్లగా ఉద్వేగ జీవితం ఆంధ్రజ్యోతిలో
  - తెలంగాణ 10 జిల్లాల్లో ఉద్యమంలో భాగంగా ఆర్ట్ క్యాంపిలలో పాల్గొన్నారు.
  - తెలంగాణ ఉద్యమం జరుగుతున్న సమయంలో ఎడిట్ పేజీ వ్యాసాలకు వేలాది బొమ్ములు
  - బ్యానర్స్, పోష్టర్స్
  - పెయింటర్గా 4 సోలో పోలు
  - 70కి పైగా గ్రూప్ పోలు
  - 30కి పైగా ఆర్ట్ క్యాంపిలు
  - దేశ విదేశాల్లో ప్రదర్శనలు
  - లోగోలు, మ్యాగజైన్ డిజైన్
- ఆంధ్రజ్యోతి రీ-డిజైన్
- కవిత్వం సభలు, కథల సభలు జరుగుతుండగా స్పాంటేనియస్ డయాన్ పెయింటింగ్స్ 4 చోట్లు
- కె.ఆర్.నారాయణ్ ప్రశంసలు
- అమితాబ్ ప్రశంస
- ఇంకా అనేక మంది ప్రముఖులు
- పద్మశ్రీ జగదీష్ మిట్టల్ గారి కలెక్షన్లో పెయింటింగ్స్

అక్కర్ వేసిన బొమ్ములను అంకెల్లో చెచితే అశ్వర్యపోని వారుండరు.

- 29వేల పైచిలుకు కవిత్వం, కథలకు కవర్ పేజీలు
- 70కి పైగా గ్రూప్ పోలు
- 30కి పైగా ఆర్ట్ క్యాంపిలు

-శ్రీనాథ్

|దక్కన్ ల్యాండ్|

ఈ పేజీ తరువాయి

రామాయణం బతుకమ్మ పాట 90పుటలలో ముద్రింపబడి ఉంది. వాల్మీకి రామాయణం థాయలోనే బాల, అయ్యాధ్య, అరణ్య, కిష్మింధ, సుందర, యుద్ధకాండములుగా రచించారు. చరణాలు చిత్రరలులో ఏయ్యాల, పలతు అనే ఆకృతాలు రచించినారు. మాత్రా ఛందస్సులో రచింపబడిన ఈ కృతి రంగాపురం నెంకటేశ్వరునికి అంకితం చేశారు.

గోనబుద్ధారెడ్డి విరచిత “రంగనాథరామాయణం” పాలమూరు జీల్లాలోనే 13వ శతాబ్దిలో రచింపబడింది. వాల్మీకి రామాయణం లో లేని అనేకాంశాలు రంగనాథ రామాయణంలో ప్రవేశపెట్టిన ఘనత గోన బుద్ధారెడ్డికి దక్కుతుంది. బుక్కు సిద్ధాంతిగారు కూడా ‘రామాయణం బతుకమ్మ పాట’లో ‘కుశలత బతుకమ్మ పాటలో’ రంగనాథ రామాయణం, జనశ్రుతిలోగల అంశాలను ప్రవేశపెట్టి నస్వతను సాధించారు.

రంగనాథ రామాయణంలో గల కాకాసురుని కథ, లక్ష్మణ రేఖ, కైకని రావణనికి చేసిన హితబోధ, ఇందజిత్తు నాగాప్రతిపయోగం, శుక్రుని సులహాతో హేశామం, కాలనేమి వృత్తాంతం, మాల్యపంతుని వృత్తాంతం తదితర అంశాలను తన బతుకమ్మ పాటలో వివరించిందు. ఈ విశేషాలు వాల్మీకి రామాయణంలో కనిపించవు.

తర్వాత ఉత్తర రామాయణ కథను కుశలలో బతుకమ్మ పాటగా రచించిందు. కుశలవక్థాలో రెండు నూతన అంశాలను, అవాల్మీకాలను ప్రవేశపెట్టిందు.

1. సీత శయ్యగృహాలో ఆమె తల కింద రావణుని చిత్రపటం రామునికి కనిపిస్తుంది. దాన్ని రాముడు అపారథం చేసుకొని సీతను అడవులకు పంపుతాడు. ఇదంతా రాక్షస మాయుయని చెల్లులు శాంత వివరించినా రాముడు నమ్మడు. ఇది జనుల్లో ప్రచారంలా వుంది.
2. కుశలవుల ఇన వృత్తాంత సందర్భంలో కూడా జనంలో ప్రచారంలో వున్న జానపద కథను ప్రవేశపెట్టిందు. దీని ప్రకారం సీతకు కవలలు జన్మించలేదు. కుశదొక్కడే జన్మించిందు. కుశలవుల వృత్తాంతం:

ఒకసాడు సీతమ్మ వాల్మీకి దగ్గరకు వెళ్ళి త్వరగా గంగాస్నానం చేసివస్తానని, అంతవరకు ఉయ్యాలలో న్ను కుశన్ని చూస్తుండమని వెళుంది. మార్గదర్శిలో ఒక చోట కొన్ని కోతులు చెట్లపై తమ పిల్లలను పొట్టకు కర్మకొని గంతులేస్తుంటవి. అది చూసి సీతమ్మ మీరెంత పొపాత్ములు. పసిపిల్లలను బాధపెడ్డున్నారు. ప్రమాదం జరిగితే మీకేనష్టం కదా అని హెచ్చరిస్తుంది. అప్పుడు ఆ కోతులు అమ్మా! మేము మీవలెకాదు. మీరు మానవులు. పిల్లలను ఒక చోట వదిలేసి, మీరు మరోచోట పనులు చేసుకొంటారు. మేమట్ల కాదు తల్లికి పిల్ల, పిల్లకు తల్లిగా అంటిపెట్టుకొని ఉంటాం అని కోతులు జవాబు చెప్పినవి.

ఈ మాటలు విన్న సీత బాలునిపై మమకారంతో తిరిగి వాల్మీకి ఆశ్రమానికి వస్తుంది. కుశన్ని ఉయ్యాల నుండి ఎత్తుకొని వెళుంది. అప్పుడు వాల్మీకి మహార్షి యోగవిద్రులో వున్నారు. కాబట్టి సీత కుశన్ని ఎత్తుకెళ్ళిన విషయం చూడలేదు. కొంత సేపటికి ధ్యాన నిద్ర నుండి లేచి ఉయ్యాలపైపు చూస్తే కుశడు కన్నించలేదు. ఈ వార్త తెలిసే సీత చస్తుందో, బతుకుతుందో అని భయపడి ఎద్ర మట్టితో బొమ్మును చేసి ప్రాణం పోసి ఉయ్యాలలో పడుకోబడ్డాడు. కొంత సేపటికి సీత కుశనితో ఆశ్రమానికి వచ్చి ఉయ్యాలలో న్ను బాలుని చూసి అశ్వరూపోతుంది. అప్పుడు వాల్మీకి జరిగనదంతా దివ్యదృష్టితో గ్రహించి సీతకు వాస్తవం తెలిపి, ఆ బాలునికి లవుడు అని పేరు పెట్టి ఇష్టరిని పెంచమని సీతకు చెప్పిందు.

ఈ కల్పనను బుక్కు సిద్ధాంతిగారు ఎక్కుడి నుండి గ్రేహించాడో తెలియదు. ఈ కల్పన ప్రకారం కుశలవులిడ్డరిలో ఒకరు తండ్రి పోలికతో, ఇంకొకరు తల్లి పోలికతో ఉన్నట్లుగా భావించాలి. శ్రీ రామచంద్రుని కుటుంబమంతా సంతోషంగా కలుసుకోవడంతో ఉత్తర కాండ పుభాంతం, సుఖాంతం అవుతుంది. కుశలవ బతుకమ్మ పాటను వేపూరి భక్తులు ముద్రించినందువల్ల దీనికి “వేపూరు కుశలవ బతుకమ్మ పాట” అనే పేరు కూడా నిలిచింది. ఈ పేరును బట్టి కొందరు ఇది వేపూరు హనుమద్భాసుకృతమని భ్రమ చెందినారు.

1930లో ముద్రితమై, ప్రచారంలో లేని ఈ రామాయణ బతుకమ్మ పాట, కుశలవ బతుకమ్మ పాటలను తెలంగాణ రాష్ట్రం ఆవిర్భవించి తర్వాత ఈ రెండు లఘుకృతులను తిరిగి ముద్రించిన నాగరీకర్నూలులోనీ వెన్నెల సామీత్య అకాడమీ నిర్మాపకులు ముచ్చర్ల దినకర్, సంబరాజు రవి ప్రకార్ బహుధా ప్రశంసనీయులు.

వీరికి వెన్నుదన్యుగా నిలిచిన దా॥ కపిలవాయి లింగమూర్తి గారు, గుండోజు యాదగిరి శత్థా ప్రశంసనీయులు. సామూజిక షక్యతకు, తెలంగాణ సంస్కృతి సంప్రదాయాలకు నెలిపైన ‘బతుకమ్మ’ పండుగ నాటికి ఈ లఘు కృతులు-బతుకమ్మ పాటలు-ఉయ్యాల పాటలు ఆవిష్కృతమై తెలంగాణ రాష్ట్రమంతటా మాఫిక ప్రచారం పొంది, ఆడపడుచుల నాల్మలపై నర్తించాలని ఆకాంక్ష. మరుగున పడిన తెలంగాణ రచయితల రచనలు వెలుణగోలకినికి తేవడానికి పరిశోధకులను, రచయితలను, ప్రమంతకర్తలకు తెలంగాణ ప్రభు త్వీం పూర్తిగా అండదండలు అందించి, ప్రోత్సహించాలని కోరుకుంటున్నారు.

పాలమూరు జీల్లా సోదర కవిత్రయ్యగారు ప్రసిద్ధిపొందిన వావిళ్ళ బుక్కు సిద్ధాంతి, పంచాక్రి, వేదాంతి రచనలను, అముద్రిత, ముద్రితకృతులను పునర్పుందించి ముందుతరాల వారికి పరిచయం చేయాలి. ఈ తెలంగాణలో ప్రభావించిన తొలి రామాయణం బతుకమ్మ పాట వేరు కూడా నిలిచింది. ఈ పేరును బట్టి కొండరు ఇది వేపూరు హనుమద్భాసుకృతమని భ్రమ చెందినారు.

-డా. బుక్కు బాలస్సామీ

సెల్: 9441477699

22వ పేజీ తరువాయి

నిజాం ప్రయత్నించారు. తదనంతర కాలంలో నాలాల పరిస్థితి అధ్యాన్యనుగా మారింది. మూసీ నదిలో ఒకప్పుడు రవాణా వ్యవస్థ కూడా ఉండింది. హైదరాబాద్లో ఉన్న చెరువులు మనకు గర్వకారణం. దుర్గం చెరువు ఒకప్పుడు హైదరాబాద్ ఇతరుల ఆక్రమణిలకు గురికాకుండా కాపాడింది. అక్కడి నుంచి గోల్గొండ కోటకు నీటి సరఫరా వ్యవస్థ ఉండేది. గతంలో పాలకులు స్థానిక ప్రాంతం భోగోళిక, వాతావరణ పరిస్థితుల పై అవగాహనతో నీటి ప్లానింగ్ చేశారు. వాటిని అర్థం చేసుకోకుండా ఆ తరువాతి పాలకులు వ్యవహరించారు. మూసీనది ప్రహారోనికి అడ్డకుంలు కల్పించారు. కొన్ని దశాబ్దాలుగా ఇలా జరుగుతానే ఉంది. మూసీ నది పూర్వాభవాన్ని మనం సాధించాలి. ఒకప్పటి ఉద్యానవనాలను కాంక్రీట్ జంగిల్స్గా మారుస్తున్నాం. గతంలో గొలుసుకట్టు చెరువులు ఉండేవి. ఇప్పుడు ఆ గొలుసులన్నీ తెంచేశాం. చెరువులకు వరద ఎక్కువైతే ఆ నీరు వెళ్ళేందుకు నిజాం పాలనలో ప్రత్యేక కాలువలు ఏర్పాటు చేశారు. ఇప్పుడవన్నీ ధ్వంస మయ్యాయి. అందుకే వరద నీరు రోడ్పైకి చెరుకుంటోంది.

భూ వినియోగానికి సంబంధించి రెసిడెన్షన్యల్, కమర్సియల్ అంటూ వివిధ జోస్సను ఏర్పాటు చేసినప్పటికీ, వాటిని ఇష్టం వచ్చి నట్టుగా మారుస్తున్నారు. ఉల్లంఘనులు జరిగినా పట్టించు కోవడం లేదు. మూడేళ్ళ నుంచి నగరంలో ఉప్పోగెతలు పెరిగిపోతున్నాయి. ప్రతీ ఒక్క చర్చకు ప్రతిచర్చ ఉంటుంది. ఇప్పుడవే జరుగుతోంది. మనం చేసిన వీధ్వంసాలకు ప్రతిఫలాలను అనుభవిస్తున్నాం. సహజ డ్రైయేజీ వ్యవస్థ ధ్వంసమవతోంది. అలాంటప్పుడు కృతిమంగా డ్రైయేజీ వ్యవస్థలను ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. అందులో విఫలమవుతున్నాం. చెరువులకు నీళ్ళు అందడం లేదు. ఆ నీళ్ళు ఇతరర్లాగా వెళ్ళేందుకు మార్గాలు లేవు. మరి పరిస్థితిని ఏవిధంగా నియంత్రించగలం. నగరంలో ఓపెన్ స్టేన్లు లేకుండా పోతున్నాయి. ఉప్పోగెతలను అదుపులో ఉంచేందుకు అవి అవసరం. ఆ విషయాన్ని ఎవరూ పట్టించుకోవడం లేదు. ఫలితంగా వాతావరణంలో మార్పులు చోటు చేసుకుంటున్నాయి. వ్యాధులు కూడా అధికమవుతున్నాయి.

మూసీనది ప్రహారోనికి అడ్డకుంలు కల్పించారు. కొన్ని దశాబ్దాలుగా ఇలా జరుగుతానే ఉంది. మూసీనది పూర్వ వైభవాన్ని మనం సాధించాలి. ఒకప్పటి ఉద్యానవనాలను కాంక్రీట్ జంగిల్స్గా మారుస్తున్నాం. గతంలో గొలుసుకట్టు చెరువులు ఉండేవి. ఇప్పుడు ఆ గొలుసులన్నీ తెంచేశాం. చెరువులకు వరద ఎక్కువైతే ఆ నీరు వెళ్ళేందుకు నిజాం పాలనలో ప్రత్యేక కాలువలు ఏర్పాటు చేశారు. ఇప్పుడవన్నీ ధ్వంసమయ్యాయి.

నేడు నగరాలు పల్లెల కంటే ఎక్కువ వర్షాలను చివిచూస్తున్నాయి.

హైదరాబాద్లో ఇప్పుడు చేయాల్చింది గొలుసుకట్టు వ్యవస్థలను పునరుద్ధరించడం. చెరువుల నీళ్ళు కలుపితమవుతున్నాయి. చెరువుల కట్టలు బలహినమవుతున్నాయి. చెరువులు అక్రమణిలకు గురవుతున్నాయి. ప్రజల్లో కూడా మార్పు రావాలి. ప్రభుత్వం ఒక్కటే ఏమీ చేయలేదు. మెరుగైన డ్రైఎంజీ వ్యవస్థ చక్కబెంగోద్దుల నగర జీవనాన్ని అందిస్తుంది. ఒక ప్రాంతంలో కట్టడాలు లేనప్పటి తో పోలిస్టే కట్టడాలు వచ్చిన తరువాత వరద నీటి ముఖ్య 2.5 రెట్లు పెరుగుతుంది. ఇలాంటి వాటిని దృష్టిలో ఉంచుకొని ప్లానింగ్ చేసుకోవాలి. డ్రైఎంజీ పునరుద్ధరణ ప్రాజెక్టులు చేపట్టాలి. ఇందులో హారసంస్థలను ఖాగస్టోములుగా చేయాలి. కాలసీవాసులు స్వచ్ఛం దంగా ముండుకు రావాలి.

జకే మాస్టర్ ప్లాన్ ఉండాలి....యం. వేదకుమార్

పట్టిప్పమైన మాస్టర్ ప్లాన్ ఉంపేనే నగరం అభివృద్ధి చెందుతుంది. రకరకాల మాస్టర్ ప్లాన్లకు బదులుగా ఒకే మాస్టర్ ప్లాన్ అమలయ్యేలా చేసేందుకు ఎఫ్బీపేచ్ కృషి చేసేంది. స్టోర్ నీటి అంటే కీన్, గ్రిన్, లివబిలిటీ అనే అర్ధంలో కూడా చూడాలి. నగర విస్తీర్ణం పెంచుకుంటూ పోతున్నాం తప్పితే మాలికవసతులను ఆ స్థాయిలో పెంచుకోలేకపోవడం ఆందోళన కలిగిస్తోంది. ఎఫ్బీపేచ్ ఉపాధ్యక్షుడు ఎం. హెచ్. రావు, త్రిజరర్ దాక్టర్ రావు వి. బి. జి చెలికాని కూడా ఈ సందర్భంగా ప్రసంగించారు. వి. ప్రకాష్, రాంగోపాల్, నరహరి, సాచీర్, శేఖరి, సత్య మూర్తి, రాణా ప్రతాప్, ఇందిర తదితరులు ఈ కార్బూక్యులంలో పాల్గొన్నారు.

- కట్ట ప్రభాకర్, సమన్వయకర్త, ఎఫ్బీపేచ్

JBR ARCHITECTURE COLLEGE

H Y D E R A B A D

(Approved by Council of Architecture, New Delhi - Affiliated to JNA & FAU Hyderabad)

6-3-248/1/1A, 2nd Floor, Bhaskar Plaza, Road No. 1, Banjara Hills, Hyderabad - 500 034. Telangana, India
Ph : 040-66105270, 9703372442, 9703277053, E-mail : jbrarchitecture@gmail.com, www.jbrarchitecture.com

తెగుళ్ల నివారిస్తేనే లాభాల పనుపు

మచ్చ తెగులు ఈదురుగాలులతో కూడిన వర్షాలు, గాలిలో ఎక్కువ తేమ, తక్కువ ఉష్ణీగ్రత ఉండటం వలన వ్యాపిస్తుంది. పెద్దపెద్ద అండాకారపు మచ్చలు ఆకులపై అక్కడక్కడ కనబడతాయి. మచ్చలు ముధురు గోధుమ రంగులో ఉండి మచ్చ చుట్టూ పనుపు రంగు వలయం ఏర్పడుతుంది. ఆకు కాదఱై మచ్చలు ఏర్పడి కిందకు వాలి పోతుంది. దీని నివారణకు దృఢమైన విత్తనాన్ని ఎన్నుకోవాలి. మచ్చలు ఉన్న, ఎండిన ఆకులను తొలగించి కాల్చి వేయాలి. లీటర్ నీటిలో గ్రాము కొర్కెండిజమ్ లేదా 2.5 గ్రాముల మాంకోజింటో పాటు అర మిల్లి లీటర్ సబ్బునీరు లేదా థయో ఫానేట్ మిల్ట్రోల్ గ్రాము మార్పిమార్చి పిచికారీ చేయాలి.

ఆకుమచ్చ తెగులు: ఈ ఆకుమచ్చ తెగులు కూడా ఈదురు గాలులతో కూడిన వర్షాలు, గాలిలో ఎక్కువ తేమ, తక్కువ ఉష్ణీగ్రతల వలన వస్తుంది. మొదట ఆకులపై చిన్న, చిన్న పనుపు రంగు చుక్కలు ఏర్పడుతాయి. తరువాత చిన్నచిన్న గోధుమ రంగు మచ్చలుగా మారుతాయి. తెగులు ఎక్కువైతే ఆకుమాడి పోతుంది. నవంబర్, డిసెంబర్ నెలల్లో ఈ తెగులు ఎక్కువగా కనబడుతుంది. దీని నివారణకు ఈ తెగులు సోంకిన ఆకులను కత్తిరించి నాశనం చేయాలి. తాటకు మచ్చ తెగులకు సూచించిన మందులతో పాటు 1 మి.లీ ప్రోపికోనజోల్ లీటర్ నీటిలో కలిపి 15 రోజుల వ్యవధిలో రెండుసార్లు పిచికారీ చేయాలి.

దుంప, నేరుకుళ్ల తెగులు

విత్తన శుద్ధిలేని కొమ్ములు నాటడం, మురుగు నీటి పారుదల

సరిగ్గ లేకపోవటం, సమగ్ర యాజమాన్య పద్ధతులు పాటించక పోవటం, ఎదతెలిపి లేని వర్షాలు కురిసి మొక్కల చుట్టూ నీరు ఉండటంతో ఈ తెగులు సోకుతుంది.

లక్ష్మణాలు

ఈ తెగులు సోకి తే ఆకులు మందంగా వాడిపోయి గోధుమ రంగుకు మారి చివరకు ఎండిపోతాయి. తరువాత మొక్క పై భాగాన ఉన్న లేత ఆకులకు ఈ వ్యాధి వ్యాపిస్తుంది.

తల్లి కొమ్ములు, పీల్ల దుంపలు కుల్లి మెత్తబడిపోతాయి. చెడు వాసన పస్తుంది. నాణ్యత కూడా బాగా తగ్గుతుంది.

ధీని నివారణకు...

లీటర్ నీటికి మూడు గ్రాముల రిడోమిల్ ఎం.జెడ్ లేదా మాంకోజెబ్ లేదా 2 మి.లీ మోనోక్రాటోఫాన్ లీటర్ నీటి చొప్పున కలిపిన ద్రావణంలో కొమ్ములను 30-40 నిమిపాలు నానబె ట్పులి. తరువాత నీరు మార్చి లీటర్ నీటికి 5 గ్రాముల ట్రైకోడెర్యా విరిది కలిపి ఆ ద్రావణంలో 30 నిమిపాలు ఉంచి నీడలో ఆరబెట్టి నాటు కోవాలి. వేసిన పాలంలోనే పసుపు వేయకుండా వరి, వేరుశనగ, మక్కళాన్ని, జొన్న తదితర పంటలతో పంట మార్పిడి చేయాలి.

దుంపలు విత్తిన తరువాత జీలుగు, జనుము, వెంపలి, వేప, కానుగ తదితర పచ్చి ఆకులు లేదా ఎండు వరిగడ్డి, చెరకు ఆకులను పాలంపై దుంపలు మొలకలు వచ్చేంత వరకు కప్పడం వలన తెగులు ఉధృతిని కొంత వరకు తగ్గించవచ్చు.

-సి.పోవ్.పల్లవి, యు.కిషోర్ కుమార్, హ.అనిల్

ఏవెన్విలను క్రమబద్ధికరించాలి

ఏవెన్విల సేవలను క్రమబద్ధికరించాలని డిమాండ్ చేస్తూ నర్సులు ధర్మ నిర్వహించారు. ట్యూంక్ బిండ్ అంబేడ్కర్ విగ్రహం వద్ద తెలంగాణ యునైటెడ్ మెడికల్ అండ్ పోల్ ఎంప్లోయీస్ యూనియన్ ఆధ్వర్యంలో ధర్మ జరిగింది. కాంట్రాట్ పోస్టులను క్రమబద్ధికరించే ప్రక్రియ చేపట్టిన సేవధ్యంలో తమ సేవలనూ రెగ్యులరేజ్ చేయాలని డిమాండ్ చేశారు. పదో పీఅర్స్ ప్రకారం తమకు కనీస వేతనాలుగా రూ. 21,300 చెల్లించాలి ఉండన్నారు.

హాచేసీయాలో ప్రజా ట్రైబ్యూనల్ నివేదిక అమలు చేయాలి

ప్రైదరాబాద్ సెంట్రల్ యూనివర్సిటీలో శాంతి నెలకొల్పేందుకు గాను ప్రజా ట్రైబ్యూనల్ నివేదికను అమలు చేయాలని భోరం ఘర్ సోఫల్ జస్టిస్ సంస్ డిమాండ్ చేసింది. బాప్టిస్ట్ బాగ్ దేశోద్ధారక భవనంలో ఏర్పాటు చేసిన విలేకురుల సమావేశంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వ విక్రాంత ప్రథాన కార్యదర్శి కాకి మాధవరావు, పలు ప్రజా సంఘాల ప్రతినిధులు సజయ, వసుధా నాగరాజు, డాక్టర్ సునీత, డాక్టర్ లలిత మాట్లాడారు. విశ్వవిద్యాలయంలో కుల వివక్, పోలీసుల దౌర్జన్యంపై అధ్యాపకులు, ఉద్యమకారులు, న్యాయవాదులతో ట్రైబ్యూనల్సు ఏర్పాటు చేసి విచారణ జరిపినట్లు తెలిపారు.

ఉద్దీగసంఘాల అందీళన, ధర్మ

కాంట్రాట్ పోస్ట్ విధానాన్ని రద్దు చేయాలని, కనీస వేతనం రూ. 18వేలు ఇవ్వాలని డిమాండ్ చేస్తూ భైరవతాబాదీలోని గణాంక భవన్ వద్ద టీఎస్సీవో మాజీ అధ్యక్షులు కస్తూరి వెంకబేశ్వర్రు నే తృత్వంలో ధర్మ నిర్వహించారు. ఈ కార్యక్రమంలో ఆయన మాట్లాడుతూ.. పోల్ కార్డుల సమస్యలను వెంటనే భర్తి చేయాలని డిమాండ్ చేశారు. కార్యక్రమంలో టీఎస్వినెస్ పోల్ అధ్యక్షులు వేఱమాధవ్, కార్యదర్శి రామభిక్షం, దయానంద్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

'పలమ్మ వర్ధంతిని అభికారికంగా నిర్వహించాలి'

తెలంగాణ రైతాంగ సాయంధ పోరాటంలో త్యాగాలు చేసిన వీర వనిత చాకలి ఎలమ్మ వర్ధంతిని అభికారికంగా నిర్వహించాలని తెలంగాణ రజక విద్యార్థి సంఘం విజ్ఞప్తి చేసింది. ఈ మేరకు సంఘం నాయకులు ఉప ముఖ్యమంత్రి కడియం శ్రీహరి, మంత్రులు ఈటల రాజేందర్, హరీశ్రావు, జగదీశ్వర్రెడ్డి, జోగు రామసుకు వినతి ప్రతాలను అందజేశారు. సెప్టెంబర్ పదో తేదీన అభికారికంగా కార్యక్రమాలు నిర్వహించాలని విజ్ఞప్తి చేశారు.

బధిరుల హక్కులపై దేశవ్యాప్త ఉద్యమం: డిఎస్డి

దివ్యాంగుల ఉద్యోగ, ఉపాధి సమస్యలపై అన్ని రాష్ట్రాల్లో నిరసన

వజ్రుక్ డిమాండ్

చేపట్టబోతున్నట్లు డెవలప్ మెంట్ సొసైటీ ఘర్ డఫ్ (డి.ఎస్.డి.) జాతీయ కస్ట్మీనర్ వల్ఫాన్నెని ప్రసాద్ తెలిపారు. నవంబరు మొదటి వారంలో దిల్లీ ఇండియా గేట్ వద్ద ప్రదర్శన నిర్వహించున్నట్లు వెల్ల దించారు. బీసీ సాధికారత భవనంలో బధిరులపై నిర్వహించిన మూడు రోజుల సచ్చులో ఆయన మాట్లాడారు. కార్య క్రమంలో డిఎస్డి నాయకులు సోమావర్ష, దీపక్కకుమార్, శశి మోహన్, ప్రసాద్, శాప్రి, విప్పిన్కుమ్రూ, ఇమాన్ఫాన్, ఎన్.ఆర్. పాండే, వికలాంగుల హక్కుల జాతీయ వేదిక రాష్ట్ర కార్యదర్శి రాజేందర్, ప్రతినిధులు భారతి, వెంకటేశ్వరరావ్, ముఖ్యార్, సుమంతెర్రెడ్డి, నర్సింగ్, యూసుఫ్, హేమసుందర్ పాల్గొన్నారు.

మతోన్నాదంతోనే ప్రమాదం

దేశంలో హిందూ ధర్మంతో ఇబ్బంది లేదని, హిందూ మతోన్నాదం తోనే ప్రమాదం ఏర్పడిందిని ప్రొ.రామ్ పునియాని అన్నారు. హిందూ మతోన్నాద వ్యతిశేక వేదిక అధ్వర్యంలో తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంలోని కళామందిరంలో 'ధితులు, ముఖ్యింపై హిందూ మతోన్నాద దాడులు' ఖండిస్తూ.. సదుస్స ఏర్పాటు చేశారు. ప్రొ.రామ్ పునియాని కీలకప్పన్నాసం చేస్తూ ఎక్కడైతే మతోన్నాదశక్తులు ఉంటాయో అ క్రూడే దశిత, బహుజన, మైనార్టీలపై దాడులు జరుగుతాయని అ న్నారు. విరసం నేత వరవరరావు మాట్లాడుతూ గుజరాత్, పుడెలో గోసంరక్షణ పేరట జరిగిన దాడులను ప్రతిఫుటించిన విధంగా దేశంలో ప్రజాస్ామిక పోరాటాన్ని నిర్మించాలిన అవసరం ఉండన్నారు. వర్పిటీల్లో రాజకీయ జోక్కం తగ్గాలన్నారు.

ఎస్సీకార్పోరేషన్ సజ్సిడీ విడుదల చేయాలి

ప్రైదరాబాద్ జిల్లా ఎస్సీ కార్పోరేషన్ నుంచి రుణాలు మంజూరైన ఎస్సీ నిరుద్యోగ లభిదారులకు వెంటనే కార్పోరేషన్ సప్పిడీ మొత్తాలను విడుదల చేయాలని తెలంగాణ మాదిగ రిజ్యూషన్ పోరాట సమితి (టీఎమ్యార్పీఎస్) వ్యవాధారక అధ్యక్షులు ఇటుకు రాజు మాదిగ డిమాండ్ చేశారు. ఈ మేరకు పలవురు లభిదారుల తో కలిసి టీఎమ్యార్పీఎస్ నాయకులు, కార్యక్రతలు జిల్లా కలెక్టరేట్ ఎదుట ధర్మ నిర్వహించారు. ఈ సందర్భంగా ఇటుకు రాజు మాదిగ మాట్లాడుతూ బ్యాంకుల ప్రమేయం లేకుండా నేరుగా ఎస్సీలకు రుణాలు మంజారు చేసే వ్యవస్థను ఎస్సీ కార్పోరేషన్ ప్రవేశపెట్టాలని డిమాండ్ చేశారు. బ్యాంకులతో సంబంధం లేకుండానే రూ. లక్ష పరకూ రుణం మంజారు చేసే ఎన్.ఎస్.ఎఫ్.డి.సి పంటి పథకాల ను పునరుద్ధరించాలని కోరారు. జాయింట్ కలెక్టర్ భారతి పోలు శికేరిని కలిసి వినతి పత్రం అందజేశారు. టీఎమ్యార్పీఎస్ జాతీయ మహిళా అధ్యక్షులు పెచ్చే జీవ మాదిగ, ట్రైటర్ అధ్యక్షులు మా నాల రాజేశ్వర్ మాదిగ, ఇటుకు గోపి మాదిగ, ఈరం గౌరి రామ శ్రీహరి, నర్సింగ్ రావు తడితరులు పాల్గొన్నారు.

నవంబరులో లోక జనశక్తి పార్టీ బహిరంగ సభ

నవంబరు మూడో వారంలో లోక జనశక్తి పార్టీ రాష్ట్ర స్థాయి బహిరంగ సభను నిర్వహించనున్నట్లు పార్టీ తెలంగాణ రాష్ట్ర అధ్యక్షుడు గ్యార ప్రతావ పటేల్ తెలిపారు. సోమాజిగూడలోని ప్రెన్ క్లబ్లో విలేకర్ల సమావేశంలో మాట్లాడుతూ.. చిన్న రాష్ట్రాల ఏర్పాటు కోసం ఏర్పడిన కూటమిలో కీలక భూమిక పోషించిన లోక జనశక్తి కార్యకర్లాపాలను రాష్ట్రంలోనూ విస్తృతం చేసేందుకు కార్యాచరణ సిద్ధం చేస్తున్నట్లు వెలిడించారు. నల్గొండలోని ఎస్టీ కళాశాల పై దానంలో జరిగే సభకు పార్టీ జాతీయ అధ్యక్షులు, భారత ఆహార సంస్థ, ఆహార పంపిణీ శాఖ మంత్రి రాంబిలాన్ పాశ్వాన్, జాతీయ పార్ట్రమెంటరీ బోర్డు ఛెర్చర్ విరాగ్ పాశ్వాన్ ఇతర ప్రముఖులు హాజరవుతున్నట్లు తెలిపారు. సమావేశంలో పార్టీ రాష్ట్ర ఉపాధ్యక్షులు కొంక ఇజ్రాయిల్ జోనఫ్ చౌదరి, కార్యదర్శి చౌల్టేటి బిహ్వారి తదితరులు పాల్గొన్నారు.

మతోన్నాదంపై సంఘటిత పారు

అన్ని మతాలు సంఘటితమై మతోన్నాదంపై పోరాడాలని, శాంతి, ప్రేమ, మానవతను పెంపొందించాలని పలువురు వక్తలు పిలుపు నిచ్చారు. చాంద్రాయణగుట్టలో జమాతె ఇస్లామీహింద్ సంస్థ ‘శాంతి-మానవత’ అంశంపై నిర్వహించిన సదస్యులో విభిన్న మతాల గురువులు, విద్యావేత్తలు ప్రసంగించారు. విద్యా గణేశ్ సంస్థ అధిపతి విద్యా గణేశ్భారతి మాట్లాడుతూ.. అన్ని చెడులకు మూలమైన మద్యాన్ని నీపుంచిచాలన్నారు. దిలీ విశ్వవిద్యాలయం ఆవార్యులు అపూర్వానంద రూప మాట్లాడుతూ మతోన్నాద శక్తులు పైనార్టీ, దశితుల ఆహారపు అలవాట్లు, సంస్కృతిపై పెత్తనం చేలాయిస్తున్నాయన్నారు. అధ్యక్షత వహించిన హామీద్ మహముద్ భాన్ మాట్లాడుతూ జమాతె ఇస్లామీహింద్ మతాల మధ్య మైత్రి కోసం దేశ వ్యాప్తంగా ‘శాంతి-మానవత’ ఉధ్యమాన్ని చేపోటిందన్నారు. కేంద్ర కమిటీ సభ్యులు అమీనుల్ హసన్, క్రీటర్ హైదరాబాద్ అధ్యక్షులు హఫీజ్ రఘుద్విన్, హర్జాజన్సింగ్, బురమ్ అభినవ్, జియువుద్దీన్ నయ్యర్, మలిక్ పారిక్ పాల్గొన్నారు.

బ్యాంకుల్లో కార్యాలయ వ్యతిరేక విధానాలు పట్టువా?

ప్రభుత్వరంగ బ్యాంకులు చట్ట వ్యతిరేకంగా కార్యాలయ వ్యతిరేక విధానాలు అవలంబిస్తున్నా ప్రభుత్వాలు పట్టించుకోవడం లేదని ఆలిండియా అల్ బ్యాంక్స్ ఓబీసీ ఉద్యోగుల సంక్లేప సంఘం జాతీయ కన్సిడర్ కస్తూరి జయప్రసాద్ విమర్శించారు. బ్యాంకుల్లో పని చేస్తున్న తాత్మాలిక ఉద్యోగులను క్రమబద్ధికరించాలని డిమాండ్ చేశారు. గన్ఫోండ్రిలో జరిగిన బ్యాంకు తాత్మాలిక ఉద్యోగుల సమావేశంలో అయిన మాట్లాడారు. ప్రభుత్వరంగ బ్యాంకుల్లో పని చేస్తున్న తాత్మాలిక ఉద్యోగులను రెండు విడతలుగా క్రమబద్ధికరించాలని, భవిష్యత్తులో బ్యాంకు యాజమాన్యాలు చేపట్టే నియమకాలలో వయసు అర్థత నిబంధనలను వీరికి మినహయించాలని డిమాండ్ చేశారు. పర్సినెంట్ ఉద్యోగులకు ఇస్తున్న జీతభత్యాగులలో కనీసం

75 శాతం వీరికి ఇవ్వాలని, పలు ప్రభుత్వ శాఖలకు తాత్మాలిక ఉద్యోగులకు సంబంధించిన తప్పుడు సమాచారం ఇచ్చిన అధికారులై చర్యలు తీసుకోవాలని డిమాండ్ చేశారు.

ఆన్‌లైన్ సమస్యలకు పరిష్కారం చూపండి

రవాణా శాఖ అందించే ఆన్‌లైన్ సేవల్లో నెలకొన్న సమస్యలకు పరిష్కారం చూపాలని ఆటోడ్రైవర్ సంఘం ఐకాస డిమాండ్ చే సింది. ఈ మేరకు రవాణా శాఖ కమిషనర్సు ఐకాస ప్రతినిధుల ఎ.ఎస్‌తెర్రిప్రైషన్, బి.వెంకటేశం, వి.మారయ్య, పి.లక్ష్మయ్య తదితరులు వినతి ప్రతాన్ని పంపారు. రిజిస్ట్రేషన్లు, పిట్సెన్సులు, అనుమతులు, డ్రైవింగ్ లైసెన్సులు జారీ తదితర 57 సేవలు ప్రస్తుతం ఆన్‌లైన్‌లో అందుటాలో ఉన్నాయని, ఇందులో నెలకొన్న లోపాల కారణంగా కార్యాలయాల చుట్టూ తిరగాల్చి వస్తోందని కమిషనర్ దృష్టికి తీసుకెళ్లారు. తక్షణం ఈ లోపాలను సరిచేయాలని విజ్ఞప్తి చేశారు.

కార్యాలయ సమస్యలు విస్తరిస్తున్నారు

కేంద్రం ముందుంచిన డిమాండ్లో ఏ ఒక్కదాన్ని పరిష్కరించేందుకు ప్రభుత్వం సానుకూలంగా లేదని ఎ.ఐ.టి.యు.సి. రాష్ట్ర కార్యదర్శి ఉజ్జీవి రత్నాకరరావు పేర్కొన్నారు. ఎ.ఐ.టి.యు.సి. రాష్ట్ర కార్యాలయ సమావేశంలో అయిన మాట్లాడుతూ, జాతీయస్థాయి సమ్ముఖుల సందర్శంగా కార్యకుసంఘాలు 12 డిమాండ్లను కేంద్రం ముందుంచాయని గుర్తుచేశారు. వీటిని పరిష్కరించేందుకు కేంద్రం ఆసక్తి చూపడం లేదని తెలిపారు. పైగా కనీస వేతనాలుగా కార్యాలయాలు సూచించిన రూ. 18 లేదను కాకుండా రూ. 9,100గా నిర్దియించడం దారుణమని విమర్శించారు. అసంఘటిత కార్యాలయకు సామాజిక భద్రత కల్పిస్తామన్న ప్రభుత్వం ఇ.ఎస్.ఎ., పి.ఎఫ్. వంటి సౌకర్యాలను కూడా కల్పించాల్సి ఉండన్నారు. నిజం దక్కన్ ఘగర్, సిర్పూర్ పేపర్మిల్, సీసీఎ వంటి పరిశ్రమలను తక్షణమే తెరిపించాలని డిమాండ్ చేశారు. పరిపాలనా సౌలభ్యం కోసం జిల్లాల పునర్వ్యవస్థన స్వీకరించడగ్గ విషయమని చెప్పారు. ఎ.ఐ.టి.యు.సి. నాయకులు సరిసింహన్, ఎస్.బాలరాణ్జ, సీతారామయ్య, సామల మల్కేశం, ప్రసాద్, యూసుఫ్, తదితరులు పాల్గొన్నారు.

పిజెస్టీ మందలాలను భద్రాది జిల్లాలో కొనసాగించాలి

ఖమ్మం జిల్లాలోని 24 ఏజెస్టీ మందలాలను భీద్రాది జిల్లాలోనే కొనసాగించాలని తెలంగాణ ఐకాస అధ్యక్షుడు ఆచార్య కోదండరాం డిమాండ్ చేశారు. ప్రైదారాబాద్ నగరంలోని ఇందిరా పార్కు వద్ద ఆదివాసీ ఉపాధ్యాయ సమాజ్య నిర్వహించిన ధర్మాలో అయిన పాల్గొన్నాయి సంఘాటన తెలిపారు. ఈ సందర్శంగా ఆయన మాట్లాడుతూ ఆదివాసీల అస్తిత్వాన్ని దెబ్బతీసే చర్యలు సరికావన్నారు. అయిన పాల్గొన్నారు. ఇందిరా పాల్గొన్నారు. జిల్లాల పునర్వ్యవస్థన స్వీకరించడగ్గ విషయమని చెప్పారు. ఎ.ఐ.టి.యు.సి. నాయకులు సరిసింహన్, ఎస్.బాలరాణ్జ, సీతారామయ్య, సామల మల్కేశం, ప్రసాద్, యూసుఫ్, తదితరులు పాల్గొన్నారు.

కనీస హక్కులు అందడం లేదని ఆందోళనలు చేస్తుంటే తాజగా అదివాసీ ప్రాంతాలను విభజించాలనుకోవడం అన్యాయమన్నారు. కార్యక్రమంలో ఆదివాసీ ఉపాధ్యాయుల సమాఖ్య అధ్యక్షుడు కురసం రామారావు, ప్రధాన కార్యదర్శి సిద్ధబోయిన లక్ష్మినారాయణ, ముక్కుల ప్రీనివాస్, ఓయూ ఆచార్యులు నాగేశ్వరరావు పాల్గొన్నారు.

అసమానతలు రూపుమాపాలి

సామాజిక, ఆర్థిక రంగాల్లో అసమానతలను రూపుమాపాలని దళిత్ సోఫన్ ముక్కు మంచ్ (డీఎస్ఎంఎం) జాతీయ కన్సైనర్ వి. శ్రీనివాస రావు అన్నారు. కుల వివక్ష వ్యతిరేక పోరాట సంఘం (కేవీపీఎవ్) రాష్ట్ర కమిటీ అధ్యర్థులో దళితులపై దాడులకు నిరసనగా ఆగప్పు 23న సంగారెడ్డిలో ప్రారంభమైన బస్పుయూప్ర పది జిల్లాల్లో 20 రోజులపాటు కొనసాగింది. ముగింపు సభ సుందరయ్య కళా నిలయంలో జరిగింది. శ్రీనివాసరావు మాట్లాడుతూ దళితులు, గరిజనుల అభివృద్ధి జరగకుండా దేశాభివృద్ధి ఎలా సార్వపదుతుండని ప్రశ్నించారు. కులరహిత సమాజాన్ని స్థాపించేందుకు దళిత స్వాభిమాన సంఘర్ష పేరుతో విశాల ఉద్యమానికి సిద్ధం కావాలన్నారు. కార్యక్రమంలో సంఘం రాష్ట్ర ప్రధాన కార్యదర్శి స్ట్రోబ్ బాబు, జాన్వేష్, ప్రజా సంఘాల రాష్ట్ర నేతలు కిల్సె గోపాల్, భూపాల్, హిమచిందు, ధర్మాయక్, అబ్బాస్ పాల్గొన్నారు.

'కస్తూర్భాగాంభీ' ఉపాధ్యాయులను క్రమబద్ధీకరించాలి
కస్తూర్భాగాంభీ బాలిక విద్యాలయాలలో పనిచేస్తున్న ఉపాధ్యాయులు, ఉద్యోగులను క్రమబద్ధీకరించాలని మాజీ ఎమ్మెల్సీ నాగేశ్వర్ డిమాండ్ చేశారు. దోషులగూడలోని టీఎస్ఎయాటీఎఫ్ కార్యాలయంలో తెలంగాణ కస్తూర్భాగాంభీ బాలిక విద్యాలయాల ఉపాధ్యాయులు, ఉద్యోగుల రాష్ట్రస్థాయి సదస్య జరిగింది. ఈ సందర్భం

గా ఆయన మాట్లాడుతూ పదో వేతన సవరణ ప్రకారం వేతనాలు చెల్లించాలన్నారు. ఉత్తమ ఫలితాలు సాధిస్తున్నప్పటికీ తగిన వేతనాలు ఇవ్వకపోవడం, ఉద్యోగాలను క్రమబద్ధీకరించకపోవడం మంచి ది కాదన్నారు. టీఎస్ఎయాటీఎఫ్ అధ్యక్ష, ప్రధాన కార్యదర్శులు అలుగుబెల్లి నర్సిరెడ్డి, చావ రవి మాట్లాడుతూ సమస్యల పరిష్కారం కోసం ఈనెల 16 నుంచి ఆందోళనలు చేస్తామన్నారు. కార్యక్రమంలో సంఘం నాయకులు దుర్గాభవాని, సరిత, రాజకుమారి, భానుమతి తదితరులు పాల్గొన్నారు.

సిమెంట్ పరిశ్రమలో

వేతన ఒప్పందం అమలు చేయండి

సిమెంట్ పరిశ్రమలో పని చేస్తున్న కార్బూకులకు వేతన ఒప్పందం అమలు చేయాలని ఆలిందియా సిమెంట్ పర్డెన్ ఫెడరేషన్ (ఎస్టీయాసీ) జాతీయ ప్రధాన కార్యదర్శి జి. ఓబులేసు డిమాండ్ చేశారు. వేతన ఒప్పందంతో పాటు ఇతర డిమాండ్ కోసం ఉద్యమిస్తామని తెలిపారు. 2015 ఆగస్టులో వేతన ఒప్పందం జరిగిందని, దాన్ని అమలు చేయకుండా యాజమాన్యాలు జాప్యం చేస్తున్నాయిన్నారు.

ప్రైవేటు దవాభానాల దోపిడీని అరికట్టాలి

ప్రైవేటు దవాభానాల్లో దోపిడీని అరికట్టి, ఫీజులను నియంత్రించడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రశ్నేక చర్యలు చేపట్టాలని ఐద్వార్షికమాండ్ చేసింది. మైదారూజాల్లోని కోలిలో వైద్య అరోగ్య శాఖ డైరెక్టర్ కార్యాలయం ముందు ధర్మ నిర్వహించారు. ఐద్వార్షికమాండ్ చేయకుండా యాజమాన్యాలు జాప్యం చేస్తున్నాయిన్నారు.

తెలంగాణ సంస్కృతికి 'చిత్ర' రూపం

ముక్కు-తెలంగాణ మహిళల అధ్యయన వేదిక, తెలంగాణ భాషా-సాంస్కృతిక శాఖ అధ్యక్షుల సంతోషమగ్రీలోని పాయిగా టూంబ్స్లో చిత్ర ప్రదర్శన ప్రారంభించారు. చిట్టాల షలమ్మ వర్ధంతి సందర్భంగా ఈ ప్రదర్శనలో మహిళా చిత్రకారులు 34మంది హాజరై తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతిపై చిత్రాలను లిఖించారు. కార్యక్రమాన్ని చిత్రకారిణి కవిత దుస్కర్మ ప్రారంభించారు. మలక్కుపేటలోని నియోరాయల్ అజీజా పారశాల విద్యార్థులు టూంబ్స్ చిత్రాలను రూపొందించారు. టీఆర్ఎస్ చైర్మన్ యం. వేదుమార్ మాట్లాడుతూ తెలంగాణ సంస్కృతిని కాపాడు కోవాలన్నారు. మధుసూదనశర్మ రచించిన 'కొల్లాపూర్' సాహితీ మైదానం పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించారు. సాంస్కృతిక శాఖ సంచాలకులు మామిడి హరికృష్ణ పాల్గొన్నారు.

మహా మనీపి తారకం

ఒక శిఖరం ఒరిగిపోయింది. ఒక సజీవ మూర్తిమత్తుం చరిత్రగా మారిపోయింది. ఒక బుట్టిస్టు, అంబేద్కరిస్టు, మహాన్నత మానవతావాది, సెక్యులర్ సోషలిస్టు ప్రజా నాయకుడు, కవి, శారపాక్కుల ఉద్యమవేత బొజ్జు తారకం. ఆయన కవితా సంపుటి పేరు నది పుట్టిన గొంతుక. నిజంగానే బొజ్జు తారకం కూడా త్రయంబకేశ్వరంలో గోదావరి, మహాబలేశ్వరంలో కృష్ణానది పుట్టి జీవనదులుగా విస్తరించినట్టుగా ఆయన కృష్ణి విస్తరిస్తూ పర్యాప్తమై నది. అన్యాయాన్ని ప్రత్యేంచే తత్త్వం జీర్ణించుకున్న బొజ్జు తారకం శారపాక్కుల సంఘంలో నిర్వహించిన పాత్ర మరువలేనిది. కాళోజీ తర్వాతి తరంలో సామాజిక ఉద్యమ మాలకు భాస్తై నిలిచిన ఉద్యమ నాయకుడు, న్యాయవాది. విష వో ద్యమంపై నిర్వంధం విరుచుకు పడి నప్పుడు పాలేసులు అరెస్టు చేస్తే అనే పుస్తకం రాసి హక్కుల గురించి చైతన్యం రగిలించారు. ఎమర్జెన్సీ నిర్ఘంధాలు, హత్యాకండపై వీర్పదిన భార్యవ కమిషన్సు అనేక నివేదికలు అందించి, వాదించి అనేక విషయాలను వెలికితీశారు. ఎన్కొంటర్పై సుట్రీంకోర్టు దాకా వెళ్లి ప్రతి ఎన్కొంటర్పై కచ్చితమైన న్యాయ విచారణ జరుగాలని వాదించి గెలిచారు.

బోయి భీమన్న అనువదించిన అంబేద్కర్ కుల నిరూలన, స్వయంగా రాసిన ధర్మం కోసం పోరాటం, ఎండూరి చిన్నయ్య రాసిన అంబేద్కర్ జీవిత చరిత్ర, శూద్రులెవరు? వంటి గ్రంథాలు చదివి 1975 నుంచి అంబేద్కర్ పట్ల, అంబేద్కరిజం పట్ల ఆకర్షితు దినయ్యాను. బోయి భీమన్న పాలేరు నాటకం చూసి కొన్ని వేలమంది పాలేరులు విద్యావంతులై ఉద్యోగులలుయ్యారు. నిజామాబాద్లో బొజ్జు విజయులక్కి లెక్ష్యర్గా పనిచేస్తున్నప్పుడు బొజ్జు తారకం అంబేద్కర్ సంఘాల నిర్మాణం చేస్తూ నిజామాబాద్లో గొప్ప చైతన్యాన్ని కలిగించారు. అలా హజురాబాద్లో 1978లో పరిచయ మైన నిజామాబాద్ మిత్రులతో కలిసి నేను అంబేద్కర్ యువజన సంఘాల నిర్మాణం చేపట్టడం జరిగింది. 1980లోనే హిందుత్వ రాజకీయాల భవిష్యత్ ప్రమాదాలను, మత, కుల విదేశాల పరిణామాలను ముందే పసిగట్టి అనేక సభల్లో హౌచ్చరించిన క్రాంతదర్శి బొజ్జు తారకం. కరీంనగర్లోని కళాభారతిల్లో జరిగిన సభలో ఆయన ప్రసంగం ఇచ్చిన సూర్యై మరువలేనిది.

పొరపాక్కుల ఉద్యమానికి అంబేద్కర్ సంఘాల నిర్మాణానికి మద్య లక్ష్మీల్లో సమస్యలు ఉన్నది. ఒకటి ఉద్యమించే ప్రజల హక్కుల కోసం పోరాడితే, మరొకటి దళితుల హక్కుల కోసం, చైతన్యం కోసం పోరాడుతుంది. కాలక్రమంలో కొండరు అంబేద్కర్ సంఘాలకు దూరంగా ఉంటూ శారపాక్కుల సంఘాలకు, విషపో ద్వయాలకు పరిమితమవుతూ వచ్చారు. ఇందులో సామాజిక వర్గాల ద్వష్టికోణం కొనసాగుతూ వచ్చింది. దశాబ్దాల సైద్ధాంతిక, భావజాల సంఘర్షణల తర్వాత ఇతర సామాజిక వర్గాలు కూడా కుల సమస్యను, దళిత సమస్యను పట్టించుకోవడం అని వార్యమైంది. ఈ కృషిలో బొజ్జు తారకం, నేను, బత్తుల పున్యయ్య, దేవరపల్లి మస్తన్ రావు, కత్తి పద్మారావు, ఆ తర్వాత కాలంలో ఇంగిలాల రామచంద్రరావు, కంచె ఐలయ్య తదితరులు చేస్తూ వస్తున్న కృషి... అదొక చరిత్ర. ప్రజా హక్కుల కోసం, ఆత్మగొరవం కోసం, జీవన ప్రమాణాల పెరుగుదల కోసం, సామాజిక, రాజకీయ కైత్రియాల కైత్రియాల కోసం బొజ్జు తారకం చేసిన కృషి విశిష్టమైనది. బుద్ధిజం, అంబేద్కరిజం, భారత రాజ్యంగ మాలిక లక్ష్మీలు చేబూని సాగిన బొజ్జు తారకం ఎన్న దూ వెనుతిగి చూడలేదు. ప్రభుత్వాలను ఎదిరించారు.

బొజ్జు తారకం గానీ, బొజ్జు విజయుభారతి గానీ, రాహుల్ బొజ్జు ఏమెన్ గానీ, తమ వారసత్వాన్ని ముందుకుతెచ్చి ప్రచారం చేసుకోలేదు. నెప్రూ ప్రధానమంత్రిగా వని చేస్తున్నప్పుడు బొజ్జు తారకం తండ్రి బొజ్జు అప్పులస్యామి మాత్రాసు రాఢ్య అసెంబ్లీలో ఎమ్ముల్యే. బొజ్జు విజయుభారతి తండ్రి సుప్రసిద్ధ కవి బోయి భీమన్న. మహాకవి జామువా, నాస్తిక గోరా వియ్యం అందుకున్న విషయం లోకానికి తెలుసు. అలా ఎందుకోగానీ, బోయి భీమన్న, బొజ్జు అప్పులస్యామి వారసత్వాతో వీరు ప్రాచుర్యంలోకి రాలేదు. స్వయం కృషితో, సొంత వ్యక్తిత్వంతో, సొంతవని విధానంతో ఎదిగారు బొజ్జు తారకం, విజయుభారతి దంపతులు. తారకం తాను నమ్మిన బుద్ధిమ్మ, అంబేద్కరిస్టు హౌతువాడ దృక్పథంతో ఎన్నడూ రాజీపడలేదు. వాటిని సమున్నతంగా నిలబెట్టిన మహానీయుడు.

కారంచెడు దుర్ఘటన 1985 జులై 17న జరిగిన సందర్భంగా ప్రభుత్వ న్యాయవాదిగా రాజీనామా చేసిన తారకం దళిత మహాసభ ఉద్యమంలో అద్యక్షులుగా, పెద్దదిక్కుగూ నిలచారు. 1987లో శ్రేదరాబాద్లో అఫిల భారత దళిత రచయితల

మహాసభలు నిర్వహించారు.

పైదరాబాద్ బుక్ ట్రస్ట్ నిర్వాహకులు గీతా రామాస్వామి తదితరులు నలుపు వక్ష పత్రిక 1990లలో ప్రారంభించి అంబేర్ దృష్టిస్థు, మార్పిష్ట్ భావజాలంతో పనిచేసే అనేక సామాజిక ప్రజాస్వామ్య ఉద్యమాలకు వేదికగా నిలిపి పత్రికకు సంపాదకులుగా పనిచేసిన బొజ్జు తారకం ప్రధాన పత్రికల్లో విశేషించని అనేక అంశాలను విశేషించి చైతన్యపరిచారు.

ప్రపంచీకరణ, ప్రైవేటీకరణ ప్రారంభంలోనే ప్రైవేట్ రంగంలో కూడా అన్ని రిజర్వేషన్లు అమలు జరుపొలని, రాష్ట్రవ్యాప్తంగా, దేశవ్యాప్తంగా నిర్మయించిన వాడు బొజ్జు తారకం. ఆయనతో కలిసి విశాఖపట్టం నుంచి ఒంగోలు దాకా, పైదరాబాద్ నుంచి నిజమా బాద్, కరీనగర్ దాకా అనేక సభల్లో, సదస్సుల్లో కలిసి పాల్గొనడం ఒక ఉత్సేజికరమైన, స్వార్థిదాయకమైన స్క్రూతి. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రత్యేక పరిస్థితులను బీఎస్పీ తాలూకు జాతీయ, రాజకీయ నాయకత్వం, స్థానిక దశిత ఉద్యమాల సామాజిక నాయకత్వం, రాజకీయ ములు పులలో నిర్ణయాలు తీసుకోవడం తప్పటడుగులు తప్పలేదు. రాజకీయ నాయకుడిగా, సామాజిక ఉద్యమకారుడిగా నిలదొక్కు

కోవడం నేటి రాజకీయాల్లో కష్టమని చాలామంది ప్రయత్నాలు వెల్లడిస్తున్నాయి. బొజ్జు తారకం రాజకీయ రంగంలోని కృషి కూడా ఇందులో భాగమే.

27 జూన్ 1939న తూ.గో. జిల్లా అమలాపురం సమీపంలోని కందికుపులో బొజ్జు మాహాత్ము, అప్పులస్వామి దంప తులకు జన్మించిన బొజ్జు తారకం ఊమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ సమకాలీన దశాబ్దాల సామాజిక చరిత్రకు, ఉద్యమాలకు ప్రత్యక్ష సాక్షి. ఒక ప్రతినిధి. ఒక ప్రతిక బొజ్జు తారకం.

ఆయన లక్షలాది మందిలో రగిల్చిన చైతన్యం సజీవంగా కొనసాగుతూనే ఉంటుంది.

తెలంగాణ ఉద్యమాలతో మమేకమై రగిలించిన చైతన్యం నిరంతరం జ్యోతిగా వెలుగుతునే ఉంటుంది. జీవితాంతం బుద్ధిస్థుగా ఆదర్శప్రాయంగా జీవించి, బ్రియల్ క్యాస్టర్ టో 2016 సెప్టెంబర్ 16 రాత్రి తుదిశ్వాస విడిచిన బొజ్జు తారకం గారికి దశాబ్దాల సహచర్యంలో నా అప్పునివాళి.

- బి. ఎస్. రాములు

మొబైల్: 8331966987

ఆ విధులకు ఉపాధ్యాయులు వద్దు!

ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయులు ప్రజాప్రతి నిధులైన మంత్రులు, ఎంపీలు, ఎమ్ముల్యేలకు పీఎస్లుగా, పీఎస్లుగా కొనసాగేందుకు వీల్సేదని సుట్రింకోర్చు సెప్టెంబర్ 7న తేల్చిచెప్పింది. రెండు రాష్ట్రాలలోని ప్రభుత్వ పారశాలల్లో మాలిక వసతుల లేపి, ఉపాధ్యాయుల లేపిపై దాఖలైన పిటిషన్సు విచారించిన సుట్రింకోర్చు రాజకీయ నేతల వద్ద పీఎస్లుగా పని చేస్తున్న ఉపాధ్యాయులను తిరిగి పారశాలలకు కేటాయించాలని రెండు రాష్ట్రాల ప్రభుత్వాలను ఆదేశించింది. ఈ విద్యాసంపత్తురం ముగినే వరకూ తమను కొనసాగించాలని ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయులు అభ్యర్థించారు. రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల్లో లక్షలాది ఉపాధ్యాయులునున్నా కేవలం 41 మంది ఉపాధ్యాయులు తెలంగాణలో, 37 మంది ఆంధ్రప్రదేశ్లో డిప్యుటేషన్ మీద పీఎస్లుగా, పీఎస్లుగా పని చేస్తున్నారని పేర్కొన్నారు. దీనిపై స్పుందించిన అత్యున్నత న్యాయస్థానం ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయులు, ప్రాఫేసర్లు పీఎస్లుగా, పీఎస్లుగా కొనసాగే విధానం దేశంలో ఎక్కడైనా ఉండా అని ఆదనపు సాలిసీటర్ జనరల్ ను ప్రశ్నించింది. లేదని సమాధానం రావడంతో వెంటనే సామాన్లు నర్సుకొని రాష్ట్ర

సర్పార్థు ఎక్కడ నియమిస్తే ఆ పారశాలల్లో పని చేసేందుకు సిద్ధం కావాలని ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయులను ఉద్దేశిస్తూ సుప్రీంకోర్చు ఘాటుగా వ్యాఖ్యానించింది. తదుపరి విచారణను సెప్టెంబర్ 15కి వాయిదా వేసింది.

నెలరోజుల్లోగా పునరావాస సంస్థ

ఏర్పాటుకు ప్రాకోర్చు ఆదేశం

రాష్ట్రస్థాయి పునరావాస, పునస్థిరీకరణ అధీకృత సంస్థను ఏర్పాటు చేయాలని ఆయన విధులకు ఉపాధ్యాయులున్నా ఆదేశించింది. భూ సేకరణ, పునరావాసం, పునస్థిరీకరణ చట్టం 2013లోని సముచ్చిత పరిపోరం, పారదర్శకత నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఈ అధీకృత సంస్థను ఏర్పాటు చేయాలిని స్వాయమూర్తి సురేశ్ కుమార్ ఆదేశాలను వెలువరించారు. సదురు చట్టంలోని సెక్షన్ 51 మేరకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇలాంటి అధారిటీని ఏర్పాటు చేయడం తప్పనిసరి అని పేర్కొన్నారు. నాలుగు వారాల వ్యవధిలో దీన్ని ఏర్పాటు చేయాలని ఆదేశించారు. సికింద్రాబాద్లోని ఎవ్పీ రోడ్ నివాసి ఎంద అజీబ్ తన భూమిని జీపోచ్ ఎంసి సేకరించిన వ్యవహారంపై దాఖలు చేసిన పిటిషన్ విచారణ సందర్భంగా ప్రాకోర్చు ఈ ఉత్తర్వులు జారీ చేసింది.

**యూట్యూబ్ లో
‘చర్చ’ వీడియోలు**

తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ ఆధ్వర్యంలో ప్రతి శనివారం నిర్వహించిన ‘చర్చ’ కార్యక్రమం వీడియోలో యూట్యూబ్ లో అవ్యోధీడ్ చేసేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నాం. ఇప్పటికే కొన్ని వీడియోలను అప్పోడ్ చేశాం. మరి కొన్నింటిని త్వరలోనే అప్పోడ్ చేస్తాం.

బాలసాహిత్యం ప్రపంచంలో రెండురోజులు

బ్యాల్యంలోనూ, బాలల ప్రపంచంలోనూ జీవితం గడిపి హరాత్మగా నగర జీవితపు ఇరుకులోకి యాంత్రికతలోకి, ఒంటరి తనంలోకి, వ్యాధ్యంలోకి జారిపోతున్న వాళ్ళకు మళ్ళీ పిల్లల లోకంలోకి వెళ్ళే అవకాశం రావడం చేపకు చెరువుదొరికినట్టు గానే ఉంటుంది.

అలాంటి అవకాశం గత ఆగస్టు 3,4 తేదీల్లో నాకు లభించింది. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమి, రంగినెని సుజాతా మోహన్ రావ్ ఎద్దుకేషవ్ నర్, చారిటబుల్ ట్రస్ట్, వాళ్ళ కలిసి సంయుక్తంగా నిర్వహిస్తున్న 'తెలుగులో బాల సాహిత్య రచన'-పిల్లలకు రెండురోజుల శిక్షణా శిబిరంలో కవితారచన విషయ నిపుణిదిగా నాకు అప్పునం అందింది.

మూడవ తేదీ ఉదయం సుమారు పదిన్నర గంటలు. మట్టా ఎటు చూసినా పచ్చదనం. దగ్గరగా కనబడుతున్న గుట్టలు. సిరిసిల్లా వేములవాడ వెళ్ళే మార్గంలో సిరిసిల్లాకు ఓ రెండు కిలో మీటర్ల దూరంలో రంగినెని ట్రస్ట్ వారి పారశాల, సువిశాలమైన క్యాంపస్....

తెలంగాణ బాల సాహిత్య రచయితల్లో పెద్దన్న లాంటి భూపాల్ గారూ, నేనూ ఆక్యాంపన్లోకి ప్రవేశించాం. భూపాల్ గారికి వారం రోజులుగా జ్యారం, అనాలోగ్యం. అయినా వారు అమితంగా ప్రేమించే పిల్లల కార్యక్రమంలో పాల్గొనడానికి స్వయంగా కారు నడుపుకొంటూ వచ్చారు. స్వచ్ఛత, సృజనాత్మకత నిండిన ఇలాంటి 'పిల్లల సాహిత్య దీపుల్లో' మాలాంటి వాళ్ళకు పవిత్రమైన ప్రాణశక్తి అనంతంగా దౌరుకుతుంది.

రకరకాల చెట్లతో, పచ్చిక బయల్చుతో ఓ పెద్ద తోటలా కనబడుతున్న ఆ ప్రాంగణంలో-ఆఫీసు ముందు ఎందరో పిల్లలు,

కొందరు పెద్దవాళ్ళు. నడుమ రంగినెని మోహన్ రావుగారు. జూకంలో జగన్నాథం, నలిమెల భాస్కర్, పెద్దింటి అశోక్ కుమార్ వంటి సాహిత్యవేత్తలు. వచ్చిన వాళ్ళ వివరాలు నమోదు చేసు కుంటున్న గిరిపల్లి అశోక్ కుమార్. ఏర్పాట్లను స్వయంగా పర్యవేక్షిస్తున్న ఎన్.గోపిగారు, పత్రిపాక మోహన్గారు.

అందరిని ఆప్యాయంగానూ, అపురూపంగానూ పలకరించుకున్నాం. ఆఫీసు గదిలోకి వెళ్ళే అకడ్య రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల్లోంచి ఈ కార్యక్రమానికి విషయ నిపుణులుగా వచ్చిన బాల సాహిత్యవేత్తలూ, ముఖ్య అతిథిలుగా వచ్చినవారూ. అందరం పరిచయాలు చేసుకున్నాం. ఇక్కడంతా ఓ పండుగ వాతావరణం. ఓ అఘ్యతం జరుగబోతున్న షైతన్యం. ఈ గాలిలో సృజనాత్మక తరంగాలు వీస్తున్నాయి. శరీరాలూ, మనసులూ ఉల్లసంతో ఉత్సాహపడుతున్నాయి.

పదకొండున్నరకల్లా సమావేశస్థలం పిట్టల్లాంటి, సీతాకోక చిలుకల్లాంటి రంగు రంగుల పూలమొగ్గల్లాంటి, కుండేళ్ళ లాంటి, లేడి పిల్లల్లాంటి పిల్లలతో నిండిపోయింది. అందరూ కరీం నగర జిల్లాలోని వివిధ ప్రభుత్వ పారశాలల నుంచి వచ్చిన పిల్లలు. ఆరు నుంచి పది తరగతులలోని పిల్లలు. సాహిత్య ప్రపంచంతో సంబంధాలు ఏర్పరచుకొంటున్న పిల్లలు. వారి వెంట వచ్చిన ఉపాధ్యాయులు. రెండువందల ఇరవైమంది పిల్లలతో ముపైనలబై మంది పెద్దలతో ఆహులు నిండిపోయి సందడిగా, సంబురంగా తయారైంది.

సాహిత్య అకాడమి తెలుగు సలహామండలి సంచాలకులు ఎన్.గోపి, యన్.బి.టి ప్రోగ్రాం ఆఫీసర్, అసిస్టెంట్ ఎడిటర్ పత్రిపాక మోహన్, రంగినెని ట్రస్ట్ అధ్యక్షులురంగినెని మోహనరావు,

బాల సాహిత్యవేత్త వాసాల నర్సయ్య, సాహిత్య అకాడమి ప్రాంతియ కార్యదర్శి ఎస్.పి. మహాలింగేశ్వర్ (బింగుళూరు)ల తో ప్రారంభ సమావేశం ప్రారంభమైంది. సాహిత్య అకాడమీ బాధ్యతలు, 'ఈ కార్యక్రమం ఇలా ఈ స్థాయిలో మొదచిసారి జరుగుతున్నదని' సంతోషాన్ని ప్రకటిస్తూ కార్యక్రమ లక్ష్యాన్ని, విధివిధానాలనూ తెలియజేశారు.

భోజన విరామంలో అందరికి మంచి రుచికరమైన తెలంగాణ వంటకాలతో విందు భోజనం అందించారు. పెద్ద వాళ్ళా, పిల్లలూ అనే తేడాలు లేకుండా పరస్పరం సహకరించు కొంటూ వడ్డనలూ, భోజనాలు చేశారు. ఇక్కడంతా ఓ కుటుంబ వాతావరణమే కనిపిస్తోంది.

పిల్లలు రాసిన కవితలు కొన్ని అక్కడక్కడా బోర్డుల మీద అతికించి ఉన్నాయి. వాటిని చాలామంది ఆసక్తిగా చదువు తుండడం కనిపించింది. తరువాత మళ్ళీ కార్యక్రమం ప్రారంభమైంది. బాల సాహిత్యవేత్త భూపాల్ అధ్యక్షతన, విషయ నిపుణులుగా విచ్చేసిన బాల సాహిత్య వేత్తలు చోక్కపు వెంకటరమణ,

మంది పెద్దలు కూడిన ఈ సమావేశంలో కనిపిసే ఎరుగని, క్రమశిక్షణ పాటించబడడం ఓ సమ్మశక్యంకాని వాస్తవం. పిల్లలంటేనే అల్లరి. అది వాళ్ళ సహజ స్వాధావం. కానీ నిర్మాపకులు కూడా ఊహించని స్థాయిలో క్రమశిక్షణతో, ఏకాగ్రతతో వింటూ, ఆర్థం చేసుకొంటూ, అవగాహన చేసుకొంటూ నిశ్చింగా తాము వింటున్న విషయాలను మెడల్చలోకి ఎక్కించుకున్నారు. 1930 దశకంలో ఏ.యస్.సీల్ అనే స్ట్రోండ్ విద్యావేత్త తన 'సమ్మర్ హిల్' అనే పొరశాలలో క్రమశిక్షణ గురించి చెప్పిన మాటలు నాకు గుర్తొస్తున్నాయి. "క్రమశిక్షణ అనేది లక్ష్యంకోసం అనుసరించే మార్గం. కానీ అది సైనిక క్రమశిక్షణ కాకూడదు. అందువల్ల అది ఆమలు జరిగే దేశాలలో జీవితం హీనంగా ఉంటుంది. క్రమశిక్షణ వాళ్ళ బృందంలోని క్రమశిక్షణ లాగా ఉండాలి. ఇక్కడ ఉత్సాహం, ఆనందం ఉంటుంది". ప్రస్తుతం ఇక్కడ ఉత్సాహం, ఆనందం నిండిన పిల్లల స్వీయక్రమ శిక్షణ కనబడుతున్నది. సుమారు ఆరుగంటలు కావస్తుండగా అలా మొదచిలోజు కార్యక్రమం ముగిసింది.

× × ×

రెండవరోజు, అంటే ఆదివారం నాలుగు సెప్టెంబర్ నాడు. ఉదయం ఆ ఆవరణలో పిల్లలతో కలిసి టిఫిన్లు చేసి, తీలు తాగి పదిగంటలకల్లు సమావేశం ప్రారంభించుకున్నాం.

మోహన్‌గారి సూచనల మేరకు పిల్లలను కథల వారిగా, కవితల వారిగా గ్రూపులుగా ఏర్పరచడం జరిగింది. ఒక్కో గ్రూపులో సుమారుగా 15,16 మంది పిల్లలు, ఒక విషయ నిపుణులు ఉన్నారు. పిల్లల అభిరుచిని బట్టి వాళ్ళు కవిత్వ రచనలోనే, కథారచనలోనే చేరొచ్చు. కథారచనలో భూపాల్, పెండెంజగదీశ్వర్, అబ్బల్ హకీంజాని, దార్ల బుజ్జిబాబు, చోక్కాపు వెంకటరమణ, ఆకెళ్ళ వెంకట సుబ్బలక్ష్మి, యస్. రఘు, పైడిమంచి రామకృష్ణ, వేదాంత సూరి గార్లతో మొత్తం తొమ్మిది జట్లు 138 మంది పిల్లలు ఏర్పడ్డారు. కవిత్వ రచన కోసం వి.ఆర్.శర్మ, కందెపి రాషిప్రసాద్, పెందోట వెంకటేశ్వరర్థ, వాసరవేణి పర్వరాములు, 65 మంది పిల్లలతో నాలుగుజట్లుగా ఏర్పడ్డారు.

తరువాత తమకు కేటాయించిన గదుల్లో కూర్చుని తమ స్వసరల కార్యక్రమానికి పూనుకున్నారు. తమ సందేహాలను తీర్చుకుంటూ, సలహాలను అడుగుతూ, తమ తోటి వారితో చర్చించుకుంటూ, ఆలోచించుకుంటూ సుమారు రెండు గొంతల సమయంలోపల తమ రచనల్ని పూర్తిచేశారు. కొందరు రెండు మూడు కథలు రాశారు. కొందరు పాటలు రాశారు. కొందరు రెండు మూడు కథలు రాశారు. ఈ కార్యక్రమం కొనసాగుతుండగా వచ్చిన మీదియాతో మాట్లాడారు. తమ ఆభిప్రాయాలు చెప్పారు. నిజంగానే ఇప్పుడు ఇది ఓ బాల సాహిత్యానికి విలా-

దాసరి వెంకట రమణ, తిరునగరి వేదాంత సూరి, ఆకెళ్ళ వెంకట సుబ్బలక్ష్మి, పెండెం జగదీశ్వర్, ఎస్.క. అబ్బల్ హకీం జాని, పైడిమంచి రామకృష్ణ వేదిక నలంకరించారు. ఒక్కోక్కర్మగా పిల్లల కథలు రాయడంలో తమ అనుభవాలను వివరించారు. సూచనలు, సలహాలు, జాగ్రత్తలు చెప్పారు. వస్తువు, శిల్పం వంటి అంశాలను పరిచయం చేశారు.

తరువాత జరిగిన పిల్లల కవితా రచన సమావేశానికి బాల సాహిత్యవేత్త, ప్రముఖ రచయిత మలయలీ అధ్యక్షత వహించారు. విషయ నిపుణులుగా వి.ఆర్. శర్మ, కందెపి రాషిప్రసాద్, దొర్ల బుజ్జిబాబు, ఎస్. రఘు, పెందోట వెంకటేశ్వరర్థ, వాసరవేణి పరుశురాములు పిల్లల కవిత్వం రాయడానికి ఉపయోగపడే పలు సూచనలు చేశారు. వస్తువు, శిల్పం, భాష, అలంకారాలు, కవిత్వ ప్రక్రియలు, మెళకువలు తెలిపారు. తమ అనుభవాలను చెప్పారు.

రెండువందల ముప్పెమంది పిల్లలు, సుమారు యాభై

అనిపించింది. ఎటు చూసినా బాల్యపు చైతన్యం, గాలిలో వీస్తున్న బాల సాహిత్యపు సమీరాలు.

భోజనాల తరువాత జరిగిన సమావేశంలో తమ జట్టలోని పిల్లలు రాసిన రచనల గురించి ఆ జట్టకు బాధ్యత వహించిన బాల సాహిత్య రచయితలు మాట్లాడారు. ఆ రచనల్లోని కొత్త దనాలనూ, ఆ పిల్లల్లో కనిపిస్తున్న ప్రత్యేకతలనూ ఎత్తి చూపించారు. కొందరు సంప్రదమాశ్రూలను ప్రకటించారు. కొందరు భావోద్యగంతో మాట్లాడారు. నేనూ, నాలాంటి వాళ్ళం పిల్లల నుంచి ఈ రెండు రోజుల్లో చాలా అమ్మాల్యమైన అనుభవాలనూ, జ్ఞానాన్ని సంపాదించుకున్నామని చెప్పాను. గతకాల పు బాల్యం కన్నా ఈ కాలపు బాల్యం ఎంతో భిన్నమైన పరిస్థితుల్లో ఉన్నదని, ఈనాటి పిల్లల అవగాహన, వైపుణ్యాలు కూడా ఎంతో శక్తిమంతంగా, వేగంగా మారాయిని అన్నాను. ‘యూస్ష్ కోర్ చక్’ అనే విద్యావేత్త చెప్పినట్టు పిల్లల ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచంలోకి మనం ఎక్కిపేళ్ళాలని, వాళ్ళస్థాయికి దిగిరావాడం కాదని, ముఖ్యంగా బాల సాహిత్య రచయితలు ఈ విషయాన్ని గుర్తు పెట్టుకోవాలనీ’ అన్నాను.

ప్రతీజట్టు నుంచి ఇద్దరు పిల్లలు తమ రచనల్ని చదివి వినిపించారు. బాల్యం అంటే కేవలం ఏమి తెలియని అయిదారేడుల ప్రాయం అనే అభిప్రాయమే ఇంకా అత్యధిక శాతం బాలసాహిత్య రచయితలకు ఉన్నది. కానీ ప్రజల వలసలు, నిర్వాసితుల దుఃఖం, ఆత్మహత్యలు, లింగవివక్ష, పర్యావరణ విధ్వంసం, రాజకీయ నాయకులు వంటి అనేక వర్తమాన సమాజంలోని విషయాలపట్ల ఈ పిల్లలు తమ అవగాహననూ ప్రకటించారు. చుట్టూ ఉన్న సమాజంపట్ల తమ సృందన, భావన, విశ్లేషణ, వివేచనల వంటి వాటితో కూడిన రచనలతో నూతన ప్రపంచపు సాహిత్య ద్వారాలు తెరుస్తున్నారు. వీళ్ళలో అనేక మంది పిల్లలు వివిధ పత్రికల్లో తమ రచనలు అచ్చయినవాళ్ళున్నారు. ఓ అమ్మాయి తాను వందపైగా పాటలు రాశింది. ఓ అబ్బాయి ఇప్పటికే అరవై కథలు రాశాడు. పదుల సంఖ్యలో కథలు రాశిన వాళ్ళు, కవితలు రాశిన వాళ్ళు, బాలభారతం, కొత్తపల్లి వంటి పత్రికల్లో కూడా రచనలు చేస్తున్న పిల్లలూ ఉన్నారు. రాష్ట్ర స్థాయిలో బహుమతులు పొందిన వాళ్ళు కూడా ఉన్నారు. అందరూ పట్లెల పిల్లలు. ప్రచారానికి

దూరంగా ఉన్న పిల్లలు. బాల సాహిత్య రచయితలు కొంతకాలం తాము రాయకుండా ఇలా ఈాటి పిల్లలతో రాయించడం, ఆ పిల్లల రచనల్ని పుస్తకాలుగా వేయడం చేస్తే అది ఎన్నో అధ్యుత రచనల్ని, రచయితల్ని వెలుగులోనికి తేవడానికి తోడ్పుతుంది. కొంతకాలం ఏ సాహిత్య అవార్డులిచ్చినా, ఏ సన్మానాలు చేసినా అవి పిల్లలకే పరిమితం చేస్తే బాగుంటుంది.

ఇక నుంచి బాలసాహితీ వేత్తలకు కూడా ప్రతియేటా అవార్డు ఇప్పబోతున్నట్లు రంగినేని మోహన్ రావు గారు సభలోనే ప్రకటించారు. ఈ ప్రాంతం నుంచి బాల సాహిత్యం ఓ ఉద్యమంలా తేవడానికి, రావడానికి నిరంతరం కృషి చేస్తూ ఈ కార్యక్రమానికి కూడా విశేష కృషి చేసిన గరిషట్లి ఆశోక్ ను, రంగినేని ప్రశ్న అధ్యక్షులు మోహన్ రావుగారినీ ప్రత్యేకంగా అభిసందించిన తరువాత జ్ఞాపికలు అందించి కార్యక్రమాన్ని ముగించారు.

రెండుఐజుల్లో ఈ కార్యక్రమంలో సుమారు 150 కథలు, ఓ డెష్ట్, ఎనబై కవితలు రాశారు. వీటిని ఓ పుస్తకంగా తెస్తామని

గ్రాపులు వాలిగా వక్తవ్య పట్టణులు రాస్తున్న చిన్నారులు

రంగినేని మోహన్ రావుగారు ప్రకటించారు.

ఇలా ప్రథమమో, స్వచ్ఛంద సంస్థలో, సాహిత్య సంస్థలో, వ్యక్తులో ప్రతి జిల్లలో బాలసాహిత్య శిక్షణ శిబిరాలు, కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తే, అది సాహిత్య లోకానికి, సమాజానికి, భాషకు గొప్ప కానుక జీతుంది.

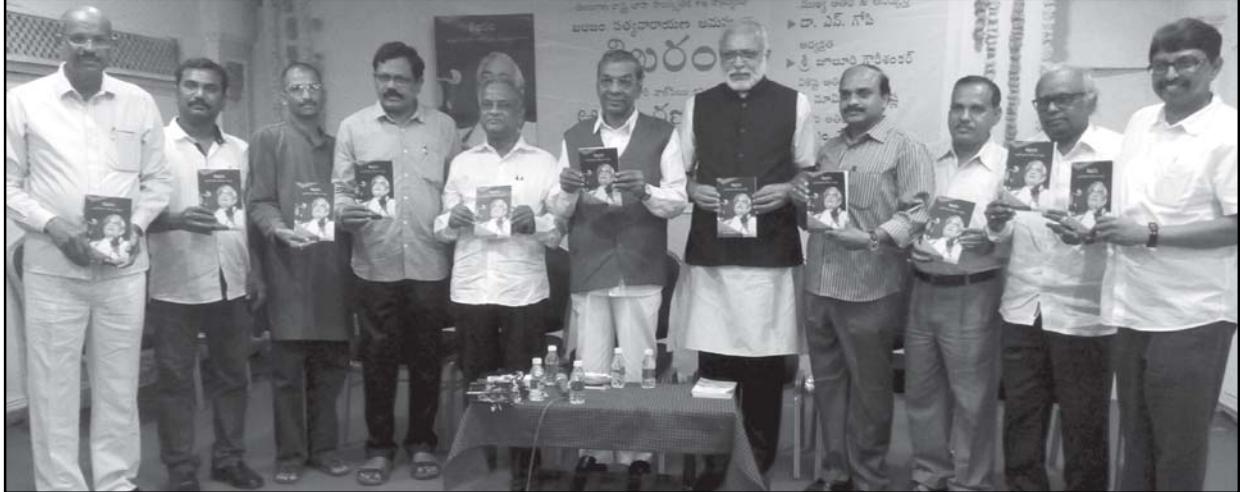
దా॥ వి.ఆర్. శర్మ,
సెల్. 917788749

DECCAN tv

Voice of Telangana

Watch On Hathway Network, Channel No.70

అనువాద శిఖరం జలజం

శిఖరం ఆవిష్కరణ సభలో పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించిన కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ దాక్టర్ ఎన్.గోపి.

ప్రముఖ కవి, రచయిత జలజం సత్యనారాయణ అనువాదకు డిగా శిఖరంలొంటి వాడని కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ గ్రహిత దాక్టర్ ఎన్.గోపి పేర్కొన్నారు. సెప్టెంబర్ 24న తెలంగాణ భాష సాంస్కృతిక శాఖ ఆధ్వర్యంలో రవీంధ్ర భారతిలో జలజం సత్యనారాయణ అనువదించిన అటల్ బిహోరీ వాజ్పేయి హిందీ కవితల సంపుటి శిఖరంను ఆయన ఆవిష్కరించి మాట్లాడారు. అటల్ బిహోరీ వాజ్పేయి రాజకీయ రంగంలో కన్న సాహిత్య రంగంలో అత్యున్నత శిఖరం లాంటి వాడని కొనియాడారు. వాజ్పేయి కవితలను తెలుగులోనికి జలజం అనువదించడం గొప్పవిషయం అన్నారు. వాజ్పేయి రాజకీయాలలో వెల్లకుంటే కవిగా ప్రపంచం గర్మించడగ్గ వ్యక్తి అయ్యేవారని కొనియాడారు.

సభాధ్యక్షులు జాలూరి గౌరి శంకర్ మాట్లాడుతూ దేశంలో అనేక మంది రాజకీయ నాయకులు కవులుగా, కళాకారులుగా రాణించారని, వారిలో వాజ్పేయి ప్రముఖుడన్నారు.

వాజ్పేయి కవిత్వాన్ని తెలుగులోకి పరిచయం చేయడం విశేష మన్నారు.

తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ అధ్యక్షులు యం. వేదకుమార్ మాట్లాడుతూ శిఖరంలోని కవిత్వం శిఖరాయమాణంగా ఉండ న్నారు.

పుస్తక సమీక్షకులు దాక్టర్ ఎన్.రఘు పుస్తకసమీక్ష చేస్తూ శిఖరం లోని ప్రతి కవిత వాజ్పేయి వ్యక్తిత్వాన్ని ఆవిష్కరించింద న్నారు.

అనువాదకులు జలజం సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ వాజ్పేయి కవిత్వాన్ని మామూలుగా రాయలేదని తనలోని సంఘర్షణను, ఆవేదనసు అంత సూత్రంగా చేసుకొని అక్షరికరించాడ న్నారు. ఈ కార్యక్రమంలో కోట్లవెంకటేశ్వర్ రెడ్డి, దాక్టర్ భీంపల్లి శ్రీకాంత్, కె.లక్ష్మణగాడ్, దా॥గుంటగోపి, కత్తి వెంకటస్వామి, పాపిరెడ్డి, రమేష్గౌడ్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

6

పుస్తక పరిచయం

పుస్తక పరిచయం శీర్షిక ద్వారా వివిధ పుస్తకాలను పారకులకు పరిచయం చేసే ప్రయత్నం ఇది. ఈ వేదిక ద్వారా పారకులకు తమ పుస్తకాలను పరిచయం చేయాలనుకునే రచయితలు, ప్రచురణ సంస్థలు తమ పుస్తకాలు రెండు కాపీలను దిగువ చిరునామాకు పంపించవచ్చు. వీలు వెంట వాటిని ప్రచురిస్తాం. సమకాలీన సామాజిక అంశాలలో కూడిన కొత్త పుస్తకాలకు ప్రొధాన్యం. పుస్తకాలు పంపించాల్సిన చిరునామా:

DECCAN LAND : "CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Telangana
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail: deccanlandindia@gmail.com www.deccanland.com

నెక్కించిన మిదై రాములు, చుక్క సత్తయ్యలు జానపద కళాకారులు, కళలు, ఆచార వ్యవహారాలు, సంస్కృతి, జీవన విధానాలు చరిత్రకొల్పి. అలాగే సర్వాయి పాపన్న మొదలు పండుగ సాయన్న వరకూ, ఇంకా మౌఖికంగా వ్యాపిలో ఉన్న అనేక మంది యోధుల విరోచిత జానపదగేయాధల్ని, జాతీయ కళారూపాల్ని నేడు పునః పరిశీలించడడం జరుగుతోంది. వాటిపై అధ్యయనం మొద లయ్యంది. మౌఖికంగా మాత్రమే ప్రచారంలో ఉన్న వీరగాధల్ని, గేయాల్ని చారిత్రక ఆధారాలతో సహా వెతికి పట్టుకునేందుకు పరిశోధనలు, ప్ర చురణ, ప్రచారం అవసరం. ఈ పసుల్ని యూనివర్సిటీలు, ప్రభుత్వాలు, అకాడెమీలు, సంస్థలు, వ్యక్తులు విడివిడిగా, సంయుక్తంగా చేయాలి. అప్పుడే మరుగున పదేయపద్ధతి భూమి పుత్రుల గొప్పతనానికి గుర్తింపు దక్కుతుంది. గౌరవం పెరుగుతుంది.

స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం, ఆ తర్వాత 1980వ దశకం వరకూ ఇటు టైప్స్టులూ, అటు లెప్టిస్టులూ వాళ్ళ ‘జిజ’ మేదైనా అగ్రకులాల వారు చేసిందే పోరాటం, వారు రాసిందే చరిత్రగా చలామణి చేశారు. ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామమైతేనేమి, భారత జాతీయోద్ధుమ మైతేనేమి? అంద్రుపోసభ ఉద్యమమైతేనేమి? సాయంధ రైతాంగ పోరాటం వరకూ తర్వాత 1969 ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం, మధ్యలో నక్కలైట్టు అలజడి, ఇప్పుడు లేప్టిస్టుగా ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం. అన్నీ అగ్రకులాల వారు చేసిన పోరాటాలుగానే చరిత్రలో కికర్చు చేసింద్రు / చేస్తున్నరు. తెలంగాణ చరిత్రలో పాలకులు వారి తోత్తుల అడుగులకు మడుగులు పత్తకుండా తిరుగుబాటు చేసిన కొము రం భీము ఈ చరిత్రలో కనిపించడు. అంతకు ముందు అంగ్రేయులపై తిరగబడ్డ రాంజీగోండ్, బ్రిటీష్ ప్రాప్తి దేవు దుర్భాగ్యమం చేసినందుకు అండమాన్ జైల్లో జీవితం మొత్తం గడిపిన యోధుడు యాదికి లేని ‘పేర్లు’ మాత్ర మే! ఇలా వక్కిరణకు గురైన దేశ చరిత్రను సరిదీస్తే ప్రయత్నం గతంలో కొంత జరిగింది. గియల్ అమ్మట, ధనంజయ్ కీర్త, రోజాలిండ్ లాంటి వారి పూనికతో పూలే, సావిత్రిభాయి లాంటి వారు నేటి తరానికి తెలియవ్వారు. అలాగే జాతీయ స్థాయిలో భక్తి ఉద్యమకారులు రవిదాన్, గురునాస్క, ఏక్సాఫ్, రాజు కుంబార్, కిరీట, వేమన, పోతులూరి వీరబ్రహ్మంలు ఇప్పుడిప్పుడే విస్మయ ప్రచారానికి నోచుకుంటున్నారు. అయ్యంకాళి, పెరియార్ రామస్వామి నాయకర్, సాహు మహారాణ్, నారాయణగురు, సర్వాయి పాపన్న భాగ్యరెడ్డి వర్ష, టి.ఎన్.సదాలక్ష్మి, ఈశ్వరీభాయి, వి. మంకమ్మ, సంగెం లక్ష్మీభాయి, తదితర విస్తృత వైతాళికులు వెలుగులోకి వచ్చిందు. పూలే అలోచనా విధానం, అంబేద్కర పోరాట స్థాపి, వారి రచనలు ఈ శక్తులకు మరింత బలాన్ని సమకూర్చాయి. దీనితో పాటుగా భారత దేశ రాజకీయ చిత్రపటంపై వచ్చిన మార్పులు కూడా చరిత్రక్కుని ఎన్నో విషయాలను వెలుగులోకి తీసుకురావడానికి కారణమయ్యాయి. ఉత్తరప్రదేశ్లో

ఆంగ్సేయులపై తిరగబడ్డ రాంజీగోండ్, బ్రిటీష్ ప్రాప్తి దేవు యుద్ధం ప్రకటించిన తుప్రబ్రాజ్ఞాన్, బ్రిటీష్ రెసిడెన్సీపై దాడి చేసినందుకు అండమాన్ జైల్లో జీవితం మొత్తం గడిపిన యోధుడు యాదికి లేని ‘పేర్లు’ మాత్ర మే! ఇలా వక్కిరణకు గురైన దేశ చరిత్రను సరిదీస్తే ప్రయత్నం గతంలో కొంత జరిగింది. గియల్ అ మ్యూట, ధనంజయ్ కీర్త, రోజాలిండ్ లాంటి వారి పూనికతో పూలే, సావిత్రిభాయి లాంటి వారు నేటి తరానికి తెలియవ్వారు.

మాయావతి ముఖ్యమంత్రిగా బాధ్యతలు స్పీకరించిన అనంతరం, అప్పటి వరకూ మౌఖికంగా మాత్రమే ప్రచారంలో ఉన్న దళిత మహిళ రుల్చారీబాయి చరిత్ర పుటల్లో చోటు దక్కించకుంది. పరిశోధనల మూలంగా అనేక వివరాలు తెలిస్తాయి. రూసిరాణి బధులు ఈమెనే పోరాటం చేసిందనే విషయం అందులో ప్రధానమైంది. ఇందుకు గుర్తింపుగా రుల్చారీబాయి స్పృశ్యిలో భారత ప్రభుత్వం పోస్ట్స్ట్ స్టోర్స్ విడుదల చేసింది. నరికాత్త పరిశోధనలు రుల్చారీబాయిని విస్తరించడానికి ఏలులేని అనివార్య పరిస్థితిని కల్పించాయి. పార్ట్యూపుస్కాల్లో అమెక గౌరవమైన చోటు దక్కింది. యూనివర్సిటీలో గ్రాంట్స్ కెర్కుల్ విపుల్ మాజీ చైర్మన్ సుభ్రదేవ్ తోర్కె, ప్రాఫెసర్ బద్రినారాయణ, వినయ్ ప్రసాద్, సైమన్ చార్ల్స్, ఎస్.కె.సింగ్ తదితరులు చేసిన రచనలు, పరిశోధనలు, కృషి జాతీయ స్థాయిలో దళితుల స్థితిగతులపై చర్చలు లేవదీశాయి. వీటికి తోడు దర్శకు నదస్య దళిత నమస్కము విశ్వవ్యాప్తం చేసింది. తెలుగులో అంబేద్కర్ రచనా సంపుటాలు ప్రచరితం కావడం అది తక్కువ ధరక అందుబాటులోకి రావడం ఒక కైపై, కారంచేడు, చుండూరు దళితోద్యమాలు, భూపతి నారాయణమూర్తి, బోజ్జు తారకం, కత్తి పద్మారావు, కలేకూరి ప్రసాదీల రచనలు, గూడ అంజయ్, గద్దర్, మాస్టర్స్ లో పాటలు కూడా భావజల వ్యాప్తి దోహదపడ్డాయి. తెలుగులో యాగాటి చిన్నారావు వెలువరించిన ‘అంద్రప్రదేవ్ దళితోద్యమ చరిత్ర’ పొక్కింగానే అయినా కొంత తెలంగాణ దళిత చరిత్రను రికార్డు చేసింది. ఇటీవల (2016లో) గుండిమెడ సాంబయ్య లండన్లో ఉంటూ ఉత్తరప్రదేవ్, అంద్రప్రదేవ్ దళిత ఉద్యమాలపై పుస్కాన్ని వెలువరించాడు. అలాగే ఇంగ్లిషులో 1955లో పి.ఆర్.వెంకటస్యామి వెలువరించిన ‘అవర్ ప్రగుల్ ఫర్ ఎమాన్సిపేషన్స్’ను 2003లో డాక్టర్ యెంపూరి ‘మా విముక్తి పోరాటం’ పేరట తెలుగులోకి అనువదించాడు. ఆర్పస్ ఎవ్ వాళ్ళ కూడా అనివార్యంగా దళిత బహుజనులపై ప్రత్యేకంగా పరిశోధన చేస్తూ వీటితో పాటుగా అడపా సత్యనారాయణ సూచేండ్ దళిత చరిత్ర’, కంచె ఐలయ్యలు రచనలు ఉద్యమానికి ఊపిరి పోశాయి. మాజీ ఉపమఖ్యమంత్రి జగన్నాథం, కొండా లక్ష్మణ్ బాహుచీ తదితరుల బీసీ స్పుహ్, మారోజు వీరన్న చేపట్టిన బహుజనోద్యమం, కవి, గాయకులు గోరటి వెంకన్న గొంతు, బహుజనోద్యమ సారథులు పేరట విజిఅర్ నారగోని తదితరులు అచ్చేసిన వస్తుకాలు, మురుశిధర్రావు, దండెబోయిన రథింద్ర, ఇ.వెంకట్పేశ్, కె.కొండలారావుల రచనలు తెలుగునాట బీసి ఉద్యమాలకు ఇటీవల పునాదులైర్పురిచాయి. బి.ఎన్.రాములు, మాప్టోర్ తదితరుల దరకమే కార్బూక్రమాలు, సంగెం సూర్యారావు బి.సి.తైమ్స్, సూర్య పత్రిక ప్రజల్ని అలోచనాపై వైపు నడిపించాయి. ఇది ఒక ప్రారంభం. దీన్ని కొనసాగించాలి.

- సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్,

మొబైల్: 98492 20321

మెయిల్: sangishettysrinivas@gmail.com

బాలీవుడ్‌లో మన 'కోహినుర్' అజిత్

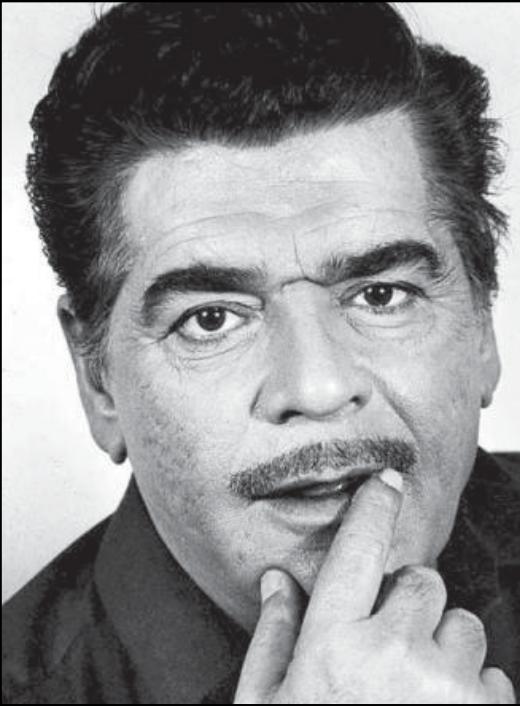
ఒకప్పటి హాలీవుడ్ ఆరాధ్య నటుడైన క్లార్క్ కేబుల్తో దగ్గరి పోలికలున్న అజిత్ ఇండియన్ 'క్లార్క్ కేబుల్తో' గా పేరు తెచ్చుకున్నారు. ఎప్పుడో చిన్నప్పుడు మిత్రులతో అన్నట్లుగా 'గోలకొండలో' పుట్టిన మరో కోహినురు వజ్రంగా అజిత్ చిరస్థాయిగా చరిత్రక్కారు. 'విలన్ మేభి' కుచ్ మర్దాంగి పోసానీ చాపాయే. అగర్ కామెడి పోశాతో కషణి కమ్జోర్ బన్ జాయేగి' (విలన్లో కాస్త మగతనం ఉండాలి. కామెడి ఉంటే కథ బలహీనపడుతుంది)" అన్నట్లుగానే నటించి, మెప్పించిన వాడు మనవాడు 'అజిత్ హామీద్ అలీఖాన్': బాలీవుడ్లో ఐదుస్వర దశాబ్దాల పాటు హీరోగా, విలన్గా వెలుగొందిన 'అజిత్ హామీద్ అలీఖాన్' మన తెలంగాణ బిడ్డ.. ఘక్కు ప్రాదరాబాదీ.

అది సినిమా వ్యావాహమో, కళాతృష్ణో... ఏదైతేనేం, అప్పట్లో చెచ్చురైలు ఎక్కి తెలుగు చలనచిత్ర సీమలో పలువురు చోటు సంపాదించుకున్నట్లు గానే ఇరవై ఒక్క ఏళ్ళ సూసూగు మీసాల కుల్రోడు ఏకంగా బొంబాయి రైలెక్కేశాడు. ఎంత త్రమించాడో, ఎన్ని కష్టాలు పడ్డాడో తనకే తెలియాలి. కానీ, వెనక్కి చూడని పట్టుదలతో ఒక దశాబ్దం తిరిగేకల్లా అతడు చేరాల్సిన చోటుకు చేరాడు. అదీ విశేషం.

అవును మరి. 1943లో అజిత్ హామీద్ బొంబాయి రైలెక్కాడు. 'విక్టోరియా టెర్రిన్స్'లో దిగాకే అసలు సంగతి బోధపడింది. తనలాంటి బెట్టాహిక కళాకారులు డజస్ కొండ్ అక్కడున్నారు. వారంతా తన కన్న అండంగాను, ప్రతి భతీనూ ఉన్నారు. ఎక్కుటూ వేపాల కోసం పడిగాపులు కాస్తున్నారు. అలా అని అతను నిరాశ పడలేదు. పట్టుదలగా కృషి చేశాడు. పన్నుండేళ్ళ గడిచేటప్పబెట్టి ఆ కుర్కాడే హీరోగా సెట్టుపైకి వచ్చేశాడు. ఆ సినిమా పేరే 'బారాదరి'. అది 1955 సంవత్సరం.

గోలకొండ టు బాలీవుడ్

హింది సినీ రంగాన్ని ఐదుస్వర దశాబ్దాల పాటు హీరోగా, విలన్గా తన అద్భుత నటనా వైదుశ్యంతో చకచ్చకితం చేసిన అజిత్ మూడు తరాల ప్రేష్టుకలను అలరించిన ప్రజ్ఞాతాలి. ఆయన 1922 జనవరి 27న ప్రాదరాబాద్లోని గోలకొండలో, నిజం పై న్యంలో పని చేస్తున్న బహీర్ అలీఖాన్ పరాన్ ఇంట పుట్టారు. అతని విద్యాభ్యాసం గోలకొండ మిడిల్ సూల్లో మొదలైంది.

నాంపల్లి ప్రాసూల్లో పొచ్. ఎస్.సి. చదివి అటు తర్వాత వరంగల్ లోని 'గవర్నర్మెంటు కాలేజీలో' చేరాడు. అక్కడ చదువులోనే కాదు, క్రీడలు, నాటకాలు తదితర రంగాల్లోనూ రాణించారు.

అజిత్ స్వార్థుమాపి. యవ్వనంలో చాలా అందంగా, అచ్చం సినిమా హీరోలా కనిపించేవాడు. అక్కడ పొరాలు చెప్పే ఇంగ్లీష్ ప్రోఫెసర్లు 'అరెవో, పరాన్...' ఇక్కడ అనవసరంగా సమయం పొదు చేసుకోవడం ఎందుకు? వెళ్లి సైన్యంలోనో, సినిమాల్లోనో చేరపచ్చ కదా! అని సలవో ఇచ్చారు. ఆ మాటలను అజిత్ వీ ఘుసియలో విన్నాడో కానీ, 'ఇదేదో భాగుందే' అనుకుని, కాలేజీ పుస్తకాలు అమ్మేసి 1943లో బొంబాయి వెళ్లే రైలెక్కాడు.

నిజమైన మాట

అజిత్ సూక్ర్, కాలేజీ రోజుల్లోనే తన మిత్రులతో తరుచూ ఇలా అనేవాడు - "గోలకొండ ఎప్పుటికీ భారతీయులకు రెండు కారణాలచే గుర్తుండి పోతుంది. ఒకటి కోహినురు వజ్రం వల్ల రెండోది నా వల్ల" అని. నిజంగానే తన మాటలను నిజం చేసి చూపించారాయన.

బొంబాయిలో దిగిన వెంటనే తన గురించి సిఫార్సు చేస్తూ ఆనాటి ప్రాదరాబాద్ కవి షాహిద్ సిద్ధికి దర్జకుడు రఫిక్ గజ్వికి రాసిన ఉత్తరం తీసుకెళ్లి ఇచ్చాడు. కానీ తాను ఆర్థిక ఇబ్బందుల్లో ఉండి సినిమాలకు దూరంగా ఉన్నానని చెప్పారాయన. దాంతో తప్పనిసరై అజిత్ ఎక్కుటూ వేషాలకు పరిమితం కావాల్చి వచ్చింది. అలా మూడేళ్ళ గడిచాయి. అప్పట్లో తనకు రోజుకు మూడు రూపాయలు చేతికి వచ్చేవి. ఈ సమయంలోనే చిన్న 'బైక్'. 1946లో 'ఇన్వర్సేషన్ పిలింస్ ఇండియా'లో డాక్కుమెంటరీ చిత్రాల నిర్మాణంలో పని చేయడానికి పిలుపు వచ్చింది. ఒక్క ఫిల్మకు పని చేస్తే రూ. 125లు వచ్చేవి. కాగా, అజిత్ సినిమాల్లోకి వెళ్డడం తండ్రికి ఇష్టం లేదు. అయినా, కొడుకు వీరోత్సాహం, కృషి, పట్టుదల, ప్రతిభలను గమనిస్తూ, లోలోపలే మెచ్చుకుని అభినందించేవాడు. ప్రాదరాబాద్పై పోలీసు యాస్కర్ తర్వాత ముంబైకి వచ్చిన ఆయన స్పుర్యంగా కొడుకు ఎదుగుదలను చూసి మురిసిపోయాడు.

మూడేళ్ళ గడిచాయి. అజిత్ ప్రతిభను దర్జక నిర్మాతలు

గమనిస్తానే ఉన్నారు. మెల్లగా అవకాశాలు ఇప్పుడం ప్రారంభించారు. దాంతో అజిత్ ఆశలు నెరవేర సాగాయి. 1946లో షా-ఎ-మిజర్ చిత్రం తనకు తొలి హీరో చిత్రమైంది. నాయిక గీతజాలి. అయితే ఇక్కడో మాట. బాలీవుడ్లో విలన్గా మంచి పేరు తెచ్చుకున్న అజిత్ మొదట హీరోగా రాణించిన విషయం చాలా కొద్దిమందికి తెలుసు. “షా-ఎ-మిజర్” చిత్రం తర్వాత ‘పతంగా’, ‘జీవన్ సాధి’ (1949) చిత్రాలతో అజిత్ హీరోగా స్థిరపడ్డాడు. ‘బేక సూర్యో’తో తన సరసన హీరోయినగా మధుబాల నటించారు. తర్వాతి ‘తీరందాజ్’ (1955)లో కూడా ఆమనే కథానాయిక. ఇక 1954లో ‘సాస్క్రిక్’ సినిమా సూపర్ హిట్లుయింది. దీంతో కీర్తి, దబ్బు, కొత్త అవకాశాలు తన ఇంటి ముందు కూడా కట్టాయింటే అతిశయ్యాకీ కాదు. “సాస్క్రిక్”లోని కవి ప్రదీప్ రాసిన ప్రసిద్ధ గీతం “దేఖ్ తేరి నమస్కార్కి హాలత్ క్యా హోగయి భగవాన్” అజిత్ మీదనే చిత్రికరించారు.

ఈ తరుణంలో ‘సర్యార్’, ‘సయ్య’, ‘డోలక్’, ‘దామన్’ (1951), ‘వాన్నా’, ‘తరంగీ’, ‘మోతి మహాల్’ (1952), ‘మాన్’, ‘సాప్రూట్’ (1954), ‘షహజాదే’, ‘నకాబ్’, ‘హలాక్’, ‘ధుర్దేష్ నందిని’, ‘అన్నబ్న’ (1956) చిత్రాల్లో అయిన నటించారు. 1955లో వచ్చిన ‘మేరిన్ డ్రైవ్’లో నాటి అగ్రతార బీనారాయి నాయికగా నటించారు. ఈ చిత్రం ఏకంగా యాభై వారాలు ఆడి సంచలనం సృష్టించింది. 1956లో వచ్చిన ‘26 జనవరి’లో నశిని జయవంత్ హీరోయిన. ఇక బి.ఆర్.చోప్రా హింగ్ చిత్రం ‘నయార్స్’లో దిలీప్ కుమార్ ప్రాణ స్నేహితుడిగా, ప్రత్యాధి ప్రేమికుడి పొత్తకు జీవం పోశారు అజిత్.

హీరోగా నటించే కాలంలోనూ అజిత్ మరికొన్ని పొత్తలకు ‘పెట్టింది పేరు’గా పేరు తెచ్చుకున్నారు. 1954లో వచ్చిన ‘సాస్క్రిక్’లో ఒక సంభాషణ కూడా లేకుండా దేశ విభజన కాలంలోని కాందిశీకుని పొత్తలో గొప్పగా నటించి అనేకల మెప్పు పొందారు. తర్వాత ‘బదాభాయి’ (1957), ‘మిలన్’లలో కూడా ఇలాంటి పొత్తలే పోషించి ప్రశంసనలు అందుకున్నారు. 1960లో వచ్చిన ‘మొఘల్ ఎ ఆజం’లో సలీంకు ఉండే రాజపుత మిత్రుడి వేషం వేశారు. ఈ పొత్త దిలీప్, వృథ్యురాజ్, మధుబాలలతో సమానంగా అపూర్వ ప్రేక్షకాదరణను పొందింది. ఇంకా అజిత్ ‘కిత్నొ బదల్గయా ఇన్నాన్’ (1957), ‘మేహందీ’ (1958), గొప్ప హూజ్ (1959), ‘బారాత్’ (1960), ‘బపేరా హూజ్’ (1961), ‘టవర్ హూజ్’, ‘బర్యార్డోడ్’ (1962), ‘పికార్’ (1963), ‘సమస్తేజీ’, ‘మై హూ’, ‘అలాడిన్’, ‘హోమాలయికి గోద్వే’ (1965) చిత్రాల్లో హీరోగా నటించారు.

అయితే, కపూర్ల వంశంతో అజిత్కి దగ్గరి సంబంధాలు

ప్రాదరూబాద్ అంటే పంచ ప్రాణాలు

ప్రాదరూబాద్ కు మకాం మార్పుకున్న అజిత్ 1995లో ఇన్కమ్ టాక్స్ వ్యవహరాలు చూసుకోవడానికి బొంబాయి వెళ్లారు. తీరా వెళ్లాక అక్కడ సినిమా అవకాశాలు వాటంతట అవే వచ్చి వాలాయి. కానీ ఒకపోటీ క్రమశిక్షణ ఇప్పటి ఇండట్టులో లేకపోవడం ఆయనను బాధపెట్టింది. “నా సక్కెన్ వెనుక ఉన్నది నా క్రమశిక్షణే. కానీ, ఈ తరం తారల్లో అదే లేదు. సినియర్ నటులు సెట్లో ఎదురు చూడటం నాకు మింగుడు పడలేదు” అని ఒక ఇంటర్వ్యూలో ఆయనే చెప్పుతున్నారు. అన్నట్టు, అజిత్కు ప్రాదరూబాద్ నగరం అంటే పంచ ప్రాణాలు. ‘ఒకవేళ దేవడు ఇంకో జన్మంటూ ఇస్తే మళ్ళీ ప్రాదరూబాదులోనే పుట్టాలని, అదే పేరు ఉండాలి, వారే భార్యాబిడ్డలవ్వాలి, అదే జీవితం, అవే సినిమాలు ప్రసాదించాలి’ అని అదే ఇంటర్వ్యూలో అజించారాయన. “అప్పట్లో నేను పొడటం వచ్చిన వాళ్ళికాదు. ఆ విషయంలో కాస్త వెనకబడే వాళ్ళి. నా ముఖం కూడా చాక్టెల్ ఫేన్. అలాంటి సమయంలో హీరోయిన వెంట పడి పాటలు పాడే టైపునకు సరిపోలేదు. అయినా సరే నా తరంలో అందరు అగ్ర తారలతో నాయకునిగా చేశాను. మంచి సినిమాలే చేశాను. పేరు కూడా వచ్చింది. అయితే అప్పట్లో “సిల్వర్ జాళ్లి హిట్స్ కొట్టిన వాడినే హీరో” అనే గుర్తింపు బాలీవుడ్ ఇచ్చింది. సినిమాలో మన నటన బాగున్నా సినిమా ఫేయిలతే “బాగానే చేశాడు గాని హిట్ లేదు. అన్లక్కి ఆప్టిష్ట్ మనోడ్” అని పెదవి విరిచేవారు.

ఉండేవి. వారి కుటుంబంలోని నాలుగు తరాల వారితో కలిసి ఆయన నటించారు. ‘అనంద్ ముర్స్’లో పృథ్వీరాజ్ కపూర్తో, ‘చార్ దిల్ చార్ రా హే’లో రాజ్ కపూర్తో, ‘హీరాలాల్ పన్నులాల్’లో రణధిర్ కపూర్తో, ‘పోల్న ఆఫీసర్’లో కరిష్మా కపూర్తో కలిసి న టించారు. ఇక, 1962లో వచ్చిన ‘టవర్ హూజ్తో’ అజిత్ సిని కెరీర తొలి ఇన్నింగ్ మగసిందనే చెప్పుకోవచ్చు. మొత్తం 87 సినిమాలలో హీరోగా నటించారాయన.

1966లో వచ్చిన ‘సూరజ్’లో విలన్ వేషం వేయడంతో సిని జీవితంలో అజిత్ రెండో ఇన్నింగ్ మొదలు పెట్టినట్టు యింది. దీంతో ఇక అజిత్కి అన్ని విలన్ వేషాలే రాసాగాయి. అప్పటికే, హిందీలో కిరణ్ కుమార్, ప్రాణ్, కె.ఎన్. సింగ్ వంచి విలన్ పాత్రధారులు బలంగా నాటుకపోయి ఉన్నారు. కానీ, ‘ప్రిన్స్’ (1969) మరో ఐదు చిత్రాలలో అజిత్ విలన్ గానూ స్థిరపడిపోయారు. అయితే, ఆ విలన్ పాత్రకు పూర్జ రూపం “జంజీర్” సినిమాలోని “తేజ్” పాత్ర. దీని గురించి రచయిత జావేద్ అక్తర్ ‘ఆ సినిమాలోని

పాత్ర అజిత్ కొత్త ఇమేజ్సు తెచ్చి పెట్టింది. అతి తక్కువ మాటలు మాటల్లాడే విలన్గా ఆయన నటన చిరస్మరణీయం' అని కితాబు నిచ్చారు.

రా... బర్రీ...

'జంజీర్'లో అజిత్ కాస్తంత కూడా ఒళ్ల కదిలించకుండానే కేవలం తన చూపులతోనే క్రూరత్వాన్ని ప్రదర్శించడం ఆయన నటనా కౌశల్యానికి తారాణం. 'కాళీ చరణ్'లో అతను తన అను చరులను 'రా... బర్రీ' అన్న పిలుపులోను, 'సారా ఘహర్ ముజే లాయన్ కె నామ్ సే జాంతా హై' అన్న దైలాగులో తన సాంత తైలి మనకు కనిపిస్తుంది. లయన్ని పంజాబీ పైల్లో 'లాయన్' అని తప్పగా పలకడంలోనూ తనదైన సైల్సును తీసుకు వచ్చారాయన. 'యాదోంకి బారాత్'లోను అజిత్ నటనని మర్చిపోలేం. ఒక కాలికి ఎనిమిది, ఇంకో కాలికి తొమ్మిదో నెంబరు సైజు బూట్లు వేసుకునే హంతకుడి పాత్రలో అజిత్ ను కాదని, మ రోకరిని ప్రేక్షకులు ఊహించకోల్ఱు. అదీ మన అజిత్ గొప్పదనం.

నిజమే. అనలు భారతీయ సినిమాలో విలన్ వేషాలకు సరికొత్త గ్లామర్ తెచ్చిన నటుడు అజిత్. 'మోనా డార్లింగ్', 'లిల్లీ డోంట్ బి సిల్లీ', 'రాబ్రైట్ యుగ్' విత్ పిటర్' పంటి దైలాగులతో ఆయన సినిమా అభిమానులను ఊపేశారు. ఇలాంటి దైలాగులతో అజిత్ మార్క్ జోక్స్ కూడా ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

అజిత్ మొత్తం 57 సినిమాల్లో విలన్గా నటించారు. అయితే, 1985లో ఒక్కసారిగా సినిమాలపై విరక్తి పెంచుకొని, వేషాలు మానుకొని కుటుంబంతో సహి ప్రాదర్శాదుకు మకాం మార్చారు. 1995 మే 25న బొంబాయిలో దేవానంద్ 'గ్యాంగ్స్రో' చిత్రానికి దబ్బింగ్ చెప్పి తిరిగి వస్తుండగా ప్రాదర్శాదుకు విమానాశ్రయంలోనే అయనకు హరాత్తుగా గుండె పోటు వచ్చింది. దాంతో సినిమాలకు గుడ్బై చెప్పి ప్రాదర్శాదులోనే చివరి రోజులు గడిపారు. అలా తను ఇష్టపడే మన ప్రాదర్శాదులోనే 1998 అక్టోబర్ 21న తన 76వ యేట అజిత్ కన్నుమూశారు. ఇలా అనడం కంటే 'పాండి

రాజేంద్రకుమార్ నాకు చాలా మంచి మిత్రుడు. ఒకసారి అయిన నాతో అన్నాడు కదా "చూడండి అజిత్ గారు. చూస్తున్నారు కదా సినిమా రంగంలో కలర్ సినిమాల కాలం వచ్చేసింది. సినిమాలన్నీ చాలా ఖర్చు చేసి తీస్తున్నారు. ఈ సమయంలో మీకు హీరోగా ఎవరైనా అవకాశం ఇస్టారని నేననుకోను. మీకైతే వరుసగా సినిమాలు కావాలి. మీరు చేస్తానంటే చెబుతాను. ఒక సినిమాను మద్రాసులో చేస్తున్నాం. అ సినిమా పేరు "సూరజ్". నేను హీరోగా, వైజయంతిమాల హీరోయిన్గా చేస్తున్నాం. ఇందులో విలన్ రోల్ ఉంది. మీరు చేస్తేనే సరిజోడుగా ఉంటుండనుకుంటున్నాను." అన్నారు. నేను కూడా ఒప్పుకున్నాను. సినిమా సూపర్ హిట్ అ య్యంది. ప్రేక్షకులు నన్ను విలన్గా ఆమెదించారు. చాలా సినిమా ల్లో విలన్గా చేశాను. ఇప్పుడు ఏడినిమిదేళ్ల గ్యాఫ్ తీసుకుని ప్రాదర్శాదు నుండి ముంబై పచ్చాక నన్ను చాలా ఆదరంగా పరిశ్రమ వేషాలిచ్చి గౌరవించింది. ఇండస్ట్రీకి ఒకసారి దూరమైతే ఎవరికి మళ్లీ అవకాశాలు రావు. కానీ ఇండస్ట్రీలో ఇలా మొదటి సారిగా జరిగింది నాతోనే. ఇక్కడ చూపిన ఆదరాభిమానాలతో నాకు అని పించిందేమంటే తమ కుటుంబ సభ్యుడు ఒకడు అలిగి వెళ్లి తిరి గి వస్తే కుటుంబ సభ్యులెలా ప్రేమను చూపిస్తారో అలా చూశారు.

స్ట్రీన్ పార్టీలో దేవానంద్ ఏమన్నారంటే "మీరు మమ్ముల్లెలా విడిచి వెళ్లారు? మనమంతా ఒకే కుటుంబం. ఇక బొంబాయి వ దిలి వెళ్లకండి" అని. ఆ మాటతో నాకు కలిగిన సంతోషం ఇం తా అంతా కాదు. అప్పుడన్నించింది మళ్లీ నేను నా కుటుంబంతో కలిశానని.

ముంబై నుండి నేను ప్రాదర్శాదుకు వెళ్లపలసిన కారణాలేమని మీరడగవచ్చు. మన సినీ పరిశ్రమలో ఒక చెడ్డ అలవాటుంది. మాలాంటి వారిని సినిమాల్లో బుక్ చేసుకున్నప్పుడు సర్, ఊడయం 10 గంటలకు ఫష్ట్ హిట్ మీదే అంటారు. తీరా వెళ్లాక పలకరించరు. కార్డ్ ఆడటం, పుస్తకాలు చదవడమే. కా నీ హిట్కి పిలవరు. పలకరించరు. ఎంత సేపని అక్కడ వాళ్ల ముఖాలు చూస్తూ కూర్చుంటాం. చాలా సేపటికి వచ్చి సర్ 4.30, 4.45కు మీ హిట్ ఉంటుంది అని చల్లగా చెబుతారు. ఇంతలో 7 గంటల .... ప్రొడ్యూసర్ టైమ్కు రావాలంటారు. వచ్చిన వెంటనే ... హిట్ రెడీ లేదంటారు. ఇలాంటి సందర్భాలు చాలా వచ్చినవి. ఒకరు అపునంటే మరొకరు కాదు.. ఇట్లా... ఇలాంటి సమయంలో నేను రిటైర్ కావడమే మంచిదనుకున్నాను. అందుకనే సాంతూరు ప్రాదర్శాదుకు తిరిగి వెళ్లాను.

తెరపై సింహగర్జన ఆగిపోయింది' అనడం సబబేమో.

- హిందుప్రైస్ బ్రాష్ట్,

మొబైల్: 94409 25814

పాఠ్యాల్: hrameshbabu5@gmail.com

అస్తీత్వ అన్వేషణలో తెలంగాణ

'తెలంగాణలో కృష్ణానదీ నాగలకత' పుస్తకావిష్కరణ సభలో

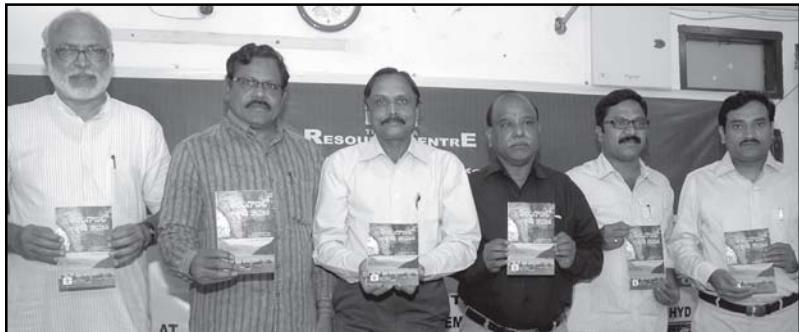
తెలుగు యూనివెసిటీ విసీ ఎస్క్వి సత్యనారాయణ

నేడు తెలంగాణ తన అస్తీత్వాన్ని, మూలాలను అన్వేషించుకుంటూ వాటిని ఆవిష్కరించుకుంటోందని తెలుగు యూనివెసిటీ క్లైష్ట్మాన్సులర్ ఎస్క్వి సత్యనారాయణ అన్నారు. హిమాయుత్ నగర్లోని దక్కన్ అకాడమీ 'చంద్రంలో' 'తెలంగాణలో' కృష్ణానదీ నాగలకత' పుస్తకావిష్కరణ కార్యక్రమానికి ఆయన ముఖ్య అతిథిగా హాజరయ్యారు. ఈ సందర్భంగా ఎస్క్వి సత్యనారాయణ మాటల్ల దుతూ, ఒకప్పుడు కృష్ణానది అంబే విజయవాడ, గోదావరి అంబే రాజమండ్రి మాత్రమే గుర్తుకువచ్చేవని, అసలు ఆ రెండు నదులు మన వద్దనే ప్రవహిస్తున్నాయన్న సోయి కూడా మనకు లేకుండిందన్నారు. ఆ భావనను దూరం చేస్తూ కృష్ణా, గోదావరి నదులు తెలంగాణలోనే ఉన్నాయన్న సత్యం ప్రజలకు ఇప్పుడిప్పుడే తెలు సోందన్నారు.

ఒక చక్కబీ అంశంపై పుస్తకం రచించిన రచయిత ద్వారావనపల్లి సత్యనారాయణ, ప్రచురణకర్త యం. వేదకుమార్లను ఆయన ఈ సందర్భంగా అభినందించారు. తెలంగాణ సాధనలో చురుగ్గా పాల్గొన్న వేదకుమార్లను ఆయన 'ప్రజల మనిషి'గా అభివర్షించారు. పుస్తక రచయిత ద్వారావనపల్లి స్వయంగా వివిధ ప్రాంతాలను సందర్భంచి అక్కడి చరిత్ర, నాగరికత, వారసత్వ అంశాలను విశేషిస్తూ పుస్తకాలు రాస్తున్నారని ప్రశంసించారు. ఆయన రచనలు నుంచిగ్రాహించిలో ఉంటాయన్నారు. టీఆర్ఎసీ ప్రచురించిన పుస్తకాల రచయితలకు తదనంతరం రాష్ట్ర, జాతీయ స్థాయిలో అవార్డులు రావడాన్ని ఆ యన ఈ సందర్భంగా ప్రస్తావించారు. అలాంటి అత్యుత్తమ రచనలను పుస్తకరూపంలో వెలువరిస్తున్నాందుకు అభినందించారు.

ప్రచురణకర్త యం. వేదకుమార్ మాటల్లడుతూ, తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ ద్వారా ప్రచురిస్తున్న వి విధ పుస్తకాల గురించి వివరించారు. తెలంగాణకు చెందిన ప్రముఖులపై 'మనిషి' పేరట, వివిధ సమకాలీన అంశాలపై 'నెగడు' పేరట చిన్న చిన్న బుక్‌లెట్లు ప్రచురిస్తున్నట్లు తెలిపారు. వీటికి తోడుగా దక్కన్‌ల్యాండ్ మానవత్రికను వెలువరిస్తున్నామన్నారు. స్వరాలయలు, తెలంగాణలో కొత్త విహారస్థలాలు లాంటి పుస్తకాలను

ప్రచురించామని, ఆయా పుస్తకాల చంచలకు జాతీయ, రాష్ట్రస్థాయిల్లో అవార్డులు వచ్చా యన్నారు. చరిత్ర, సంస్కృతి, వారసత్వం లాంటి అంశాలపై పుస్తకాలు ప్రచురిస్తున్నామని తెలిపారు. గోదావరి నదిపై గతంలో పుస్తకం తీసుకువచ్చామని, ఇప్పుడు కృష్ణానదిపై పుస్తకం ప్రచురించామని వేరొన్నారు. కోట్లాది ఏళ్ళ క్రితం నాటి తెలంగాణ భాగోళిక విశేషాలు మొదలుకొని కృష్ణానది పుట్టుక, ప్రవాహం, పరివాహక ప్రాంతాలు, ప్రధాన పుష్పరఘూట్ల విషాదాలు లాంటివాటితో పాటు అక్కడి సందర్భాన్ని స్థలాలు, స్థానిక చరిత్ర, సంస్కృతి, వారసత్వ విశేషాలు కూడా ఉన్నాయారు.

'తెలంగాణలో కృష్ణానదీ నాగలకత' పుస్తకావిష్కరణలో యం. వేదకుమార్, జాలూల గాటిశంకర్, తెలుగు యూనివెసిటీ విసీ ఎస్క్వి సత్యనారాయణ, అడపా సత్యనారాయణ, ఎన్బిటీ ఎడిటర్ పతిపాక మోహన్, పుస్తక రచయిత ద్వారావనపల్లి సత్యనారాయణ

ఇందులో ఉన్నాయన్నారు. తెలుగు రాని వారు సైతం ఈ సమాచారం తెలుసుకోవడానికి వీలుగా ఇదే పుస్తకంలో ఇంగ్లీషులో కూడా కొన్ని వ్యాసాలు ప్రచురించణట్లు తెలిపారు. హైదరాబాద్ బుక్ ఫెయిర్ అధ్యక్షుడు జూలూరి గాటిశంకర్ మాటల్లడుతూ, తెలంగాణ చరిత్ర, వారసత్వం తదితర అంశాలపై సాధికారికతతో పుస్తకాలు రావాలిసిన అవసరం ఉండన్నారు.

ప్రోఫెసర్ అడపా సత్యనారాయణ, ఎన్బిటీ ఎడిటర్ పతిపాక మోహన్ ఈ సందర్భంగా ప్రసంగించారు. పుస్తక రచన నేపథ్యం గురించి పుస్తక రచయిత ద్వారావనపల్లి సత్యనారాయణ వివరించారు.

కార్యక్రమంలో సంగిశెట్లి శ్రీనివాస్, ప్రోఫెసర్ రఘు, మచ్చిప్రభాకర్, నరహరి, ప్రకాశ్, రవీందర్, రామ్సోపాల్, విద్యాధర్, సయ్యద్ సాచీర్, సుధాకర్ గాడ్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

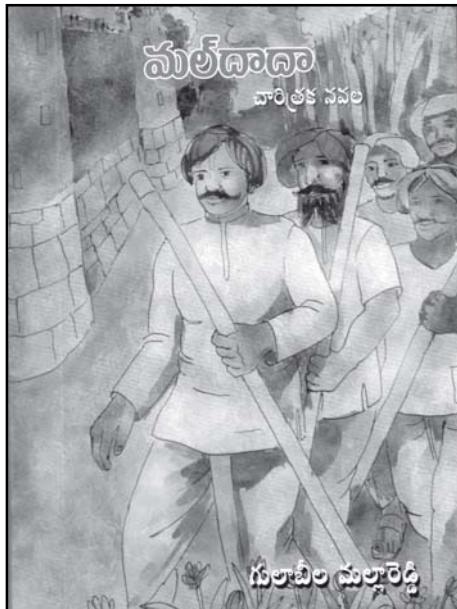
- దక్కన్ మ్యాన్

తెలంగాణ తొలి సాయిద్

పోరాట వీరుడు మల్దాదా!

1947-51 మధ్య జరిగిన తెలంగాణ సాయిద్ పోరాటం నిజంగా ప్రపంచ ఉద్యమం చరిత్రలోనే సుస్థిర స్థానాన్ని సంపాదించు కుంది. నిజం నిరంకుశ పాలనకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన పోరాటం లో సుమారు 4వేల మంది ప్రజలు హతమైనారు. మహిళలు మానభంగాలకు గుర్తుయారు. యువకులు, మహిళలు, చివరకు వృష్టులు సైతం ఉద్యమించి చరిత్ర సృష్టించారు. ఒక పక్క కరువు కాటకాలు, రాచరికపు అఘాయిత్యాలతో నిజం సంస్థానం అట్టుడికి పోయింది. నిజం తొత్తులైన జమిందార్లు, దేశముఖీలు, రజాకార్ల హింసా దౌర్జన్యాలకు తెలంగాణకు నెలవై, గ్రహణం పట్టింది. భూస్వాములు, గడీల దొరలు, పటేల్ - పట్వారీలు చెలరేగిపోయి, పోలీసుల మద్దతుతో అరాచకాలు సృష్టిస్తు, జబర్దస్తిగా పన్నులు పెంచి, వసూలు చేస్తు, వెట్టిచాకిరీ చేయి

స్తు పరిపాలనా వ్యవస్థను భిన్నాభిన్నం చేశారు. ప్రజలు ప్రతి ఒక్కరు వడిశెల రాళ్ళు, కొడాలి, కత్తి, కర్ర, గుత్త, పలుగు, పార పట్టుకుని ఉద్యమించారు. మహిళ లైతే కారంపొడి, చీపుర్లు, రోకక్కు, పట్టు కుని కదిలారు. కమ్యూనిస్టుల పోరాటం, పోలీన్ చర్చలతో తగ్గి, నిజం ప్రభువు కేంద్రప్రభుత్వానికి లొంగిపోవడంతో సెప్పెంబర్, 17, 1948న తెలంగాణకు విముక్తి లభించింది. దేశానికి స్వాతంత్ర్యం రాకముందు, వచ్చాక జరిగిన ఉద్యమం ఇది. స్వాతంత్రోద్యమం, తెలంగాణ సాయిద్ రైతాంగ, నిజం విముక్త పోరాటాలు సమకాలీనంగా, సమాంతరంగా జరిగి ఉద్యమాల వరిత్రలో వరిత్రను సృష్టించాయి. గిరిజన నాయకుడు కొము రం భీంతో సహి, సాయిద్ ఉద్యమకారులు అనభేరి ప్రభాకరరావు, సింగిరెడ్డి భూపతిరెడ్డి వంటి తెలంగాణ యోధులు నిజం పోలీసుల ఎన్కొటంర్లలో అపుత్తపోయారు. కమ్యూనిస్టు యోధులైన కామ్యేడ్ రావినారాయణ రెడ్డి, బఢ్ఱం ఎల్లారెడ్డి, ముఢ్ఱం మోహినియుద్దీన్ల నాయకత్వంలో రైతాంగ పోరాటం జరిగింది. ఈ ఉద్యమ పూర్వ పరాలలో నుండే వచ్చిన నవల మల్దాదా. మల్దాదా జీవిత చరిత్ర ప్రాతిపదికే, నాటి తొలి ఉద్యమ చరిత్రగా తీర్చిదిద్దబడింది.

మల్దాదా మనువడు, సీనియర్ న్యాయవాది, రచయిత గులాబీల మల్లారెడ్డి లోతైన పరిశోధనతో రాసిన ఈనవల చదివితే తెలంగాణ తొలి సాయిద్ పోరాట రైతాంగ నేపథ్య వివరాలే కాకుండా, నాటి పల్లెల్లోని కరువు-కాలకాలు, సామాన్యుల జీవనస్థితిగతులు, అనుభవించిన పాట్లు, వెట్టిచాకిరి, దొరల దౌర్జన్యాలు, నిజం ప్రభువుల అమానుష విధానాలు మనకు తెలిసివస్తాయి. ఈ నవల రచయిత గులాబీల మల్లారెడ్డి, 1969 నాటి తెలంగాణ విద్యార్థి ఉద్యమంలో చురుకుగా పాల్గొని జైల్కు వెళ్ళారు. 22వెళ్ళ వయస్సులోనే రచనలకు శ్రీకారం చుట్టారు. పల్ల పొలిమేరల్డోకి కవితాసంపుటి, జర్వీస్సు కథాసంపుటి, వకాలత్ విజాయుధం రచనలు చేసి బేషపించుకున్నారు.

నాటి పోరాటాల పై వట్టికోట అళ్ళారుస్వామి, దాశరథి సోదరులు, అల్లం రాజయ్య-సాహులు, అంవశయ్యనవీన్, కందిమళ్ళ ప్రతాపరెడ్డి వంటివారు పలు రచనలు చేశారు. నవలలు రాశారు. అలాంటి వారి కోవలో చేరిన రచయిత గులాబీల మల్లారెడ్డి రాసిన మల్దాదాదా నవల లో నాటి చారిత్రక అంశాలతో పాటు, తెలంగాణ మారుమాల పల్లెల్లో నాటి ఉద్యమ పోరాటం తొలినాళ్ళలో ఎలా పురుడు పోసుకుందో మనకు కళ్ళకు కట్టి నట్టుగా విపరిస్తారు. ఈ నవలని అల్లారిలా ఒక సినిమాగా తీయవచ్చు.

ఈ నవల కథాంశం 1901-1951 మధ్య జరిగినకాలం నాటిది. కరీనగర్ జిల్లా పుస్తాబాద్ ప్రాంతం ఏరియా. నాలుగైదు దశాబ్దాల పాటు మల్దాదా సాగించిన పోరాటం, తిరుగుబాటులు, సంస్కరణలు చవి జూస్తాం. లంబాడి తండ్రాల్ని, పల్లెల్ని కలుపుతూ ప్రజారాజ్యం స్థాపించి, దొరలకు వ్యతిరేకంగా సామాహికంగా సాగించిన పోరాట వివరాలు కానవస్తాయి. చివరి దశలో మల్దాదా పాత్ర పరిమితమైనా, అప్పటికే నిజం దౌర్జన్యాలు, యూనియన్ పోలీసుల జోక్యం పెరిగిపోవడం, హత్యలు, దురాఘూతాలతో పాటు, సంఘ కార్యకలాపాలు పోటాపోటీగా ప్రారంభమవడం పంచి వివరాలు

రచయిత పేర్కొన్నాడు. పోరాటంశాల్చి కలగాపులగం చేయకుండా, పరిశోధనా పటిమతో అంచనవేసి, సరిగా అల్లారు.

నవల రాయడంలో, సంఘటనల్ని చర్చించడంలో రచయిత తెలంగాణా సాయిధ రైతాంగ పోరాట నేపథ్యాన్ని లోతుగా అధ్యయనం చేశారనిపిస్తుంది. జాతీయోద్యమాన్ని సైతం విడిచి పెట్టుకుండా కథాంశాల్లో చొప్పించాడు. రచయిత తన తాత వీర గాధల్ని, జానపద పాటల్ని సేకరించి, నవలగా మార్చారు. నవలకు భూమికైన తండాల్చి, ఇతర పాటల్ని సమైక్యపరచి, కదిలించిన పైపాన్ని, ఈ తిరుగుబాట్లని కథలు కథలుగా విన్న ఆనాచి తరం పెద్ద మనుషుల్ని, వారు పాడుకునే పాటల్ని సేకరించి, విశేషించి వివరాల్చి రాజభూతి నవలకు ఆకృతి ఇచ్చాడు. మర్లదాదా చనిపోయిన ఒక సంవత్సరం అంటే 1952లో రచయిత గులాబీల మల్లార్డి పుడతాడు. వంద సంవత్సరాల క్రితం మర్లదాదా అనే ఒక అగ్రవర్ష హాలికుడు తోటి మానవుల కోసం ముఖ్యంగా గిరిజన, దశిత, బహుజనుల కోసం, స్వేచ్ఛ, సమానత్వాల కోసం పోరాడిన అంశాల సమాచారమే మర్లదాదా నవల. ఈ నవల్ని తన తాత మర్లదాదాకి అంకితమిచ్చారు.

మర్లదాదా నవలను 21 విభాగాలుగా చేసి కథను నడిపించారు. తెలంగాణా మూల యాస పదాల భాషా సౌందర్యం ఈ నవలలో తోటికిసలాడుతుంటుంది. తెలంగాణా బృహత్ నిఘంటు నిర్వాణానికి ఈ నవల అక్కరకు వస్తుంది. సల్లగొండ వరంగల్ జిల్లాలేకాక, సాయిధ పోరాటంలో కరీంనగర్ ఉద్యమకీలక ప్రాత్రను ఈ నవల నిరూపించింది.

మర్లదాదా ఒక సామాన్య వ్యవసాయ కుటుంబానికి చెందిన శైలివీరుడు. 1876-1951 మధ్యన 76 సంవత్సరాల జీవితకాలం. మర్లదాదా తాత పచ్చిపొల లక్ష్మీయ్ ఎలగందులకోటు నిర్వాణంలో కూలీల వెట్టిని ఎదిరించి, చేసిన తిరుగుబాటు, దొరల పల్ల కష్టాలకు గురైన ఒక గీరీబురైతు జాప వెంకన్సుకు సప్పారి కప్రాన్ని, ఎడ్డున చేసిన తీరును, మర్లదాదా తండ్రి హన్సుంతు వేట సాహసాలను రచయిత వివరిస్తు నవలని ప్రారంభిస్తాడు. మర్లదాదా తొలి నాళ్లలో తుర్మేనికుంట ఊరును రూపొందించిన తీరును రచయిత ఆస్కిగా చెబుతాడు.

తాడిత పీడిత ప్రజలకు అండగా వుండి, తన జీవితాన్ని అంకితం చేసుకోవాలని, అన్యాయం-అణచితేవ ధోరణలను ఎదిరించాలని మర్లదాదా యువకుడిగా వున్సుపుడు సంకల్పించి, అదే తోపలో తన జీవితాన్ని పోరాటాలకే అంకితం కావిస్తాడు.

గ్రామీణ వుత్తులు, కులాలు ఏర్పడిన ప్రస్తావనతోపాటు,

మర్లదాదా తాత పచ్చిపొల లక్ష్మీయ్ ఎలగందులకోటు నిర్వాణంలో కూలీల వెట్టిని ఎదిరించి, చేసిన

తిరుగుబాటు, దొరలపల్ల కష్టాలకు గురైన ఒక గీరీబురైతు జాప వెంకన్సుకు సప్పారి కప్రాన్ని, ఎడ్డున చానం చేసిన తీరును, మర్లదాదా తండ్రి హన్సుంతు వేట సాహసాలను రచయిత వివరిస్తు నవలని ప్రారంభిస్తాడు. మర్లదాదా తొలి నాళ్లలో తుర్మేనికుంట ఊరును రూపొందించిన తీరును రచయిత ఆస్కిగా చెబుతాడు.

మర్లదాదా కళ్చారా చూసిన జల జమీన్ జంగల్ కోసం కొమురం భీం నడిపిన వీరోచిత పోరాటు, ఆర్యసమాజం ఉద్యమాలు, నిజాం దోషించి, గీలీల దొరల అరాచకాలు, చేయాల్చిన తిరుగుబాట్లు, విద్య, వితంతు పునర్వివాహ ఉద్యమాలు, భూపాలందొర, బిహుయుదొర, సందారం గడాల దొర అరాచకాలు, లంబాడ తండా మహిళ తక్కిభాయి పై దొర తాబేదార్ అఫూయిత్త్యం, దూదేనాయక్ కూతురు మంగిని దొర మనసుపడడం, దొర కిచెన్ క్యాబినెట్ కుతంత్రాల్చి, సాగించిన దురాగతాలను రచయిత నవలలో చెబుతాడు. మర్లదాదా భూములను పంచడంలో న్యాయంగా వ్యవహరించి, తన భావమరుదులతో సమానంగా, మాదిగ ర్యాగబీ రాజయ్యకు 80 ఎకరాల వాటా పంచి ఇప్పుడం కథలో సంస్కరణల అంశం. అడవిలో ర్యాగబీ రాజం ఆపులను కాచే సమయంలో నందారం దొర వచ్చి పుల్లెర పన్ను కట్టమని బెదిరించడం, మర్లదాదా తిరుగుబాటు చేసి వాటిని విడిపించడం, పన్నుల దోషించిని, వెట్టిని ఎదిరించిన మర్లదాదా సాహసాలను నవలలో సందర్భించితంగా చెబుతాడు. వీరోచితాన్ని, మానవీయ సంస్కరణలను నేర్చాగా చొప్పిస్తాడు. మర్లదాదా నాయకత్వం కింద ర్యాగబీ రాజయ్యకు 80 ఎకరాల వాటా పంచి ఇప్పుడం కథలో సంస్కరణల అంశం. అడవిలో ర్యాగబీ రాజం ఆపులను కాచే సమయంలో నందారం దొర వచ్చి పుల్లెర పన్ను కట్టమని బెదిరించడం, మర్లదాదా తిరుగుబాటు చేసి వాటిని విడిపించడం, పన్నుల దోషించిని, వెట్టిని ఎదిరించిన మర్లదాదా సాహసాలను నవలలో సందర్భించితంగా చెబుతాడు. వీరోచితాన్ని, మానవీయ సంస్కరణలను నేర్చాగా చొప్పిస్తాడు. మర్లదాదా నాయకత్వం కింద ర్యాగబీ రాజయ్య, మాలోతు దంజినాయక్, మాన్సింగ్, హర్యానాయక్ వంటి యుద్ధవీరులు వసిచేసి, ప్రజారాజ్యం స్థాపనలో కీలక పాత్రాలను పోషించారు. న్యాయం, ధర్మం, సత్యం కోసం పనిచేసిన మర్లదాదాకు ఆప్రాంత ప్రజలు బ్రహ్మరథం పడతారు. మర్లదాదా కాలంలో పోలీస్‌ఎస్‌పెన్కెల్ కేసులు వేళ్లే వీకావు. మర్లదాదాకు అండగా పన్ను లంబాడి తండా వాసుల్ని దొర ఎలా హింసించాడో తుక్కిభాయి పై జిరిగిన అఫూయిత్త్యపు సంఘటనలు చదివితే నాటి దౌర్జన్యాలు కళ్ళకు గడతాయి. లంబాడి తుక్కిభాయిని హింసించిన తీరు చూస్తే కళ్ళకు నీళ్లు పస్తాయి. ఆమె మానములో, ముడ్డిలో ఇసుకుపోసి, వాయిలి బరిగెల దెబ్బలతో హింసించిన సన్నిహితం చదువుతుంటే నాటి దౌర్జన్యాలు తెలిసివచ్చాడు. మర్లదాదా తొలి నాళ్లలో తుర్మేనికుంట ఊరును రూపొందించిన తీరును రచయిత ఆస్కిగా చెబుతాడు.

అంటరానితనాన్ని రూపమాపే ఉదారత్వాన్ని రచయిత పాయింటపుట చేస్తాడు. మారుమనుపులు, పునర్వ్యవహారోల ప్రోత్సాహం, మూడనమ్మకాలకు స్వస్తి పలికించడం వంటి మంచి మానవీయ పనులు ఇందులో చర్చకు వస్తాయి. కరువు నివారణకు కుంటల తప్పకాలు, ప్రజారాజ్యపు స్వాధ్యయుగం, రాజకీయ దళకుల్ని అంశాల వారీగా చర్చించి, నవల పరిధిని పెంచుతాడు. పన్నులు చెల్లించని ఐదుగురు రైతుల్ని అక్కన్నపేట దొర చొక్కారావు హత్యలు చేయించిన సంఘటన కలిచివేస్తుంది. ఇదే కాలంలో సాయుధ రైతాంగ పోరాటపు తొలి తిరుగుబాటు చర్చలు, సంఘకార్యకలా పాలు, రక్షక దళాల ఏర్పాటు రజాకార్ల దౌర్జన్యాల్ని నవలలో రచయిత పోటాపోటీగా చర్చించారు.

దొర తొత్తులైన పింగశి కిష్టరెడ్డి, దాహాద్ అలీలను క్షమించి, వారి రజాకార్ల సాయుస్ని మాస్సిచండం వంటి అంశాలు చర్చకు వస్తాయి. మందాపురం గుట్టల్లో సాయుధ ఉద్యమకారులు అనభేరి ప్రభాకరరావు, సింగిరెడ్డి భూపతిరెడ్డిల దళం నిజాం పోలీసులచే హతుమవడం, యూనియన్ పోలీసుల అరాచకాలు, యూనియన్ పోలీసులు ఒకగొడ స్ట్రీని నగ్గంగా పూరేగించి అవమానించడం, కోపెడ పోలీస్‌స్టేషన్ దాడి సంఘటనల్ని రచయిత చారిత్రికాం శాలుగా చక్కగా రికార్డు చేశారు.

ఉద్యమ కార్యకర్త గుండి దామోదరరావును కోపెడ స్టేషన్ నుండి విడిపించడం, మర్దాదా కొడుకు లింగారెడ్డిని పోలీసులు చిత్రహింసలు పాలు చేయడం, 1857 నాటి జాతీయోద్యమ కాలం నాటి రుఖాన్నిలక్షీభాయి ఉద్యమస్వార్థి, గాంధీజీ సత్యాగ్రహం ప్రస్తావనలు, కమ్యూనిస్టుల తిరుగుబాట్లు, రక్షక దళాల ఏర్పాటు, వృద్ధ మర్లెరెడ్డి నిర్మాణం, అంత్యక్రియలు, మర్దాదా భవంతి వంటి అంశాలను రచయిత చక్కగా ప్రస్తావించాడు.

బొమ్మలోళ్ళ సినిమా

సినిమా పేరు: బొమ్మలోళ్ళు

ఇంగ్లీష్ ట్రైలింగ్ : ది పెప్పెటీన్

కాలవ్యవధి: 74 నిమిషాలు

దేశం: భారతదేశం - సంవత్సరం: 2016

భాష: తెలుగు - సంబైలిన్: ఇంగ్లీష్

ఫార్మాట్: హెచ్డి

చర్చకుడు: అజిత్ నాగ్

సహకారం: తెలంగాణ ప్రభుత్వ భాష &

సంస్కృతి విభాగం

నిర్మాణ: చిత్రలేఖ స్వాదియోన్ ప్రై.లి.

చెక్కబొమ్మలాట

పేరుకు తగ్గట్టుగా ఇది తీగలతో ఆడించే చెక్కబొమ్మలతో జరిగే ప్రదర్శన. ఇది తెలంగాణకు చెందిన అరుదైన సంప్ర

మర్దాదా వారసుల వివరాలు ఇస్తాడు. మల్చెరువుతండ్రా, ర్యాగటి పల్లి, తుర్కోనికుంట (మర్దాదా నివసించిన పూరు), పోతారంజె, సందారం, దొంగలధర్మారం, గుడాబీపల్లి, తెనుగు పల్లెలు మొదలగు 18 పల్లెలు, లంబాడీ తండూలలో మర్దాదా స్థాపించిన ప్రజారాజ్యం నాయకత్వపుతీరును చూస్తే మార్పు. సమసమాజపు భావనల్ని అనాడే మర్దాదా వంటబట్టించుకున్నట్లు అర్థమవుతంది.

తొలి తరం సాయుధ రైతాంగ పోరాటాల చరిత్రే మర్దాదా జీవిత చరిత్ర. మర్దాదా చివరిదశలో మర్దాదా వారసత్వ నాయకత్వం ఎదగక పోవడానికి కారణం, బహుళంగా సంఘకార్యకలాపాలు, రజాకార్ల దురాగతాలు పోటాపోటీగా పెరిగిపోవడమే.

చివరి అధ్యాయాలు కొంత వ్యాసాల సరళిగా కనబడినా, కథాంశాన్ని చక్కగా పేర్చి, చారిత్రక సపలగా తీర్చిదిద్దిన రచయిత శ్రేమను అభినందించి తీరాల్సిందే.

పుస్తకం: మర్దాదా (సపల),

రచయిత: గులాబీల మల్లారెడ్డి,

పేజీలు: 200/-రూ.లు

ప్రతులకు: రచయిత, అడ్స్టోకేట్,

వావిలాలపల్లి, కరీంనగర్.

సెల్: 94400 41351.

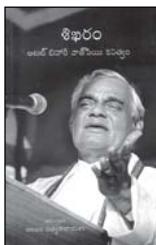
పుస్తక సమీక్ష: సంకేపల్లి నాగేంద్రపర్చు,

సీనియర్ చరిత్రకారులు, కరీంనగర్,

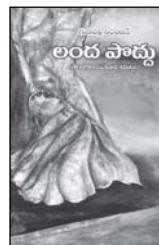
సెల్: 9441797650

దాయక కళారూపం. ఇందులో నిలువెత్తు చెక్క బొమ్మలను ఉప యోగించడం విశేషం. నేటికీ ఉపయోగిస్తున్న ఈ బొమ్మలు వందేళ్ళ క్రితం నాటివి. ఈ కళారూపంలో రామాయణం, మహాభారతం, ఇతర స్థానిక జానపదగాథలు ప్రదర్శిస్తారు.

శిఖరం (అటల్ జహరి వాజీవేయ కవిత్వం)
అనుష్ణజనః: జలజం సత్యనారాయణ
వెల: రూ. 100
ప్రచురణ: ధ్వని ప్రచురణలు
ప్రతులకు: ధ్వని పజ్జకేప్స్, 7-5-297,
లక్ష్మినగర్ కాలనీ, మహబూబ్‌నగర్.
ఫోన్: 9849 444 944

లంద పాప్స్ (తెలంగాణ బహుజన కవిత్వం)
రచన: గుడిపల్లి నిరంజన్
వెల: రూ. 100
ప్రచురణ: ధ్వని-అంబేద్కర్ అధ్యయన వేదిక
'ముక్తా' తెలంగాణ మహిళా అధ్యయన వేదిక
ప్రతులకు: ప్రధాన పుస్తక కేంద్రాలలో.

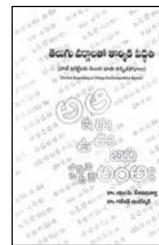
గెలిచి నిలిచిన గళం
రచన: బాడి చంద్రశేఖర్
వెల: రూ. 80
ప్రచురణ: కోచిలిగాల ప్రచురణ
ప్రతులకు: 7-2-904/1, మంకమ్మ తోట,
కలీంగర్, ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో

గోరంత ఢిపం (బాల లయలు)
రచన: భూమార్లీ
వెల: రూ. 150
ప్రచురణ: వెన్నెల ప్రచురణలు
ప్రతులకు: నవయుగ, చిత్ర, ప్రజాతక్తి,
విశాలాంద్ర, సహాచర, తెలుగు బుక్ ప్రాజె

శిఖరం విష్ణుత నీరుడు తేపల్ కిషన్
రచన: బెల్లంకొండ సంపత్తి కుమార్
సంపాదకులు: సంగీశేఖర్ శ్రీనివాస్
వెల: రూ. 40
ప్రచురణ: ఫిరమ్ ఫర్ కన్స్ట్రూషన్ కీసీన్
ప్రతులకు: ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో
ఫోన్: 9849220321

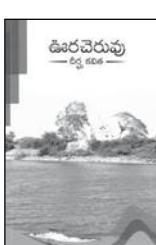
తెలుగు వ్రాసులతో తార్కాక పద్ధతి
రచన: డా॥ యం.సి. కేశవమూర్తి,
డా॥ గణశన్ అంబేద్కర్
వెల: రూ. 50
ప్రచురణ: బిక్ష్మాతి పజ్జకేప్స్
ప్రతులకు: విశాలాంద్ర పుస్తకాలయాలు

ఉద్ఘమకారుడి దైరీ
రచన: మల్లిలేటి
వెల: రూ. 200
ప్రచురణ: నదుస్తున్న తెలంగాణ
ప్రతులకు: నవోదయ బుక్ ప్రాజె, సహాచర
బుక్ మార్క్, నవచేతన, నవ తెలంగాణ

మరీ ఉదయం కోసం..
వెల: రూ. 100
ప్రచురణ: తెలంగాణ విద్యావంతుల వేదిక
ప్రతులకు: 5-9-22/4, పియార్ ఫోర్స్ రోడ్,
ఆద్ర్యానగర్, హైదరాబాద్.
ఫోన్: 9494306663,
040-64525234

ఉద్ఘమ కార్యక్రమాలు
రచన: పనపట్ల సుబ్బయ్య
వెల: రూ. 100
ప్రచురణ: సి.ఎన్.ఆర్. మొమోలియల్
ప్రతులకు: ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో,
సి.ఎన్.ఆర్. మొమోలియల్, నాగర్ కర్కూలు,
మహబూబ్‌నగర్. ఫోన్: 9912358500

మన కొల్లాపురం కృష్ణ నదీమ తల్లి పుష్టర లోభ
సంకలనం: ఆమని కృష్ణ,
వేదార్థం మధుసూదన శర్మ
వెల: రూ. 50
ప్రచురణ: తెలుగుభారతి
ప్రతులకు: అమనికృష్ణ (రంగస్థల కళాకారులు)
కొల్లాపుర్, ఫోన్: 97043 65847

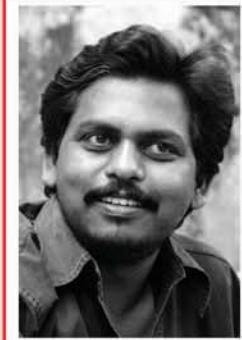

ముదిమి (కవితా సంకలనం)
సంపాదకత్వం: శ్రీదాస్మం లక్ష్మయ్య
వెల: రూ. 70
ప్రచురణ: ఉదయసాహితి
ప్రతులకు: శ్రీమతి గోదాదేవి, ఇం.నెం.11-73/2,
హార్షకొండ రోడ్, హలస్థూబాద్, కలీంగర్.

వానొస్ట్రీడ్? (కవిత్వం)
వెల: రూ. 150
రచన: నారాయణసెస్టమి
ప్రతులకు: అన్ని ప్రధాన పుస్తక కేంద్రాలు

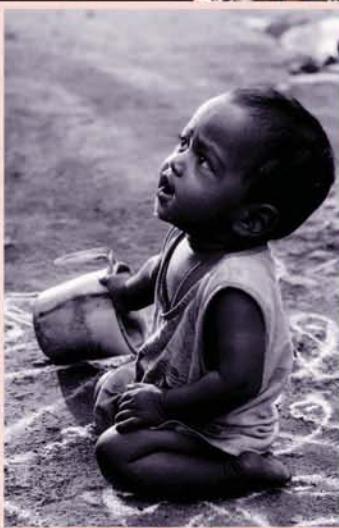

Photographer : **K. Bhaskar Mallaram**

వంద మాటలు చెప్పలేని భావాన్ని
బక్క పోతీ చెబుతుందటారు.
ప్రముఖ ఫాటీర్రాఫర్ భాస్కర్ మల్లారం
విషయంలో ఇది లక్ష్మాలా నిజం.
ప్రత్యుత్తి, తినాదులు, వృద్ధులు, దాలత్తక కట్టడాలు,
కులవ్యత్తులు, రైతులు, కొండలు, మబ్బులు
ప్రజలు జలా తనపైన తైలిలో తిసిన ఫాటీలకు
న్యాయం చేకూర్చడం భాస్కర్ ప్రత్యేకత.

ప్రత్యేక కథనం: 25, 26వ పేజీల్లో...

Bommalollu | 75 min | Telangana | With English Subtitles | 2016

Department of Language & Culture
Government of Telangana (India)
Presents

బొమ్మలు

The Puppeteers

తెలంగాణ జానపద కళారూపాల్లో
'బొమ్మలాట'కు ఒక ప్రత్యేక స్థానం ఉంది.
పొల్చుల్చి సౌమనాధుని కలం నుంచి
రఘునాథ రాయల పరకు
అనేకులు 'బొమ్మలాట'ను ప్రస్తావించారు.
తెలంగాణలో ప్రధానంగా డశత కులాల
ఉపకులాలలో ఒకటిన 'బుడిగ జంగాల'
చీన్న ప్రధానంగా ప్రదర్శిస్తారు.
అందుకే వీరిని 'బొమ్మలోల్లు'
అని అంటుంచారు.

అమ్మపురం
మండలానికి చెందిన
మాతె జగన్నాథం బృందం
ఈ కళారూప ప్రదర్శనకు
పేరు గాంచింది.
ప్రస్తుతం ఈ కళాకారుల
సగటు వయసు
60 ఏళ్ళుగా ఉంది.
ఓత్త తరం ఈ ప్రదర్శనలు
ఇచ్చేందుకు అస్తికి కనబ్రహ్మడం
లేదు. ఈ నేపథ్యంలో
చెక్క బొమ్మలాట ప్రధానాంశంగా
రూపుదిద్దుకున్న చీతుమే
'బొమ్మలోల్లు'.
ఈ సినిమా నిడివి
75 నిమిషాలు.
తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం
భాష & సంస్కృతి విభాగం
సమర్పిస్తున్న ఈ చిత్రానికి
అజ్ఞత నాగీ దర్శకత్వం వహించారు.
చిత్రలేఖ స్నాదియోన్ ప్ర. వి.
ధీని నిర్మాణ బాధ్యతలు చేపోయింది.
ఈ కళా రూపాన్ని ప్రదర్శించే
వారి సంభావ్యక్తులై లెక్కించేటట్లుగా
మారిపోవడంతో భావితరాలకు
ఈ కళపై అవగాహన కల్పించే లీతిలో
ఈ సినిమా రూపుదిద్దుకుంది.

Produced by Chitralekha Studios Pvt. Ltd. | Sound Vamshi Krishna | Grading Vamsi Krishna Raavi
Camera Balu Sandilyasa | Editing & Co-direction Amarnath Sandipamu | Direction Ajit Nag